

SUUNTA SELKEÄKSI -HANKE

Lone Parents Digital Activation (EaSI)

LOPPURAPORTTI

Huhtikuu 2023

Sisällys

1. SUUNTA SELKEÄKSI -HANKE	4
1.1 HANKKEEN YHTEYS MUIHIN AJANKOHTAISIIIN TOIMENPITEISIIN EU:SSA JA SUOMESSA.....	7
2. SUUNTA SELKEÄKSI -TYÖELÄMÄVALMENNUKSET.....	9
2.1 VALMENNUSTEN TAVOITE, TOTEUTUS JA RAKENNE.....	9
2.2 PALVELUN MARKKINOINTI JA KOHDERYHMÄN TAVOITTAMINEN	12
2.3 YKSINHUOLTAJIEIN OSALLISTUMINEN PALVELUUN	12
3. JOHDANTO VALMENNUSTEN ARVIOINTIIN (OWAL GROUP).....	15
3.1 TAUSTA JA TAVOITTEET.....	15
3.2 ARVIOINNIN KOHDE	15
4. YKSINHUOLTAJIEIN TYÖLLISTYMINEN (OWAL GROUP).....	16
4.1 YKSINHUOLTAJAT SUOMESSA.....	16
4.2 YKSINHUOLTAJIEIN TYÖLLISYYTTÄ SELITTÄVÄT TEKIJÄT	19
4.3 YKSINHUOLTAJIEIN TYÖLLISTYMIEN EDISTÄMINEN JA TYÖLLISTYMIEN ESTEIDEN PURKAMINEN	23
5. PALVELUN TULOKSET (OWAL GROUP)	27
5.1 TILANNE VALMENNUKSEN ALUSSA	27
5.2 TILANNE VALMENNUKSEN LOPUSSA	34
5.3 PALVELUN VAIKUTUKSET ASIAKKAKSIIN	40
6. ARVIOINNIN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET (OWAL GROUP).....	44
7. VALMENNUSTEN KOKEMUSARVIOINTI	46
7.1 VALMENNUSTEN, LASTENHOIDON JA MARKKINOINNIN TOTEUTUKSEN ONNISTUMINEN.....	46
7.2 VALMENTAJIEIN KOKEMUKSET VALMENNUKSISTA JA VANHEMPIEN TILANTEISTA.....	48
8. DIGITAALIESET SISÄLLÖT OMAPERHE-PORTAALISSA	52
9. KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ: IRLANTI, KREIKKA JA SUOMI	54
10. HANKKEEN TULOKSET JA SUOSITUKSET TULEVAISUUTEEN.....	57
TULOKSET: SUOMEN TOIMINTAMALLI VASTASI YKSINHUOLTAJAVANHEMPIEN ELÄMÄNTILANTEEN TUOMIIN HAASTEISIIN - YKSINHUOLTAJAT OVAT SELVIITYJIÄ	
	57
SUOSITUS 1: LASTENHOIDON SUJUVUUS JA SAATAVUUS ON AVAIN YKSINHUOLTAJAVANHEMPIEN HYVINVOINNILLE JA TYÖELÄMÄSSÄ MENESTYMISELLE	
	58
SUOSITUS 2: YKSINHUOLTAJAVANHEMMAT TULEE TUNNISTAA TYÖLLISYYSPALVELUISSA OMAKSI KOHDERYHMÄKSEEN.....	
	59
SUOSITUS 3: SUOMALASIA HANKERAHOITUSMALLEJA TULEE KEHITTÄÄ ELÄMÄNTILANTELÄHTÖISTEN PALVELUIDEN EDISTÄMISEKSI	
	60

SUOSITUS 4: SUOMALAISEN TUKIVIIDAKON YKSINKERTAISTAMINEN SOSIAALITURVAUUDISTUKSELLA - KANSAINVÄLISESTÄ YHTEISTYÖSTÄ NÄKÖKULMIA KEHITTÄMISEEN.....	61
LÄHTEET	62
LIITE 1. VALMENNUSMARKKINOINNIN RAPORTTI (KUBO)	66

1. Suunta selkeäksi -hanke

Tässä luvussa esitellään hanke ja sen historia.

Suunta selkeäksi -hanke toimi Euroopan Unionin (EU) työllisyyden ja sosiaalisen innovoinnin EaSI-rahoituksella 15.11.2021 – 31.5.2023 ja toimi osana laajempaa, kolmen maan yhteistyöllä toteutettavaa Lone Parents Digital Activation -hankekokonaisuutta. Hankekokonaisuutta toteuttavat yhdessä Suomen lisäksi Irlanti ja Kreikka. Suunta selkeäksi haettiin Uudenmaan ELY-keskukselle vuosien 2021–2023 ajan toimineen Perhevapaalta työelämään -hankkeen sisarhankkeeksi, kun Irlannista lähestyttiin Suomea mukaan yhdeksi hankkeen toteuttajaksi. Sekä Suunta selkeäksi- että Perhevapaalta työelämään -hankkeissa tavoiteltiin lapsiperheiden vanhempien työllisyyden ja hyvinvoinnin tukemista, ja ne pystyivät tukemaan toinen toisiaan kehittämistyössä. Perhevapaalta työelämään -hankkeen kokemuksen mukaan yhden vanhemman perheiden tilanne Suomessa vaati erityistä tarkastelua omassa hankkeessaan, sillä nämä perheet ovat usein kahden vanhemman perheitä haavoittuvammassa asemassa työelämän, hyvinvoinnin ja toimeentulon näkökulmista. Tämä loppuraportti esittelee ja arvioi hankkeen osa-alueiden toteutusta ja onnistumista.

EaSI-hankkeen kumppanimaiden yhteinen tavoite oli kehittää toimintamalleja, joiden avulla voidaan parantaa yksinhuoltajien työllistymisen tukea ja osallisuutta. Lisäksi Suomessa hankkeen välillinen tavoite oli tukea yksinhuoltajavanhempia heidän siirtymisessään lähemmäs työelämää ja siten parantaa heidän työelämävalmiuksiaan. Tavoitteiden saavuttamiseksi Suomen Suunta selkeäksi -hanke järjesti keskeisimpänä toimenpiteenä yksinhuoltajavanhemmille maksutonta työelämävalmennusta. Lisäksi hankkeessa haettiin keinoja jakaa tietoa yksinhuoltajille työelämään siirtymiseen ja hyvinvoinnin tukemiseen liittyen digitaalisessa ja keskitetyssä muodossa. Tämän tavoitteen toteutuksena hanke tuotti yhteistyössä DigiFinlandin kanssa sisältösviivut ja valmentavat videot neljästä teemasta Sähköisen perhekeskuksen Omaperhe -portaaliin. Lisäksi hankkeessa tehdyn kansainvälisen yhteistyön tavoitteena oli kehittää yhteisiä toimintamalleja ja suosituksia kohderyhmän tukemiseksi Euroopan Unionin tasolla.

Suunta selkeäksi -hankkeen kohderyhmä oli yhden vanhemman perheiden vanhemmat, jotka olivat työttömiä tai työvoiman ulkopuolella (esimerkiksi perhevapaalla), ja kokivat tarvitsevansa tukea työllistymiseen. Tässä raportissa heihin viitataan sanalla "yksinhuoltaja", vaikka termi voi kattaa sekä yksin- että yhteishuoltajuuden omaavat. Hankkeen työelämävalmennuksissa oli mukana myös itsellisiä vanhempia. Kohderyhmällä voi olla monenlaisia henkilökohtaisia haasteita, jotka hankaloittavat työllistymistä. Kohderyhmä saattaa jäädä usein moninaisen palvelutarpeensa vuoksi eri sektoreiden palveluiden välimaastoon. Aikaisemmassa samankaltaisessa hankkeessa (Pienperheyhdistyksen Työtä tehden tulevaa kohden -hanke, 2005–2007) huomattiin, että kokonaisvaltainen yksilöllinen ohjaus ja vertaistuki ovat avainasemassa yksinhuoltajien oman suunnan löytämisessä ja sitä kautta työllistymisessä.

Suunta selkeäksi -hankkeen katsottiin sen alkaessa vaikuttavan kohderyhmänsä kautta välillisesti koko perheeseen ja lapsiin vanhemman siirtyessä työhön tai lähemmäs työelämää. Hanke edisti

osaltaan palvelun tarjonnan kautta perheiden hyvinvointia esimerkiksi vähentämällä vanhemman kokemaa epävarmuutta. Lisäksi vanhempien koulutuksen ja työllistymisen on nähty olevan avainasemassa, kun pyritään varmistamaan lapsille yhdenvertaisia lähtökohtia (THL 2020). Tutkimukset ovat osoittaneet, että toimeentulo-ongelmien kanssa kamppailu kuormittaa lapsiperheissä sekä lapsia että vanhempia. Samalla se lisää lasten ja nuorten riskiä kohdata monenlaisia ongelmia tulevaisuudessa ja jatkaa näin köyhyyden kierrettä (Kallio & Hakovirta, 2020). Näin ollen vanhempien työllisyyden tukeminen voi ennaltaehkäistä ylisukupolvisia kokemuksia köyhyydestä. **Yksinhuoltajavanhemmista tehtyihin tutkimuksiin ja aiheen taustoitukseen voi perehtyä raportin luvussa *Yksinhuoltajien työllistyminen*.**

Hankkeessa mukana olevien toteuttajamaiden edistystä seurattiin toteuttajamaiden välisissä säännöllisissä tapaamisissa. Tapaamisissa myös vaihdettiin kokemuksia hankkeiden toimenpiteiden yhteydessä esiin nousseista onnistumisista ja haasteista. Lisäksi toteuttajamaat pääsivät tutustumaan toistensa hallintoon ja palvelujärjestelmiin kohderyhmän näkökulmasta. Suomen hankkeen edistymisestä tiedotettiin myös Uudenmaan ELY-keskuksen toteuttaman Perhevapaalta työelämään -hankkeen ohjausryhmän tapaamisissa. Suunta selkeäksi -hankkeen loppuraportti toimitetaan hankkeen päätoteuttaja Irlannille keväällä 2023 hankkeen päättyessä. Irlannin ja Kreikan hankkeen jatkavat toimintaansa vuodelle 2024. Kolmen maan hankkeiden tulokset ja toimintamalliehdotukset raportoidaan Euroopan komissiolle vuoden 2024 aikana.

Hankkeen loppuraportti esittelee ensin työelämävalmennukset Owal Groupin tuottaman arviointitutkimuksen sekä hankkeen ja palveluntuottajan kokemusten avulla. Tämän jälkeen esitellään Omaperheeseen tuotetut digitaaliset sisällöt. Lopuksi loppuraportti käsittelee hankkeessa tehdyn kansainvälisen yhteistyön tuloksia sekä tarjoaa sen ja Suomen hankekokemuksen perusteella suositukset Suomen valtiolle ja Euroopan komissiolle kohderyhmän tukemisen kehittämiseen jatkossa.

Kiitokset hankkeen yhteistyökumppaneille

Suunta selkeäksi -hankkeen tiimi haluaa kiittää kaikkia hankkeen yhteistyökumppaneita hyvästä yhteistyöstä, hedelmällisistä keskusteluista sekä arvokkaan tiedon vaihtamisesta hankkeen yhteisen tavoitteen saavuttamisen edistämiseksi. Kiitos myös jokaiselle yhden vanhemman perheitä työssään kohtaavalle asiantuntijalle: teette tärkeää työtä. Verkostossa on voimaa ja yhdessä olemme enemmän!

Irish Department of Social Protection (IE)
OneFamily (IE)
Greek Ministry of Labour and Social Affairs (GR)
Kivotos tou Kosmou (GR)
Agalia (GR)
Pienperheyhdistys ry
Yhden vanhemman perheiden liitto YVPL ry
Arffman Finland Oy
Owal Group Oy
Kubo Creative Agency

Pilke päiväkodit Oy
DigiFinland Oy
Helsingin kaupunki
Tampereen kaupunki
Monimuotoiset perheet -verkosto
Maria Akatemia
Kela
Uudenmaan TE-toimisto
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Työ- ja elinkeinoministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö

1.1 Hankkeen yhteys muihin ajankohtaisiin toimenpiteisiin EU:ssa ja Suomessa

Suunta selkeäksi -hankkeen toiminta linkittyy keskeisesti useisiin Euroopan Unionin ja Suomen toimenpiteisiin ja tavoitteisiin.

EU:n komissio ja Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE): *EU:n sitoumus sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamiseen*

Eurooppalainen työllisyysstrategia: Oikeudet työssä - *työn ja perheen yhteensovittaminen*

Suomen Sosiaali- ja terveysministeriö, Opetus- ja kulttuuriministeriö: *Kansallinen lapsistrategia*

- Perheen riittävä toimeentulo sekä työn ja perheen yhteensovittaminen
- Varhaiskasvatus ja koulutus
- Syrjinnän ja eriarvoisuuden torjunta

Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö & sosiaali- ja terveysministeriö: *Jatkuva oppiminen ja osaamisen kehittäminen*

- Yksilöiden oman osaamisen kuvaamisen valmiuksien parantaminen eri elämäntilanteissa ja elämänkaaren keskellä,
- yksilöiden valmiudet havainnoida ja kuvata omaa osaamistaan eri elämänvaiheissa; yksilön valmiudet ja osaaminen moninaisen osaamisensa havaitsemiseksi, sanoittamiseksi ja näkyväksi tekemiseksi,
- minäpystyvyyden ja itsetunnon vahvistaminen osaamisen tunnistamisen tuotteena. Vanhemmuuden tuoma osaaminen,
- osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen työuran nivelvaiheessa.

Suomen valtiovarainministeriö: *Mahdollisuudet Suomelle - Kansliapäälliköiden viestit hallitusvaihdokseen 2023*

- työurien pidentäminen ja työkyvyn tukeminen osana Suomen työllisyysasteen nostamista 80 prosenttiin

Suomen sosiaali- ja terveysministeriö: *Työelämän tasa-arvo sekä perhe-elämän ja työn yhteensovittaminen*

- varallisuuden tasa-arvon edistäminen: naisten eläkekertymän ja varallisuuden tasoittaminen suhteessa miehiin
- Samapalkkaisuusohjelma 2020–2023

Suomen sosiaali- ja terveysministeriö: *Sosiaaliturvauudistus (2020–2027)*

Lisäksi huomionarvoisia ovat hankkeen välilliset vaikutukset:

- syntyvyyden ja väestön huoltosuhteen tukeminen: suomalaisen työelämän vaatimukset ja lapsilukutoiveen täytyminen eivät sulje toisiaan pois,
- perheystävällinen Suomi ja ketterä työelämä toimii vetovoimatekijänä kansainvälisille osaajille ja heidän perheilleen: myös kotoutujissa työelämään toivovia yksinhuoltajavanhempia,
- monihallinnollisempien ja elämäntilannelähtöisten palveluiden kehittäminen Suomessa: asiakkaan ei tarvitse tietää, mikä palvelu on hänelle oikea, vaan tarvittavat toimenpiteet ja tieto kootaan asiakkaan luo. Asiakkaan tilannetta tarkastellaan elämäntilanteesta käsin, eikä yksittäisten toimenpiteiden kautta.

2. Suunta selkeäksi - työelämävalmennukset

Tässä luvussa esitellään Suunta selkeäksi -työelämävalmennukset. Luvussa arvioidaan myös niiden onnistumista Owal Groupin toteuttaman arviointitutkimuksen avulla. Valmennuksia arvioidaan myös hanketiimin ja valmennusten palveluntuottajan kokemusten kautta.

2.1 Valmennusten tavoite, toteutus ja rakenne

Suunta selkeäksi -työelämävalmennukset olivat Suomen ehdotus toimintamallista, jonka avulla voidaan parantaa yksinhuoltajien työllistymisen tukea ja osallisuutta. Lisäksi valmennusten tavoite oli tukea yksinhuoltajavanhempia heidän siirtymisessään lähemmäs työelämää ja siten parantaa heidän työelämävalmiuksiaan. Valmennusten sisältö ja rakenne sai alkunsa aiemman, Perhevapaalta työelämään -hankkeen (2021–2023) työelämävalmennuksista, jonka pohjalta sitä räätälöitiin edelleen yksinhuoltajavanhemmille. Valmennukset suunniteltiin tiiviissä yhteistyössä Pienperheyhdistyksen ja Yhden vanhemman perheiden liiton kanssa, ja suunnittelussa hyödynnettiin Pienperheyhdistyksen Työtä tehden tulevaa kohden -hankkeen (2005–2007) kokemuksia.

Palvelu suunnattiin ensisijaisesti yksinhuoltajavanhemmille, joilla ei ollut voimassa olevaa työsuhdetta, tai joilla työsuhteen jatkumiseen liittyi epävarmuuksia. Työsuhteen puuttuminen ei kuitenkaan ollut edellytys palveluun osallistumiselle. Esimerkiksi perhevapaalla olevalla vanhemmalla voi olla työpaikka odottamassa, mutta myös monia syitä, jonka vuoksi hän ei enää voi palata vanhaan työhönsä: esimerkkinä vuorotyö, joka ei välttämättä sovellu enää vanhemman elämäntilanteeseen. Perhevapaalla olevat henkilöt myös määritellään työvoiman ulkopuolisiksi, eikä heitä juuri tunnisteta työllisyyttä edistävien palveluiden kohderyhmäksi. Valmennuspalvelun ulkopuolelle kuuluivat selkeästi vanhemmat, jotka olivat kokoaikaisesti töissä.

Suomen valmennuspalvelun toimintamallin lähtökohdaksi määritettiin palvelun elämäntilannelähtöisyys. Holistisen lähestymistavan vuoksi valmennuksiin osallistuvia vanhempia ei rajattu esimerkiksi työvoimastatuksen mukaan työttömiin työnhakijoihin tai työvoiman ulkopuolella oleviin vanhempiin (esimerkiksi perhevapaalla olevat vanhemmat). Suomen toimintamallin mukaan valmennukseen osallistuminen perustui myös täysin vapaaehtoisuuteen, eikä palveluun osallistumista sidottu esimerkiksi vanhemman saamiin sosiaali- tai työttömyysetuuksiin.

Suomessa esimerkiksi TE-toimistoissa on aiemmin tehty erilaisia havaintoja palveluun osallistumisesta palvelun vapaaehtoisuudesta tai velvoittavuudesta riippuen. Aiemmin vapaaehtoisuuteen perustuvien palveluiden haasteena on usein ollut osallistujien löytäminen, mutta lopulta mukaan saatujen osallistujien motivaatio ja sitoutuneisuus sekä palvelusta annetut asiakasarviot on usein havaittu korkeiksi. Vastaavasti esimerkiksi työttömyysetuuteen sidottuun ja

työnhakija-asiakkaalle velvoittavaan palveluun on tyypillisesti saatu paljon osallistujia, mutta heidän sitoutuneisuutensa ja motivaationsa on ollut usein vapaaehtoista palvelua keskimäärin alhaisempi. Nämä havainnot toimivat myös Suunta selkeäksi -hankkeen valmennuksiin osallistumisen ja sitoutumisen hypoteesina hankkeen alkaessa. Ensisijaisesti hankkeessa toivottiin vanhempien sitoutumista palveluun, sillä valmennus sisälsi paljon syvällistä työskentelyä. Lisäksi ryhmävalmennuksen vertaistukeen perustuvan koheesion rakentuminen vaati osallistujilta aikaa ja motivaatiota. Näistä syistä vapaaehtoisuus nähtiin tässä toimintamallissa tärkeäksi lähestymistavaksi.

Toimintasuunnitelman mukaan hankkeessa tuotetun työelämävalmennuspalvelun tuli olla luonteeltaan asiakaslähtöistä, voimavaroja vahvistavaa ja ohjaavaa. Palvelu toteutettiin yksilö- ja ryhmäohjauksena siten, että valmennuksessa huomioidaan aina asiakaskohtaiset tarpeet. Valmennukseen sisältyi kahdeksan tuntia yksilövalmennusta ja 18 tuntia ryhmävalmennusta. Palvelu alkoi puolen tunnin yksilöllisellä alkukartoituksella valmentajan kanssa, jonka jälkeen vanhempi siirtyi ryhmävalmennukseen.

Valmennuksen tuli sille määritellyn palvelukuvauksen mukaan olla luonteeltaan asiakaslähtöistä, voimavaroja vahvistavaa, ohjaavaa, kannustavaa ja tiedottavaa. Valmennuksessa työllistymistä ei nähty erillisenä muusta elämästä, vaan asiakkaan tilanne tuli ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti. Palvelussa tuli hyödyntää sekä toiminnallisia ja käytännönläheisiä että voimavarakeskeisiä menetelmiä. Työttömillä tai työvoiman ulkopuolisilla vanhemmilla ilmenee usein epävarmuutta työelämään liittyen, ja he voivat kokea työelämään siirtymisen suurena ponnistuksena. Pitkittyneessä työttömyydessä tai hankalassa elämäntilanteessa on tavallista, että usko omiin kykyihin ja osaamiseen heikkenee eikä voimia riitä muutokseen. Hankkeen yhteistyökumppaneilta kerätyn tiedon mukaan oli tärkeää, että ryhmäkeskustelussa käytiin yhteisesti läpi kohderyhmää yhdistäviä haasteita. Näitä voivat olla esimerkiksi lastenhoidon suunnittelu ja ajanhallinta. Lisäksi oli tärkeää ratkaista ensisijaisesti käytännön järjestelyihin liittyviä ongelmia ja tuoda näkyväksi tukiverkostojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ryhmävalmennuksen tuli olla tyyliltään keskustelevaa ja kannustavaa. Ryhmätapaamisilla tuettiin myös asiakkaiden vuorovaikutustaitoja. Valmennuksessa keskityttiin asiakkaiden voimaannuttamiseen, ja sen tuli lisätä asiakkaiden itseluottamusta ja kyvykkyyden tunnetta. Kun näitä tuntemuksia vahvistettiin ryhmävalmennuksessa, vanhemman kanssa siirryttiin seuraavaksi pohtimaan hänen omaa urapolkuaan ja tulevaisuuttaan yksilövalmennuksessa.

Ryhmävalmennuksessa (18 h) käsiteltiin seuraavia teemoja:

- Voimavarojen vahvistaminen
 - vanhemmuus yhden vanhemman perheessä: oman tilanteen purkaminen, yksinhuoltajuuden ilot ja surut
 - tunteiden kohtaaminen ja käsittely
 - voimaannuttaminen positiivisen psykologian kautta
 - omat tarpeet ja unelmat
 - omien osaamisten ja vahvuuksien esiintuonti
 - pystyvyyden tunteen vahvistaminen

- itsetunnon, itsetuntemuksen ja itsemyötätunnon kehittäminen
- muutoksen kohtaaminen ja vastoinikäymisten sietäminen
- Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen
 - lastenhoidon järjestämiseen liittyvät kysymykset ja erilaisten vaihtoehtojen selvittäminen paikallisella tasolla (lastenhoitopalvelut, kunnan kotipalvelut ym.)
 - taloushallinta ja tukimuodot (esim. lastenhoidon tuet, työttömyystuet)
 - joustavan työn mahdollisuudet (esim. lyhennetty työviikko, etätö, osittainen hoitovapaa, joustava työaika, poissaolot lapsen sairastuessa)
 - oma jaksaminen ja arjen sujuvoittaminen työtä ja perhe-elämää yhteen sovitettaessa
 - ajankäytön, työmäärän ja kuormittuneisuuden hallinta sekä kotona että työpaikalla
 - tukiverkostot, järjestötoiminta ja muun tarjolla olevan avun saaminen arjessa jaksamiseen (esimerkiksi vertaistuki, lastenhoitoapu, paikallinen järjestötoiminta).

Yksilöllisen valmennuksen tavoitteena oli tarjota asiakkaalle tukea oman suunnan löytämiseen. Tuen avulla vähennettiin työllistymisen esteitä. Monella kohderyhmään kuuluvalla voi olla työelämää kohtaan näköalattomuutta ja/tai heikot pohjatiedot työelämän eri vaihtoehtoista. Yksilövalmennukseen oli palvelukuvauksen mukaan sisällyttävä tietoa työllistymisvaihtoehtoista ja niihin liittyvistä edellytyksistä ja koulutuksista. Uravaihtoehtojen selvittelyssä oli keskeistä huomioida asiakkaan omat kiinnostuksen kohteet ja olemassa olevien osaamisten tuomat valmiudet. Samalla tavalla oli toimittava asiakkaiden kohdalla, joilla ei ole työmarkkinoille soveltuvaa koulutusta tai olemassa oleva tutkinto ei enää työllistänyt vanhempaa. Palvelussa oli myös tuettava ammatinvaihtoa harkitsevia asiakkaita mahdolliseen alanvaihtoon liittyvissä kysymyksissä, kuten tiedotettava eri toimialoista ja niiden työllistävyyydestä sekä tuoda tutuksi toimialoihin liittyviä opiskelumahdollisuuksia.

Yksilövalmennus (8 h) sisälsi seuraavia sisältöalueita asiakkaan henkilökohtaisiin tarpeisiin suhteutettuna:

- Ammatinvalinnan ohjaus ja opiskelumahdollisuuksien selvittäminen
 - oman osaamisen ja vahvuuksien kartoitus
 - ammatinvalinta tai alanvaihto, opiskeluvaihtoehdot (ml. oppisopimus)
 - lisä- ja täydennyskoulutus (esim. osatutkinnot)
 - opintoihin hakeutuminen ja opintojen rahoituksen hakeminen
 - itsensä työllistäminen (esim. kevytyrittäjyys ja yrittäjyys)
- Työnhaku
 - työnhakutaitojen vahvistaminen
 - työnhakuasiakirjojen laatiminen tai kehittäminen
 - työnhakuun kuuluvien it-taitojen kehittäminen
 - työnhaun eri kanavat (sosiaalinen media, piilotyöpaikat, omien verkostojen hyödyntäminen, TE-palvelujen mahdollisuudet, henkilöstövuokraus)
 - työhaastatteluihin valmistautuminen
 - työllisyyspalveluihin tutustuminen

Valmennuksen vaikuttavuuden arviointiin kerättiin tietoa vanhemmilta kahdella kyselyllä. Ensimmäinen kysely täytettiin ensimmäisellä valmennuskerralla ja toinen kysely valmennuksen päättyessä. Kyselyvastaukset lähetettiin valmennusten päättymisen jälkeen anonyyminä valmennusten arviointitutkimuksen palveluntuottaja Owal Groupille, joka toimitti arviointitutkimuksensa osaksi hankkeen loppuraporttia.

2.2 Palvelun markkinointi ja kohderyhmän tavoittaminen

Suomen Suunta selkeäksi -hankkeen toimintamallissa valmennukseen osallistuminen perustui täysin vapaaehtoisuuteen, eikä palveluun osallistumista sidottu esimerkiksi vanhemman saamiin sosiaali- tai työttömyysetuuksiin. Tämän vuoksi myös valmennusten markkinointia tuli toteuttaa samoja lähtökohtia tukevassa muodossa. Koska hankkeen henkilöstöresurssit olivat pienet, hanke kilpailutti työelämävalmennusten markkinoinnin ulkopuolisen palveluntuottajan tehtäväksi. Kilpailutuksen metodina käytettiin käänteistä kilpailutusta eli ranskalaista urakkaa. Hankkeessa pilotoitiin kohderyhmän tavoittamista sosiaalisen median- sekä natiivimarkkinoinnin keinoin. Sosiaalisen median markkinoinnilla tavoiteltiin valmennuksen tunnettuuden kasvua sekä ohjattiin kohderyhmää ilmoittautumaan valmennukseen hankkeen nettisivuilla. Natiivimainonnan avulla tuettiin valmennuksen tunnettuuden kasvua avaamalla valmennuksen hyötyjä kohderyhmälle vertaistarinan keinoin. Lisäksi markkinoinnissa hyödynnettiin kahta sosiaalisen median vaikuttajaa, jotka olivat itse yksinhuoltajavanhempia. Valmennusten markkinoinnin palveluntuottajaksi valittu Kubo Creative Agency tuotti hankkeelle markkinointikampanjan päätteeksi tulosraportin, joka on luettavissa tämän loppuraportin liitteenä. Raportissa kuvaillaan markkinoinnin toimenpiteet, kohdennukset ja tulokset sekä arvioidaan markkinoinnin onnistumista palveluntuottajan näkökulmasta.

Markkinoinnin ulkoistaminen oli hankkeen lähtökohdat ja henkilöstöresurssit huomioiden viisas valinta. Hanketiimi suosittelee markkinoinnin ulkoistamista erityisesti tuleville hankkeille, joissa on rajalliset henkilöstöresurssit eikä omaa, viestintään ja markkinointiin keskittyvää asiantuntijaa. Käänteinen kilpailutus oli tälle hankinnalle toimiva menetelmä, sillä markkinointipalvelusta oli hyvin selkeä ja yksinkertainen visio. Sosiaalisen median merkitys oli todella merkittävä asiakashankinnassa. Samaan aikaan oli hieno ajatus hyödyntää markkinoinnissa yksinhuoltajavaikuttajia: tällä täsmäviestinnällä saatiin asiakkaita ryppäissä mukaan valmennukseen.

Markkinoinnin lisäksi valmennuksesta viestittiin hanketiimin, valmennusten palveluntuottajan sekä hankkeen yhteistyökumppanien voimin. Hanketiimin projektikoordinaattori tuotti Kubon tuottaman markkinoinnin lisäksi hankkeen omaa sosiaalisen median viestintää @suunta_selkeaksi -tilillä Instagramissa ja Facebookissa. Suunta selkeäksi -hanketiimi osallistui myös yhdessä Perhevapaalta työelämään -hanketiimin kanssa Lapsimessuille Helsingin messukeskuksessa huhtikuussa 2022 ja jakoi tietoa valmennuksista messuilla käyneille vanhemmille.

2.3 Yksinhuoltajien osallistuminen palveluun

Valmennukset alkoivat toukokuussa 2022 ja olivat toiminnassa kymmenen kuukauden ajan, helmikuuhun 2023 saakka. Hankkeen toimintasuunnitelmassa valmennusten asiakastavoitteeksi

asetettiin 130 yksinhuoltajavanhempaa. Näistä asiakkaista noin 50 ennustettiin hakeutuvan Tampereen ja noin 80 hakeutuvan Helsingin valmennuksiin.

Ilmoittautumisen sulkemisajankohtaan 15.1.2023 mennessä valmennuksiin saatiin yhteensä 174 ilmoittautumista. Kaikkiin valmennuksiin ilmoittautuneisiin ei kuitenkaan saatu ilmoittautumisen jälkeen yhteyttä, ja lopullinen valmennuksiin tavoitettu vanhempien määrä oli 123 vanhempaa. Tätä lukua voidaan tarkastella toimintasuunnitelman rinnalla valmennuksiin tavoitettujen vanhempien määränä. **Näin ollen valmennuksiin tavoitettiin 94,6 % asetetusta 130 asiakkaan tavoitteesta.** Vanhempien osallistuminen valmennuksiin on eritelty alla olevaan taulukkoon. Sarakkeiden merkitykset on avattu taulukon alla olevassa tekstissä.

Taulukko 1. Vanhempien osallistuminen ja sitoutuminen valmennuksiin. Tarkastelu henkilömäärinä sekä prosenttiosuutena palveluun ilmoittautuneista.

	1: hlö	2: hlö	% ilmoitt autun eista	3: hlö	% ilmoitt autune ista	4: hlö	% ilmoitt autun eista	5: hlö	% ilmoitta utuneist a	6: hlö	% ilmoitt autunei sta	7: hlö	% ilmoitt autunei sta
Helsinki	120	25	20,8	22	18,3	39	32,5	61	50,8	86	71,7	34	28,3
Tampere	54	8	14,8	6	11,1	23	42,6	29	53,7	37	68,5	17	31,5
Yhteensä	174	33	18,9	28	16,1	62	35,6	90	51,7	123	70,7	51	29,3

Vanhempien osallistuminen valmennuksiin voidaan tarkastella seitsemästä eri kategoriasta:

1. Valmennukseen ilmoittautuneet
2. Vain alkukartoituksen käyneet (0,5 h)
3. Osan tai lähes kokonaan valmennustunnit käyttäneet
4. Kaikki valmennustunnit käyttäneet (0,5 h+7,5h+18h)
5. Alkukartoituksen jälkeen kaikki valmennusta käyneet yhteensä (valmennukseen sitoutuneet)
6. Palvelussa mukana olleet asiakkaat yhteensä (sarakkeet 2+3+4)
7. Ilmoittautumisen jälkeen "kadonneet" asiakkaat (sarakkeet 1-[2+3+4])

Ilmoittautuneista 174 vanhemmasta 70,7 % on osallistunut valmennukseen ilmoittautumisen jälkeen vähintään alkukartoituksen muodossa. Yli puolet (51,7 %) ilmoittautuneista vanhemmista on tämän jälkeen sitoutunut valmennukseen pidemmäksi aikaa. Sitoutumisella tässä tarkastelussa tarkoitetaan, että vanhempi on halunnut jatkaa valmennusta vielä alkukartoituksen jälkeen. Kaikki valmennukseen osallistuneet vanhemmat olivat naisia. Hankkeen laskutuksessa esitettyjen asiakkaiden osallistumisraportointien mukaan suurin osa vanhemmista käytti alkukartoituksen jälkeen lähes kaikki tai kaikki valmennustunnit. Satunnaisia valmennustunteja jätettiin välistä vain esimerkiksi lasten sairastumisen vuoksi. Valmennuskerran peruutustilanteissa valmentajat pyrkivät palvelukuvauksen mukaisesti tarjoamaan aina uutta valmennusaikaa asiakkaalle. Vaikka valmennusta tarjottiin ensisijaisesti lähivalmennuksena, tarvittaessa valmennukseen pystyi osallistumaan myös etänä. Vain muutama vanhempi osallistui alkukartoituksen jälkeen ainoastaan ryhmävalmennukseen ja jätti yksilövalmennuksen mahdollisuuden käyttämättä.

Asiakkaiden osallistumisen tarkastelu taulukossa osoittaa, että markkinoinnin avulla oikeaa kohderyhmää on onnistuttu tavoittamaan: palvelun mahdollisuuteen on ilmoittautumisen kautta tarttunut ihmisiä huomattavasti yli asiakastavoitteen. Suhteellisia asiakastavoitteita arvioidessa voi kuitenkin havaita, että Helsingissä vanhemmat löysivät valmennuksen tavoitteeseen nähden paremmin kuin Tampereella. Tulosta voi osaltaan selittää se, että pääkaupunkiseudulla on verrattain enemmän yhden vanhemman perheitä kuin muualla Suomessa (Pienperheyhdistys: *tietoa yksinhuoltajuudesta*). Lisäksi hankkeen yhteistyökumppanina toimivat järjestöt toimivat aktiivisimmin pääkaupunkiseudulla ja siten markkinoivat osaltaan palvelua juuri tällä seudulla. Tämä voi osaltaan vaikuttaa palvelun löydettävyyteen kohderyhmän piirissä.

Ilmoittautuminen valmennukseen voidaan nähdä ensimmäisenä askeleena vanhemman muutokseen tarttumiselle. Jo Perhevapaalta työelämään -hankkeen kokemuksen kautta on havaittu, että vanhemmat ovat usein hyvin kiinni arjessaan, ja omassa elämäntilanteessa usein koetaan näköalattomuutta. Muutosprosessiin tarttuminen koetaan usein jännittävänä, jopa pelottavana asiana. Haasteeksi valmennuspalvelussa ilmoittautumisen jälkeen nousi asiakkaiden toisen askeleen ottaminen palvelussa: ilmoittautumisen jälkeen "kadonneita" vanhempia oli 29,3 prosenttia ilmoittautumisten määrästä. Lukemat heijastavat hyvin hypoteesia vapaaehtoisesta palvelusta: valmennuksen vapaaehtoisuus ja sitoumuksettomuus luo haasteen sitouttaa vanhempia palveluun, vaikka palvelu koetaan ilmoittautumisen myötä selvästi kiinnostavana ja itselle ajankohtaisena.

Mielenkiintoisin havainto kohderyhmästä valmennusdatan perusteella onkin kahtiajako osallistumisessa valmennukseen: valmennukseen tarttuminen koettiin selvästi haastavana, mutta mukaan lähtemisen jälkeen siihen sitouduttiin hyvin voimakkaasti, ottaen huomioon yksinhuoltajien kiireinen elämäntilanne sekä esimerkiksi lasten flunssakaudet valmennuksen toteutuskaudella. Perhevapaalta työelämään -hankkeen valmennuskokemuksen perusteella pienten lasten flunssakaudet haastavat paljon vanhempien osallistumista heille suunnattuun palveluun. Tässä valmennuksessa peruutuksilla ei kuitenkaan ollut kovin suurta vaikutusta vanhempien valmennustuntien käyttöön. Vanhemmat olivat siis hyvin motivoituneita löytämään valmentajan kanssa ratkaisuja, jotta pääsevät hyötymään valmennuksesta.

Yksinhuoltajavanhempien elämäntilanteita, arkea ja motivaatiota kuvaillaan valmennusten arviointia taustoittavassa selvityksessä, luvussa *Yksinhuoltajien työllistyminen*.

3. Johdanto valmennusten arviointiin (Owal Group)

Tässä luvussa tarkastellaan arvioinnin taustaa ja tavoitteita sekä arvioinnin kohdetta.

3.1 Tausta ja tavoitteet

Arvioinnissa hyödynnettiin useita tiedonkeruu- ja analyysimenetelmiä. Tiedonkeruu valmennuksista toteutettiin **kahdella sähköisellä kyselyllä**, jotka kohdennettiin Suunta selkeäksi -valmennukseen osallistuneille yksinhuoltajavanhemmille sekä valmennuksen aloitusvaiheessa että lopetusvaiheessa. Kyselyjen tavoitteena oli seurata valmennukseen osallistuneiden kokemuksia ja valmennuksen vaikuttavuutta. Molempiin kyselyihin vastasi yhteensä 41 henkilöä, vain aloituskyselyyn 22 ja vain lopetuskyselyyn 9. Kysely analysointiin määrällisiä ja laadullisia analyysimenetelmiä hyödyntäen.

Lisäksi arvioinnissa toteutettiin **taustoittava katsaus yksinhuoltajavanhempien työllisyystilanteeseen**, joka toimii myös tämän raportin taustalukuna. Katsauksen aineistona toimivat aikaisemmat raportit, selvitykset ja tutkimusartikkelit yksinhuoltajavanhempien työllisyystilanteesta Suomessa. Katsauksen tavoitteena oli kuvata yksinhuoltajien työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä ja mitä niistä tiedetään ajankohtaisten selvitysten ja tutkimuksen valossa.

Arvioinnin on toteuttanut Owal Group Oy Uudenmaan ELY-keskuksen toimeksiannosta.

3.2 Arvioinnin kohde

Suunta selkeäksi -hankkeen tarkoituksena on tukea yhden vanhemman perheiden vanhempien työelämävalmiuksia. Hanke tarjoaa maksuttomia työelämävalmennuksia Helsingissä ja Tampereella työttömille, perhevapaalla oleville tai lapsiaan pääasiallisesti kotona hoitaville yksinhuoltajavanhemmille. Valmennukset tarjoavat tukea perheen ja työn yhdistämiseen, työnhakuun ja urasuunnitteluun sekä arjessa jaksamiseen ja hyvinvointiin.¹ Palvelun tavoitteena on edistää tilanteesta riippuen esimerkiksi asiakkaan urasuunnittelua, työ- tai koulutuspaikan hakemista, työllisyyspalveluiden piiriin hakeutumista tai oman tulevaisuuden suunnitelmien kirkastumista. Valmennusten kohderyhmänä on Helsingissä, Tampereella tai lähialueilla asuvat työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat työikäiset yksinhuoltajavanhemmat, joilla on vähintään yksi alaikäinen lapsi. Valmennukseen sisältyy sekä ryhmävalmennusta että yksilövalmennusta. Valmennustapaamisen ajaksi vanhemmille tarjotaan maksutonta lastenhoitopalvelua.

¹ <https://www.ely-keskus.fi/web/suunta-selkeaksi>

4. Yksinhuoltajien työllistyminen (Owal Group)

Tässä luvussa tarkastellaan yksinhuoltajavanhempien työllisyystilannetta aiempien tutkimusten ja selvitysten valossa.

4.1 Yksinhuoltajat Suomessa

Yksinhuoltajaperheiden määrä on kasvanut merkittävästi viimeisten vuosikymmenten aikana. Kaikkien lapsiperheiden määrä on vähentynyt vuosien 1992–2020 välillä 14 % ja yhden vanhemman lapsiperheiden määrä kasvanut lähes kolmanneksella.² Vuonna 2021 yhden vanhemman lapsiperheitä oli Suomessa 129 324, joka muodostaa kaikista lapsiperheistä noin neljäsosan (24 %).^{3 4} Perheistä enemmistö on äiti ja lapsi -perheitä, ja noin 15 % isä ja lapsi -perheitä.

Yhden vanhemman perhemuodolla tarkoitetaan perhettä, jossa yksi vanhempi on vähintään osan ajasta yksin vastuussa perheen arjesta.⁵ Yhden vanhemman perheiden tilanteet ovat moninaisia ja perheisiin kuuluu esimerkiksi yksinhuoltajia, yhteishuoltajia, erovanhempia, leskiä ja itsellisiä äitejä. Yhteishuollossa molemmat vanhemmat vastaavat lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja lasta koskevista päätöksistä yhdessä. Myös lasten vuoroasuminen on yleistynyt: nykyään noin 30 prosenttia erillään asuvien vanhempien lapsista asuu vuorotellen lähes yhtä suuren ajan kummankin vanhemman luona.⁶

Yksinhuoltajien työllisyys ja toimeentulo

Tällä hetkellä yhden vanhemman perheiden työttömyysaste on lähes kaksinkertainen muuhun väestöön verrattuna. Vuonna 2020 yksinhuoltajien työttömyysaste oli 16 %, kun se muulla väestöllä oli noin puolet tästä.⁷ Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan yksinhuoltajien työllisyysaste oli vuonna 2020 70 %, joista yksinhuoltajaäitien työllisyysaste oli noin 8 prosenttiyksikköä isiä alempi. Yksinhuoltajavanhempien ja vastaavan ikäryhmän työllisyysasteen välillä on keskimäärin 12 prosenttiyksikön ero, joka korostuu etenkin lasten ollessa pieniä, jolloin työllisyys vastaavan ikäiseen väestöön on jopa 20–38 prosenttiyksikköä alhaisempi.^{8 9} Ennen 90-

² <https://startupyhteiso.com/fi/blog/yhden-vanhemman-perheet-vleistyvat-nopeasti>

³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-3215. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 20.4.2022].
Saantitapa: <http://www.stat.fi/ti/perh/>

⁴ <https://startupyhteiso.com/fi/blog/yhden-vanhemman-perheet-vleistyvat-nopeasti>

⁵ <https://monimuotoisetperheet.fi/ammattilaisille/monimuotoisten-perheiden-kohtaaminen/yhden-vanhemman-perheet/>

⁶ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162548/TEAS_2020_51.pdf

⁷ <https://www.yvpl.fi/edunvalvonta/yhden-vanhemman-perheet-tilastoina/>

⁸ <https://startupyhteiso.com/fi/blog/yhden-vanhemman-perheet-vleistyvat-nopeasti>

⁹ <https://www.sttinfo.fi/tiedote/yhden-vanhemman-perheiden-maara-on-kasvanut-raajusti-lahivanhempien-matala-tyollistyminen-vaatii-erityistoimia?publisherId=69818937&releaseId=69943615>

lukua yksinhuoltajat olivat suhteessa muihin yksi eniten työssäkäyvistä kotitaloustyypeistä.¹⁰¹¹ Yksinhuoltajien työllisyys kuitenkin romahti 1990-luvun laman seurauksesta, eikä ole työmarkkinoiden elpymisestä huolimatta vieläkaan palannut lamaa edeltävälle tasolle.¹² Korkeampaa työllisyysastetta selittää etenkin työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen haasteet. Työllisyyserot saattavat osittain johtua myös yksinhuoltajan koulutustasosta, työkokemuksesta, työn luonteesta tai toimialasta. Myös lapsen erityistarpeet tai sairastaminen voivat lisätä haasteita vanhemman työllistymisessä.¹³

Lapsiperheköyhyys

Suuremman työttömyysasteen myötä myös erot elintasossa ja toimeentulossa ovat kasvaneet yhden vanhemman ja kahden vanhemman perheiden välillä. Vuonna 2021 noin joka neljäs raportoi perheensä taloudellisen tilanteen olevan joko huono tai vain kohtalainen. Kuitenkin vaikeita tai hyvin vaikeita toimeentulovaikeuksia raportoineiden perheiden kokonaismäärä on laskenut.¹⁴ Suomessa lapsiperheköyhyys on vähäisempää kuin Euroopassa keskimäärin, mutta riski lapsiperheköyhyydelle on lähes kaksinkertainen yksinhuoltajaperheillä ja maahanmuuttajataustaisilla perheillä.¹⁵ Vuonna 2014 yksinhuoltajaperheistä noin 19 prosenttia eli köyhyysrajan alapuolella, kun taas kahden vanhemman lapsiperheistä ja pariskunnista luku oli vain alle 5 prosenttia.¹⁶ Yhden vanhemman perheiden liiton mukaan yksinhuoltajaperheiden pienituloisuusaste oli vuonna 2020 23,7 prosenttia eli yli kolminkertainen kahden vanhemman perheisiin, joilla se oli 6,6 prosenttia.¹⁷

Lapsiperheköyhyyttä voidaan mitata esimerkiksi tuloilla, toimeentulotuen saannilla ja koetuilla toimeentulovaikeuksilla. Pienituloiseksi lasketaan sellaiset kotitaloudet, joiden tulot ovat alle 60 prosenttia maan mediaanitulosta. Myös toimeentulotuen saanti viittaa lapsiperheköyhyteen, sillä toimeentulotuki edellyttää varattomuutta ja toimeentulovaikeuksia. Perheiden toimeentulon tasoa voidaan mitata myös minimibudjettiin perustuvien mittareiden avulla. Tällöin mitataan sitä, kuinka suuri osa väestöstä elää kotitalouksissa, joiden tulot eivät riitä kohtuulliseksi katsottuun minimitoimeentuloon. Minimibudjettiköyhyys koskettaa erityisesti yksinhuoltajaperheitä, sillä yhden vanhemman perheissä tulonsaannista vastaa joissakin tapauksissa vain yksi aikuinen.¹⁸ Yhden vanhemman perheistä 12 prosentin tulot eivät riitä kattamaan minimibudjetin mukaista kulutusta.¹⁹

Suomessa yksinhuoltajaäidit työskentelevät yleensä kokoaikaisesti, kun taas esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Alankomaissa yksinhuoltajanaisten osa-aikatyö on merkittävästi yleisempää.²⁰ Suomessa kuten muuallakin Pohjoismaissa köyhyys kohdistuuakin nimenomaan yksinhuoltajiin, jotka

¹⁰ <https://www.sttinfo.fi/tiedote/yhden-vanhemman-perheet-haluavat-tyomarkkinoille?publisherId=64090014&releaseId=69888729>

¹¹ <https://vaestoliitonblogi.com/2015/02/25/miten-yksinhuoltaja-yhdistaa-tyon-ja-perheen/>

¹² Kröger, T. (2005). Hoivaköyhyys yksinhuoltajaperheissä: kenelle lastenhoito-ongelmat kasautuvat? Teoksessa Takala, P. (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Kela

¹³ <https://startupyhteiso.com/fi/blog/yhden-vanhemman-perheet-vleistyvat-nopeasti>

¹⁴ <https://itla.fi/lapsiperhekoxyhyys-datana/>

¹⁵ <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145116/Lapsikoyhyys-koko-vaeston-koyhyvyyta-vleisempaa-Euroopassa-Suomessa-lapsikoyhytta-esiintyy-etenkin-yksin-huoltaja-ja-maahanmuuttajaperheissa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

¹⁶ https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131346/URN_ISBN_978-952-302-743-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

¹⁷ <https://www.vypl.fi/edunvalvonta/yhden-vanhemman-perheet-tilastoinga/>

¹⁸ <https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2013/04/Koyhyys-svita-ja-seurauksia-2017.pdf>

¹⁹ <https://itla.fi/lapsiperhekoxyhyys-datana/>

²⁰ <https://journal.fi/jecer/article/view/114131/67330>

eivät työskentele kokopäivätyössä, sillä kokopäivätyö suojaa köyhyydeltä.²¹ Yksinhuoltajuus on merkittävä köyhyysriski, sillä yksinhuoltajaperheet ovat keskimäärin heikommassa toimeentulotilanteessa sekä suuremmassa riskissä köyhyyteen ja velkaantumiseen kuin kahden vanhemman perheet. Köyhyysriski on erityisen kohonnut silloin, kun lapset ovat alle kouluikäisiä tai kun perheen lapsiluku on suuri.²²

Lapsiperheköyhyys on monisyinen ilmiö, jonka taustalla vaikuttaa erilaiset syyt ja elämäntilanteet. Vanhempien heikko työllisyystilanne selittää osittain yksinhuoltajaperheiden huonompaa taloudellista asemaa.²³ Vanhempien työttömyyden lisäksi köyhyyden taustalla vaikuttavia syitä ovat usein ylisukupolvinen huono-osaisuus, matala koulutustaso, yksin asuminen, pitkäaikaissairaudet, työkyvyttömyys sekä päihde- ja mielenterveysongelmat.²⁴

Korona-ajan lomautukset ovat entisestään lisännet yksinhuoltajaperheiden toimeentulon epävarmuutta.²⁵ LSKL:n selvityksen mukaan noin kolmannes perheistä on kärsinyt koronapandemian vaikutuksista. Kriisi on tiukentanut erityisesti yhden vanhemman perheiden taloudellista tilannetta, sillä selvityksen mukaan muihin perhetyyppeihin verrattuna kolminkertainen määrä heistä koki koronakriisin myötä toimeentulonsa melko hankalaksi tai sitä heikommaksi.²⁶ Lisäksi elinkustannusten nousu on todennäköisesti lisännyt yksinhuoltajaperheiden talousvaikeuksia. Taloudelliset vaikeudet johtavat muun muassa siihen, että moni vähävaraisista perheistä on joutunut turvautumaan ruoka-apuun tai muihin avustuksiin. Lisäksi useat tukijärjestelmien leikkaukset ovat kohdistuneet lapsiperheiden etuuksiin, jotka ovat yksinhuoltajien toimeentulon kannalta keskeisiä.²⁷

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen elämisen kustannuksia käsittelevän selvityksen mukaan yksinhuoltajan kuukausibudjetti on huomattavasti kahden huoltajan perheitä pienempi. Kuukausittaisissa kustannuksissa ei kuitenkaan ole suurta eroa yhden ja kahden vanhemman perheiden välillä. Monet kustannuksista, kuten asumis- ja harrastuskustannukset, ovatkin suhteessa paljon kalliimpia yksinhuoltajaperheille kuin kahden vanhemman perheille. Turun yliopiston viitebudjettihankkeen laskelmien mukaan yksinhuoltajavanhemman ja kahden kouluikäisen viitebudjetti oli vuonna 2022 noin 1620 e/kk, kun vastaavasti kahden hengen samankokoisessa perheessä se oli noin 1966 e/kk.²⁸

Lapsiperheköyhyydellä voi olla monia kielteisiä vaikutuksia lapsen hyvinvointiin, toimintamahdollisuuksiin ja elintasoon, jotka voivat vaikuttaa pitkälle lapsen elämäntilanteeseen. Lapsuudessa koetut toimeentulo-ongelmat on yhdistetty myöhemmällä iällä työttömyyteen, mielenterveysongelmiin, heikkoon koulumenestykseen sekä ylivelkaantumiseen.²⁹ Matalan koulutustason tai koulutuksen puutteen myötä lapsiperheköyhyys vaikuttaa usein ylisukupolisesti, sillä tutkimusten mukaan perhetausta liittyy vahvasti lapsen myöhempiin koulutuspolkuihin. Lapsuudessa koettu köyhyys yhdistyy viisinkertaiseen riskiin jäädä ilman toisen asteen tutkintoa

²¹ <https://www.sttinfo.fi/tiedote/yhden-vanhemman-perheet-haluavat-tyomarkkinoille?publisherId=64090014&releaseId=69888729>

²² <https://www.yvpl.fi/edunvalvonta/yhden-vanhemman-perheet-tilastoja/>

²³ <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80047/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

²⁴ <https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2013/04/Koyhyys-syita-ja-seurauksia-2017.pdf>

²⁵ <https://vsl.fi/korona-arki-yksinhuoltajaperheet/>

²⁶ https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/04/Lskl_Paikoillaan_pyoriva_arki.pdf

²⁷ Hakovirta, M. (2007). Yksinhuoltajaäidit työmarkkinoilla. Työelämän tutkimus, 5(2), 138-143.

²⁸ Grah, Kuusela, Mäkinen, Sarpila & Mikkilä (2023) Mitä ihmisarvoinen elämä maksaa Suomessa? Viitebudjettielämän perustuvat laskelmat vuonna 2022.

²⁹ <https://itla.fi/lapsiperhekoyhyys-datana/>

sekä kolminkertaiseen riskiin jäädä koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle.³⁰ Kaikenlaisten lapsiperheiden toimeentulon tukeminen ja tasavertaisemmat koulutusmahdollisuudet voivat vähentää lapsiperheköyhyyden ylisukupolvisuutta.³¹

Toimeentulo-ongelmat heijastuvat usein vanhempien jaksamiseen, erityisesti lasten ollessa pieniä. Jaksamisen haasteet voivat vaikuttaa esimerkiksi lapsen ja vanhemman vuorovaikutukseen ja vähentää vanhempien mahdollisuuksia tukea lasta esimerkiksi koulunkäynnissä.³² Lisäksi toimeentulovaikkeudet voivat ajaa pienituloiset lapsiperheet velkaongelmiin, ja joissakin tapauksissa jopa velkojen pitkäaikainen laiminlyönnin myötä maksuhäiriömerkintään, mikä puolestaan aiheuttaa haasteita työllistymiselle.³³

Yksinhuoltajien sosiaaliturva

Toimeentulotuki on tärkeä tulonlähde monille yksinhuoltajaperheille, jotka ovat yksi sen suurimmista asiakasryhmistä.^{34 35} Vuonna 2021 toimeentuloa saaneista lapsiperheistä yhden vanhemman perheitä oli 29 513, mikä on merkittävästi enemmän kuin kahden vanhemman perheitä, joista 18 954 sai toimeentulotukea.³⁶ Erityisesti alle 30-vuotiaat yksinhuoltajat ovat muita suuremmassa riskissä turvautua toimeentulotukeen (Ahola 2016).³⁷ Kelan mukaan toimeentulotukea saaneissa yhden vanhemman talouksissa aikuinen on tavallisimmin työtön tai lomautettu.³⁸ Myös asumistuki on monille yksinhuoltajille pysyvä tukimuoto, jota sai vuonna 2020 yhteensä 61 119 yhden vanhemman perhettä, kun kahden huoltajan perheistä sitä sai hieman yli puolet vähemmän.³⁹ Sosiaaliturvajärjestelmän monimutkaisuus voi aiheuttaa etuuksien alikäyttöä ja siten lapsiperheköyhyyttä.⁴⁰ Tukia kohdentaessa olisikin syytä huomioida perheiden tilanteet kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisesti ja tunnistaa yksinhuoltajaperheiden lisähaasteet.⁴¹

4.2 Yksinhuoltajien työllisyyttä selittävät tekijät

Vaikeus yhdistää lastenhoito ja työssäkäynti

Lastenhoidon ja työssäkäynnin yhdistämisen haaste on tunnistettu tutkimuksissa ja selvityksissä yhdeksi keskeisimmäksi yksinhuoltajien matalaa työllisyyslukua selittäväksi tekijäksi. Jopa yli puolet yksinhuoltajista voidaan luokitella hoivaköyhiksi eli sellaisiksi, joiden työ- ja opiskelu-aikaa ei kata julkiset hoivapalvelut, mikä tarkoittaa sitä, ettei monilla yksinhuoltajilla ole mahdollista ottaa työtä vastaan epäsojivien työaikojen vuoksi.^{42 43 44} Epätyypilliset työajat haastavat nimenomaan yksinhuoltajia, sillä he joutuvat usein turvautuvaan perheen ulkopuoliseen apuun kuten

³⁰ <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kansallinen-syntymakohortti-1987>

³¹ https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/744914/Rinnakkaistallenne_Hiilamo_Helander_Ristikari.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³² <https://www.eapn.fi/kunta-voi-vahentaa-lapsiperhekoehyhytta-ja-lieventaa-sen-vaikutuksia/>

³³ <https://itla.fi/lapsiperhekoehyhyys-datana/>

³⁴ http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129623/Tr27_15.pdf?sequence=3

³⁵ <https://www.kela.fi/haku/751914/toimeentulotukea-kaytetaan-asumiseen-ja-terveydenhoitomeneihin>

³⁶ Kela: Tilasto perustoimeentulotuesta. <https://www.kela.fi/tilastot-aiheittain-perustoimeentulotuki>

³⁷ https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144170/TYO2022_013_final_k.pdf?sequence=4&isAllowed=y

³⁸ <https://www.kela.fi/haku/751914/toimeentulotukea-kaytetaan-asumiseen-ja-terveydenhoitomeneihin>

³⁹ <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021121560719>

⁴⁰ <https://itla.fi/lapsiperhekoehyhyys-datana/>

⁴¹ https://www.hilkkakemppi.fi/wp-content/uploads/2021/09/Lapsiperhekoehyhyys2021_Kemppi-2.pdf?x54235

⁴² Kröger, T. (2005). Hoivaköhyys yksinhuoltajaperheissä: kenelle lastenhoito-ongelmat kasautuvat? Teoksessa Takala, P. (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Kela

⁴³ <https://www.vypl.fi/edunvalvonta/yhden-vanhemman-perheet-tilastoja/>

⁴⁴ <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80047/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

tukiverkostoihin tai sosiaalipalveluihin järjestääkseen lastenhoidon työssäkäynnin ohella. Kaikilla ei kuitenkaan ole vahvaa tukiverkostoa ja lapselle voi olla vaikea löytää sopivaa hoitopaikkaa. Erityisen vaikeaksi voi olla saada hoitoapua erityislapselle.

Yhden vanhemman perheiden työllisyys on heikkoa erityisesti pikkulapsiaikana ja lähtee nousuun lasten ollessa noin 8-vuotiaita. ^{45 46} Työn vastaanottamista vaikeuttaa muun muassa vaikeus saada hoitopaikkaa tavanomaisten työaikojen ulkopuolella tai työelämässä vallitsevat kielteiset asenteet työajoissa joustamisen suhteen. ⁴⁷ Puutteet työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen tukemisessa voi johtaa pahimmassa tapauksessa irtisanoutumiseen. Monimuotoiset perheet -verkoston tekemien kyselyiden mukaan irtisanoutumisen työn ja perheen yhteensovittamisen haastavuuden vuoksi korostuu etenkin palvelualoilla. ⁴⁸

Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen on erityisen vaikeaa työn painottuessa epätavanomaisiin aikoihin. ⁴⁹ Työmarkkinoiden muuttuessa määräaikaiset ja epätyypilliset työajat ovat yleistyneet, mikä koskee erityisesti yksinhuoltajaiteitä, sillä vuorotyö ja epätyypilliset työajat ovat yleisiä monilla naisvaltaisilla aloilla, kuten hoitoalalla, sosiaalialalla ja matkailu- ja ravitsemusalalla (Moilanen 2020). ⁵⁰ Monimuotoiset perheet -verkoston toteuttaman kyselyn mukaan palvelualojen luottamushenkilöistä 59 prosenttia oli havainnut haasteita yhden vanhemman perheillä. ⁵¹ Lisäksi naisvaltainen työ vaatii useammin läsnäoloa työpaikalla, minkä vuoksi joustaminen työajoissa on haastavampaa. Monissa ammateissa ei myöskään ole mahdollista tehdä lyhennettyä työviikkoa, joustavaa työaikaa tai etätöitä. ⁵² Lisäksi pitkät työmatkat, toistuvat ylityöt ja epätyypilliset loma-ajat vaikeuttavat työssäkäynnin ja lastenhoidon yhdistämistä. Tällaisissa tapauksissa sekä yksinhuoltajat että työnantajat voivat kokea työvuorojen järjestelyn hankalaksi, mikä voi joissain tapauksissa olla syy vuorotyöstä irtisanomiselle. ⁵³ Epätyypilliset työajat ja osa-aikatyö voivat toisaalta myös helpottaa työnteon ja lastenhoidon yhdistämistä sekä joustavaa siirtymää perhevapailta työelämään. ⁵⁴

Monimuotoiset perheet -verkoston ja Miessakit ry:n kyselyn mukaan joka kolmas etävanhemmista on kohdannut viimeisen viiden vuoden aikana työn ja perheen yhteensovittamisen haasteita, jotka ovat johtuneet työyhteisön joustamattomuudesta tai kielteisistä asenteista. ⁵⁵ Etävanhempien työllistymistä vaikeuttaa muun muassa vuorotöiden tekeminen, työtehtävien järjesteleminen vuoroasumisen mukaan sekä lapsen sairastaminen. Lisäksi lähes puolet heistä on kohdannut kuntien tai hyvinvointialueiden palveluihin liittyviä haasteita, joilla on vaikutusta työn ja perheen yhteensovittamiseen. Tällaisia haasteita ovat esimerkiksi koulukyytien puuttuminen tai tiedonsaantivaikkeudet lasten asioista. Lisäksi monet etävanhemmista on kokenut työelämässä vähättelyä heidän hoitovastuunsa tai joustamisen tarpeellisuuden suhteen. Etävanhemmuus koskee useimmiten miehiä, sillä etävanhemmista yli 80 prosenttia on isä. ⁵⁶

⁴⁵ <https://startupyhteiso.com/fi/blog/ynhen-man-perheet-vleistyvat-noeasti>

⁴⁶ <https://startupyhteiso.com/fi/blog/ynhen-man-perheet-vleistyvat-noeasti>

⁴⁷ <https://startupyhteiso.com/fi/blog/ynhen-man-perheet-vleistyvat-noeasti>

⁴⁸ <https://startupyhteiso.com/fi/blog/ynhen-man-perheet-vleistyvat-noeasti>

⁴⁹ <https://startupyhteiso.com/fi/blog/ynhen-man-perheet-vleistyvat-noeasti>

⁵⁰ <https://journal.fi/iecer/article/view/114131/67330>

⁵¹ <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/112504/66159>

⁵² <https://vaestoliitonblogi.com/2015/02/25/miten-yksinhuoltaja-yhdistaa-tyon-ja-perheen/>

⁵³ <https://vaestoliitonblogi.com/2015/02/25/miten-yksinhuoltaja-yhdistaa-tyon-ja-perheen/>

⁵⁴ https://www.hilkkakemppi.fi/wp-content/uploads/2021/09/Lapsiperhekoivhyys2021_Kemppi-2.pdf?x54235

⁵⁵ <https://monimuotoisetperheet.fi/etavanhemmalle-eiko-lapsi-voi-menna-sairastamaan-oikeaan-kotiinsa/>

⁵⁶ <https://monimuotoisetperheet.fi/etavanhemmalle-eiko-lapsi-voi-menna-sairastamaan-oikeaan-kotiinsa/>

Vaikeus yhdistää lastenhoito ja työssäkäynti voi aiheuttaa työmarkkinoilta syrjäytymistä ja pitkät ajanjaksot työelämän ulkopuolelta hankaloittaa uudelleentyöllistymistä. Yksinhuoltajien heikko työmarkkina-asema vaikuttaa etenkin naisten asemaan työmarkkinoilla, sillä suurimmassa osassa yhden vanhemman perheitä huoltaja on äiti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan maahanmuuttajataustaisilla yksinhuoltajäideillä on tavanomaista suuremmat työllistymishaasteet.⁵⁷

Hoivapolitiikka

Hoivapalvelut ovat ratkaisevassa asemassa yksinhuoltajaperheiden arjen ja työssäkäynnin sujuvoittamisessa.⁵⁸ Tutkimuksen mukaan yksinhuoltajien työllisyysaste on Suomessa laaja-alaisesta perhepolitiikasta huolimatta matala verrattuna esimerkiksi Ruotsiin, jossa yksinhuoltajäitien korkea työllisyysastetta selittää äitien työssäkäyntiä tukeva perhepolitiikka.⁵⁹ Riittävät ja tarpeeksi joustavat hoivapalvelut mahdollistavat yksinhuoltajien työssäkäynnin ja kannustavat heitä siihen.⁶⁰ Harvat kunnat kuitenkin järjestävät riittävässä määrin aamupäivä- tai iltapäivätoimintaa, mikä mahdollistaisi yksinhuoltajien työssäkäynnin epätyypillisinä aikoina, kuten vuorotyössä.⁶¹ ⁶² Suomen varhaiskasvatuslaissa (540/2018 § 13) on säädetty, että vuorohoitoa tulee järjestää alle kouluikäiselle lapselle minä vuorokauden aikana tahansa. Lain tarkoituksena on mahdollistaa pienten lasten huoltajien kokopäivätyö myös epätyypillisinä aikoina.⁶³ Oikeus kotiapuun on kirjattu myös sosiaalihuoltolakiin, mutta sen toteutus on paikoin heikkoa ja vaihtelee paljon kunnittain.⁶⁴ Hallitus teki vuonna 2020 päätöksen alentaa varhaiskasvatusmaksuja 70 miljoonalla eurolla, minkä uskotaan kasvattavan yksinhuoltajien työllisyyttä.⁶⁵

Sosiaaliturvan kannustinongelmat ja työorientaatio

Yksinhuoltajien työllisyysaste on suhteellisen korkea Pohjoismaissa, joissa myös sosiaaliturvan taso on korkea. Sosiaaliturvalla ei kuitenkaan voida yksiselitteisesti selittää yksinhuoltajien työmarkkina-avalintoja, sillä maiden välisiä eroja selittää tutkimusten mukaan sosiaaliturvaa enemmän institutionaaliset erot, perhepolitiikka sekä lasten hoitopalvelujen kattavuus, laatu ja hinta (Hakovirta 2005). Yksinhuoltajien taloudellista työorientaatiota käsittelevän tutkimuksen mukaan suomalaisten yksinhuoltajien työmotivaatio ja halukkuus käydä töissä on korkea, jopa silloinkin kuin siitä hyötyy taloudellisesti vähemmän kuin sosiaaliturvasta (Hakovirta 2004). Tutkimuksen mukaan työ koettiin omia tarpeita tyydyttävänä elämänalueena sekä merkityksellisenä osana omaa identiteettiä ja itsensä toteuttamista. Taloudelliset syyt ovat harvemmin syy yksinhuoltajäitien työllisyydelle, vaan kyse on useimmiten arvovalinnoista, joissa punnitaan sekä lapsen että omaa hyvinvointia (Hakovirta 2004). Lisäksi työorientaatiota selittää työmarkkina-asema, perhetyyppi sekä yhteiskunnan yleinen asenneilmapiiri äitien työssäkäyntiä

⁵⁷ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72756/URN:NBN:fi-fe201504225251.pdf?sequence=1>

⁵⁸ Kröger, T. (2005). Hoivaköyhyys yksinhuoltajaperheissä: kenelle lastenhoito-ongelmat kasautuvat? Teoksessa Takala, P. (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Kela

⁵⁹ Hakovirta, M. (2004). Yksinhuoltajat ja taloudellinen työorientaatio. Timo Toivonen–Leena Haanpää–Taru Virtanen (toim.), 53.

⁶⁰ Hakovirta, M. (2004). Yksinhuoltajat ja taloudellinen työorientaatio. Timo Toivonen–Leena Haanpää–Taru Virtanen (toim.), 53.

⁶¹ <https://www.sttinfo.fi/tiedote/yhden-vanhemman-perheet-haluavat-tyomarkkinoille?publisherId=64090014&releaseId=69888729>

⁶² <https://www.jhl.fi/blogi/yksinhuoltajien-tyollisyys-paranisi-joustavamman-lastenhoidon-avulla/>

⁶³ <https://journal.fi/iecer/article/view/114131/67330>

⁶⁴ <http://www.eapn.fi/koyhyys/lapsikoyhyys/>

⁶⁵ <https://www.vypl.fi/edunvalvonta/yhden-vanhemman-perheet-tilastoja/>

kohtaan. Naisten ja äitien työssäkäyntiin myönteisesti suhtautuvissa maissa myös heidän työllisyysasteensa on keskimäärin korkeampaa.⁶⁶

Koulutus

Yksinhuoltajien, kuten muunkin väestön, työllisyysaste on vahvasti yhteydessä koulutukseen, sillä useissa tutkimuksissa on havaittu korkean koulutuksen lisäävän todennäköisyyksiä pysyä työllisenä tai siirtyä työmarkkinoiden ulkopuolelta työlliseksi.^{67 68} Tutkimusten mukaan yksinhuoltajat ovat hieman muita yleisemmin matalasti koulutettuja (Härkönen 2017; Miettinen 2017). Lisäksi puutteellinen työhistoria selittää yksinhuoltajien työmarkkinatilannetta, sillä mitä pidemmän jakson henkilö on ollut työelämän ulkopuolella, sitä epätodennäköisemmin hän työllistyy jatkossakin. Vastaavasti valtaosa jo työllisistä yksinhuoltajajäideistä pysyy työmarkkinoilla.⁶⁹

Vanhempien uupuminen ja tukiverkostojen puute

Vanhempien uupuminen voi vaikuttaa heidän kykyynsä osallistua työelämään. Tutkimus vanhempien uupumukseen johtavista syistä on osoittanut, että sekä työttömyys että yksinhuoltajuus ovat riskitekijöitä vanhempien uupumukselle.⁷⁰ Kansainvälisen vertailututkimuksen mukaan suomalaiset äidit keskimääräisesti uupuneempia kuin heikomman tasa-arvon maissa. Yksi selittävä tekijä tasa-arvon ja uupumuksen paradoksaaliselle suhteelle on äitien kokemana paine osallistua tasa-arvoisesti työelämään, vaikka he kantaisivat lisäksi suuremman vastuun kodista ja lapsista.⁷¹ Vanhempien uupumuksen yleisyyttä on selitetty myös individualistisella kulttuurilla.^{72 73} Lisäksi mediassa on puhuttu intensiivisen vanhemmuuden ideaalista, jolla tarkoitetaan sitä, että odotukset vanhemmuudesta ja erityisesti äitiydestä ovat useiden äitien kokemusten mukaan korkeita tai jopa epärealistisia.^{74 75} Lapsiperheiden vanhemmat voivat myös kokea, että perhe asettaa rajoituksia työelämän vaatimusten täyttämiseksi.⁷⁶ Tutkimusta yhden vanhemman perheisiin kohdistuneista asenteista on vasta vähän, mutta niiden tutkiminen olisi ennakkoluulojen ja kielteisten asenteiden purkamiseksi tärkeää (Hakovirta ym. 2016).

Lisäksi yksinhuoltajien työttömyyttä tai työllistymisen vaikeuksia selittää tukiverkostojen puuttuminen. Vastuun jakamisen mahdollisuudet voivat vaihdella hyvin paljon yksinhuoltajaperheiden kesken eikä monilla ole tukiverkostoja, jotka helpottaisivat työn ja arjen yhdistämistä. Vanhemmat ovat herkemmin vaarassa uupua hoitaessaan lasta yksin, mikä vähentää heidän kykyänsä osallistua samanaikaisesti työelämään. Vahvat tukiverkostot puolestaan helpottavat sitä, että yksinhuoltajavanhempi pärjää uupumatta myös työelämässä. Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen on erityisen haastavaa lasten ollessa pieniä sekä

⁶⁶Hakovirta, M. (2005). Yksinhuoltajat ja taloudellinen työorientaatio. Timo Toivonen–Leena Haanpää–Taru Virtanen (toim.), 53

⁶⁷ Hakovirta, M. (2011). Yksinhuoltajat työmarkkinoilla. Työelämän tutkimus, 9(2), 187–189.

⁶⁸ <https://vaestoliitonblogi.com/2015/02/25/miten-yksinhuoltaja-yhdistaa-tyon-ja-perheen/>

⁶⁹ Hakovirta, M. (2011). Yksinhuoltajat työmarkkinoilla. Työelämän tutkimus, 9(2), 187–189.

⁷⁰

⁷¹ https://www.researchgate.net/publication/336416434_Risk_Factors_for_Parental_Burnout_among_Finnish_Parents_The_Role_of_Socially_Prescribed_Perfectionism

⁷² <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00220221211072813>

⁷³ Roskam, Isabelle, Joyce Aguiar, Ege Akgun, Gizem Arikian, Mariana Artavia, Hervé Avalosse, Kaisa Aunola, Michel Bader, Claire Bahati, Elizabeth J. Barham, Eliane Besson, Wim Beyers, Emilie Boujut, Maria Elena Brianda, Anna Brytek-Matera, Noémie Carbonneau, Filipa César, Bin-Bin Chen, Géraldine Dorard, Luciana Carla dos Santos Elias, Sandra Dunsmuir, Natalia Egorova,... & Moira Mikolajczak (2021): Parental Burnout Around the Globe: A 42-Country Study International Investigation of Parental Burnout (IIPB) Consortium. *Affective Science*, 58–79.

⁷⁴ <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008727747.html>

⁷⁵ <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008704896.html>

⁷⁶ <https://www.hs.fi/perhe/art-200000626243.html>

⁷⁷ <https://www.julkari.fi/handle/10024/138389>

perheillä, joilla on erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Tällöin tukiverkostojen, kuten isovanhempien sekä ystävien merkitys voi olla työllisyysmahdollisuuksien ja jaksamisen kannalta merkittävässä asemassa.⁷⁷

län vaikutus perheiden toimeentuloon ja työllisyyteen

Yksinhuoltajuus on yleisempää nuorten aikuisten keskuudessa. Perheiden iällä on havaittu olevan myös vaikutusta vanhempien toimeentuloon ja työllisyyteen.⁷⁸ Työn ja hyvinvoinnin laitoksen julkaiseman selvityksen mukaan lasten saaminen nuorella iällä voi lisätä sosiaalisia riskejä koulutuksessa ja työelämässä ja sillä voi olla yhteys esimerkiksi mahdollisuuteen pitää perhevapaita. Mahdollisuus järjestää lastenhoito koskee erityisesti prekaaria työtä tekeviä nuoria äitejä, koska heillä on usein heikompi työmarkkina-asema kuin vanhemmilla äideillä.⁷⁹ Myös isillä työmarkkina-asema vahvistuu iän myötä.

4.3 Yksinhuoltajien työllistymisen edistäminen ja työllistymisen esteiden purkaminen

Suomessa muun muassa yhden vanhemman perheiden edunvalvojajärjestöt ajavat yksinhuoltajien työllisyysmahdollisuuksia. Yhden vanhemman perheiden liitto (YVPL) sekä Pienperheyhdistys ry ovat valtakunnallisia yhden vanhemman perheiden edunvalvojajärjestöjä, joiden tavoitteena on puolustaa yksinhuoltajaperheiden lasten oikeuksia vaikuttamalla yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja järjestämällä vertais- ja vapaaehtoistoimintaa sekä erilaisia tapahtumia perheiden aseman ja hyvinvoinnin edistämiseksi.^{80 81} YVPL on vuosien saatossa muun muassa vaatinut elatusapujärjestelmän uudistamista, estänyt elatustuen leikkauksia ja ajanut elatusavun viivästyskorkoa.⁸²

Myös valtiolla, kunnilla ja työnantajilla on tärkeä rooli yhden vanhemman perheiden työllistymisen edistämisessä. Yksinhuoltajien työn vastaanottamisen tukemiseen tulisi suunnata erilaisia politiikkatoimia ja kehittää työelämää perheystävällisemmäksi.

Toimeentulo ja sosiaaliturvan kannustinongelmat

Yksinhuoltajien työssäkäynnin mahdollistamiseksi on tärkeä huomioida lapsiperheiden toimeentulon tukeminen ja riittävä sosiaaliturva. Myös sosiaaliturvan kannustinongelmiin puuttuminen on merkityksellistä, sillä se lisää yksinhuoltajien mahdollisuuksia vastaanottaa tai kieltäytyä työstä ilman pelkoa karenssista tai tukien leikkautumisesta. Lisäksi sosiaaliturvan järjestämisessä on tärkeä huomioida, että osa-aikatyötä ja keikkatyötä olisi mahdollista vastaanottaa ilman taloudellisia riskejä, sillä se on monille yksinhuoltajaperheille hyvä tapa kiinnittyä työhön perhevapaiden jälkeen. (Hakovirta 2005.) Työttömyyteen liittyvää lapsiperheköyhyyttä voitaisiin helpottaa esimerkiksi yksinkertaistamalla sosiaaliturvajärjestelmää, sillä nykyinen monimutkaiseksi koettu järjestelmä voi aiheuttaa etuuksien alikäyttöä.

⁷⁷ <https://www.julkari.fi/handle/10024/138389>

⁷⁸ https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144170/TYO2022_013_final_k.pdf?sequence=4&isAllowed=y

⁷⁹ https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144170/TYO2022_013_final_k.pdf?sequence=4&isAllowed=y

⁸⁰ <https://www.pienperhe.fi/toiminta/>

⁸¹ <https://www.yvpl.fi/edunvalvonta/yhden-vanhemman-perheet-tilastoja/>

⁸² <https://www.yvpl.fi/edunvalvonta/yhden-vanhemman-perheet-tilastoja/>

Työttömyydestä aiheutuvaa lapsiperheköyhyyttä voidaan lieventää varmistamalla, että kunnan palveluissa huomioidaan perhetaustasta johtuvia eroja ja tarjotaan riittävästi tukea vähävaraisille perheille. Lisäksi kaikissa palveluissa kuten kouluissa ja päiväkodeissa tulisi tunnistaa köyhyyden vaikutukset ja pyrkiä lieventämään niitä.⁸³ Kunnat voivat vaikuttaa lapsiperheköyhyyteen myös täydentävällä ja ehkäisevällä toimeentulolla.⁸⁴

Hoivapolitiikka

Yksi tärkeimmistä keinoista vaikuttaa yksinhuoltajien työllisyyteen on helpottaa perhe-elämän ja työn yhteensovittamista. Perhe-elämän ja työn yhteensovittamiseksi olisi tärkeää taata riittävän joustava varhaiskasvatus ja lastenhoitopalvelut kunnissa. Tehokkaita keinoja voivat olla esimerkiksi joustavammat päivähoitomahdollisuudet, vuoropäiväkodit, lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittäminen sekä saavutettavammat lapsiperheiden perhe- ja kotipalvelut. Prekaaria tai vuorotyötä tekevien vanhempien työllisyyden edistämiseksi tulisi tarjota lastenhoitoa koululaisille myös loma-aikoina.⁸⁵ Toimiva palvelujärjestelmä ehkäisee myös lapsiperheköyhyyttä ja vähentää sen haitallisia vaikutuksia lapsiin ja vanhempiin. Myös vanhempien uupumista ja tukiverkostojen puutetta voitaisiin ehkäistä lastenhoitopalvelujen riittävillä saavutettavuudella ja tarjonnalla.

Yksinhuoltajien työllisyyteen voidaan vaikuttaa myös muuttamalla yhteiskunnan asenneilmapiiriä yksinhuoltajavanhemman työssäkäyntiä kohtaan positiivisemmaksi. Vanhempien työorientaatioon voidaan vaikuttaa helpottamalla yksinhuoltajien kiinnittymistä takaisin työelämään esimerkiksi mahdollistamalla osa-aikaiset työsuhteet. Lisäksi vanhempien kouluttautumisen mahdollistaminen voi lisätä yksinhuoltajien työllisyysmahdollisuuksia ja vähentää lapsiperheköyhyyttä.⁸⁶

Yksinhuoltajien huomioiminen työelämässä

Moni yksinhuoltajista kohtaa kielteisiä asenteita työelämässä, minkä vuoksi työelämän perheystävällisyyden kehittämisestä voisi olla hyötyä yksinhuoltajien työllistymiselle.

Monimuotoiset perheet -verkosto on koonnut muun muassa johtajille, henkilöstöhallinnolle ja luottamushenkilöille suunnatun Monimuotoiset perheet työelämässä -oppaan, jossa ohjeistetaan yhden vanhemman perheiden ja muiden monimuotoisten perheiden huomioimisesta työelämässä.⁸⁷ Oppaan mukaan yhden vanhemman perheet tarvitsevat yksilöllisiä joustoja, jotka huomioivat heidän perhemuodolleen tyypillisiä arjen ja työn yhteensovittamisen haasteita. Monimuotoisia perheitä tukisi myös työaikajärjestelyissä jousto, etätyömahdollisuudet, mahdollisuudet osa-aikatyöhön, työajan lyhentämiseen sekä palkallisiin ja palkattomiin vapaisiin sekä lastenhoitajan palkkaaminen esim. matkatyötä tekeväälle työntekijälle. Osa yksinhuoltajaperheistä saattaa tarvita lisävuoroja ja -tunteja, esimerkiksi mikäli perheellä on käytettävissä vain yhden aikuisen tulot. Hyvä keino tukea yhden vanhemman perheitä on keskustella yhdessä työntekijän kanssa toiveista työn ja perheen yhteensovittamisen helpottamiseksi ja kasvattaa omaa ymmärrystä vanhempien ja uran yhdistämisen haasteista.⁸⁸

⁸³ eapn.fi/kunta-voi-vahentaa-lapsiperhekoyhytta-ja-lieventaa-sen-vaikutuksia/

⁸⁴ eapn.fi/kunta-voi-vahentaa-lapsiperhekoyhytta-ja-lieventaa-sen-vaikutuksia/

⁸⁵ <https://www.eapn.fi/koyhyys/lapsikoyhyys/>

⁸⁶ https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/744914/Rinnakaistallenne_Hiilamo_Helander_Ristikari.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁸⁷ https://monimuotoisetperheet.fi/wp-content/uploads/2021/11/monimuotoiset_perheet_tyolamassa_2021-1.pdf

⁸⁸ https://monimuotoisetperheet.fi/wp-content/uploads/2021/11/monimuotoiset_perheet_tyolamassa_2021-1.pdf

Työllisyyden edistämiseksi olisi tärkeä sujuvoittaa vuoroasuvien lasten vanhempien ja etävanhempien työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Vuoroasumista tukemalla voitaisiin lisätä lähivanhempien työllisyysastetta, sillä se lisäisi mahdollisuuksia joustaa viikkoina, jolloin lapsi ei ole hoidossa. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan mukaan etävanhempia voidaan tukea työelämässä joustamalla etävanhemman tarpeiden mukaan, kunnioittamalla työntekijän omaa perhemääritelmää sekä luomalla avointa keskusteluilmapiiriä erilaisista perheistä ja perhetilanteista.⁸⁹

Tasa-arvoinen lainsäädäntö

Yksinhuoltajien työllisyyden kannalta myös vanhempainvapaat ja niiden tasa-arvoinen järjestäminen olisi tärkeä huomioida. Sukupuoliroolit vanhempainvapaissa ovat muuttumassa tasa-arvoisemmiksi, mutta sukupuolirooleihin ja sukupuolten tasa-arvoon liittyvät asenteet vaikuttavat edelleen merkittävästi perhevapaiden pitämiseen.⁹⁰ THL:n selvityksessä havaittiin, että nuoret isät jakavat vanhempainvapaat yleensä vanhempia isiä epätasa-arvoisemmin, johon voi vaikuttaa se, että isien työmarkkina-asema yleensä kasvaa iän myötä.⁹¹ Erityisesti äitien työmarkkina-asemaa tukisi laajempi asenneilmapiirin muutos, jossa edistetään isien mahdollisuuksia käyttää perhevapaita, isyyden arvostusta ja vähennetään äitiyteen liittyviä odotuksia. Lisäksi olisi tärkeää tukea vanhempien vanhempainvapaalta siirtymistä takaisin työelämään, sillä työelämään palaaminen voi tuntua joistakin haastavalta.⁹² Yksinhuoltajien työllisyystilanteen parantamiseksi on ehdotettu myös syrjintää ehkäisevän lainsäädännön päivittämistä. Nykyinen tasa-arvolaki on luotu aikana, jolloin monimuotoisten perheiden määrä oli huomattavasti nykyistä vähäisempi ja joidenkin mielestä laki suosii heterojen ydinperheitä eikä huomioi riittävästi monimuotoisten perheiden syrjintää työelämässä.

Yksinhuoltajien työllisyyttä edistävät palvelut ja hankkeet

Yksinhuoltajien työllisyyden ja työn ja perhe-elämän tukemiseen tarkoitetuilla palveluilla on havaittu olevan positiivisia vaikutuksia yksinhuoltajien työllisyystilanteelle ja hyvinvoinnille. 2000-luvun alussa Pienperheyhdistyksen toteuttamassa ESR-rahoitteisessa Työtä tehden tulevaa kohden -hankkeessa luotiin toimintamalli yksinhuoltajien työllistymisen tukemiseksi. Hanke tarjosi pohjustavaa tietoa myös Suunta selkeäksi -hankkeen toteutukselle. Toimintamallissa tarjottiin yksinhuoltajille vertaisryhmätoimintaa, työvoimapolitiittista koulutusta ja yksilöllistä työelämään ohjaavaa tukea. Hankkeen tuloksena syntyi Yksinhuoltajan työllistymisopas. Projekti sai positiivista palautetta osallistujilta ja sen myötä onnistuttiin voimaannuttamaan yksinhuoltajia, vähentämään heidän kuormitustaan, lisäämään työvalmiuksia sekä laajentamaan sosiaalisia verkostoja. Asiakkaista noin 79 % oli projektin jälkeen pysyvästi töissä, tuetun työn muodoissa tai opiskelemassa ja yhä harvempi heistä tarvitsi toimeentulon hankkimiseen sosiaaliturvatukia.⁹³

Yksinhuoltajien työllistymisellä ja sitä tukevilla palveluilla voi olla monia taloudellisia hyötyjä sekä perheiden hyvinvoinnille että yhteiskunnalle. Jos yksinhuoltajien työllisyyteen tähtäävä palvelu johtaa työllistymiseen, sillä on monia positiivisia vaikutuksia kansantalouteen, sillä lyhyemmät

⁸⁹ <https://tane.fi/-/myos-etavanhemmat-tarvitsevat-perheystavallisia-joustoja-6-vinkkia-perheystavallisyteen-tyoelamassa>

⁹⁰ https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144170/TYO2022_013_final_k.pdf?sequence=4&isAllowed=y

⁹¹ https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144170/TYO2022_013_final_k.pdf?sequence=4&isAllowed=y

⁹² <https://www.osol.fi/wp-content/uploads/2022/10/Erityislusten-vanhempien-tyossakayntin-mahdollistavien-palveluiden-kustannusvaikutukset.pdf>

⁹³ Pienperheyhdistys (2008) ESRA Työtä tehden tulevaa kohden -projektin loppuraportti.

työttömyysjaksot vähentävät sosiaaliturvakuluja, lisäävät verokertymää sekä parantavat työvoiman saatavuutta, joka on hyödyllistä erityisesti työvoimapulasta kärsivillä aloilla. Lisäksi työllistymisellä on usein monia positiivisia vaikutuksia yksinhuoltajien ja heidän perheidensä itsetunnon, elämänlaadulle ja toimeentulolle.

Oulun seudun erityislasten omaishoitajien työssäkäyntiä koskevassa selvityksessä kartoitettiin, millaisia kustannuksia erityislasten omaishoitajille, heidän perheille ja yhteiskunnalle koituu työelämän ja lastenhoidon yhteensovittamisen haasteista, jotka voivat johtaa lyhennettyihin työajoihin tai pidempiin jaksoihin työelämän ulkopuolella. Selvityksen laskelmien mukaan yhteiskunnalle koituvia kustannuksia 2990 €/kk tienaaavan yksinhuoltajaäitiin jäädessä kokonaan pois työelämästä kertyisi vuodessa 18 749 € ja viidessä vuodessa jopa 93 969 €. Perhe itse menettäisi vuodessa noin 35 880 € ja joutuisi todennäköisesti hakemaan sekä asumistukea että toimeentulotukea selvitäkseen taloudellisesti.⁹⁴ Selvityksen mukaan kustannukset, jotka syntyvät omaishoitajavanhemman työelämästä pois jäämisen myötä, ovat pelkästään verokertymien menetyksenä yhteiskunnalle suuremmat kuin tarvittavien palveluiden kustannukset, puhumattakaan perheen tulojen menetyksestä. Työelämän ulkopuolelle jäämisen kustannukset myös kertautuvat ajan myötä, joten usein jopa lyhytaikainen, mutta oikea-aikainen tuki voi lyhentää aikaa työelämän ulkopuolella sekä ehkäistä ongelmien kasautumista ja niistä seuraavia kustannuksia.⁹⁵

Säästöt kustannuksista eivät kuitenkaan saisi olla ainoa perustelu palveluille, sillä tulisi tunnistaa niiden merkitys tasa-arvon ja perheiden elämänlaadun ja hyvinvoinnin kannalta. Yksittäisetkin palvelut voivat vaikuttaa siihen, että aikaa riittää sekä perheelle että työhön ja niillä voi olla positiivisia vaikutuksia perheen hyvinvointiin.⁹⁶ Huolehtimalla vanhemman kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja työ- ja toimintakyvystä mahdollistetaan vanhemman jaksaminen perhearjen keskellä ja minimoidaan riskiä uupua ja jättäytyä pois työelämästä.⁹⁷

⁹⁴ <https://www.osol.fi/wp-content/uploads/2022/10/Erytislsten-vanhempjen-tyossakaynnin-mahdollistavjen-palvelujen-kustannusvaikutukset.pdf>

⁹⁵ <https://www.osol.fi/wp-content/uploads/2022/10/Erytislsten-vanhempjen-tyossakaynnin-mahdollistavjen-palvelujen-kustannusvaikutukset.pdf>

⁹⁶ <https://www.osol.fi/wp-content/uploads/2022/10/Erytislsten-vanhempjen-tyossakaynnin-mahdollistavjen-palvelujen-kustannusvaikutukset.pdf>

⁹⁷ <https://www.osol.fi/wp-content/uploads/2022/10/Erytislsten-vanhempjen-tyossakaynnin-mahdollistavjen-palvelujen-kustannusvaikutukset.pdf>

5. Palvelun tulokset (Owal Group)

Tässä luvussa tarkastellaan valmennukseen osallistuneiden kokemuksia valmennuksesta ja sen vaikutuksia.

5.1 Tilanne valmennuksen alussa

Valmennukseen osallistui eri taustoista tulevia yksinhuoltajia. Valmennukseen osallistuneista ja aloituskyselyyn vastanneista noin puolet olivat 31–40-vuotiaita ja alle kymmenesosa oli alle 30-vuotiaita. Reilulla puolella vastaajista oli korkeakoulututkinto. Suurin osa (71 %) huolehti perheen arjesta kokonaan yksin. Vastaajista noin kolmasosa oli ollut viimeksi työelämässä alle vuosi sitten ja reilu kolmasosa 1–2 vuotta sitten. Noin kymmenesosa oli ollut työelämässä viimeksi yli viisi vuotta sitten. Suurimmalla osalla vastaajista oli 1–2 lasta huollettavana. Noin puolella vastaajista oli vain harvoin mahdollisuus hyödyntää tarvittaessa sukulaisia tai tuttuja lastenhoidossa.

Taulukko 2 Taustatiedot valmennuksen alussa (n=62–63)

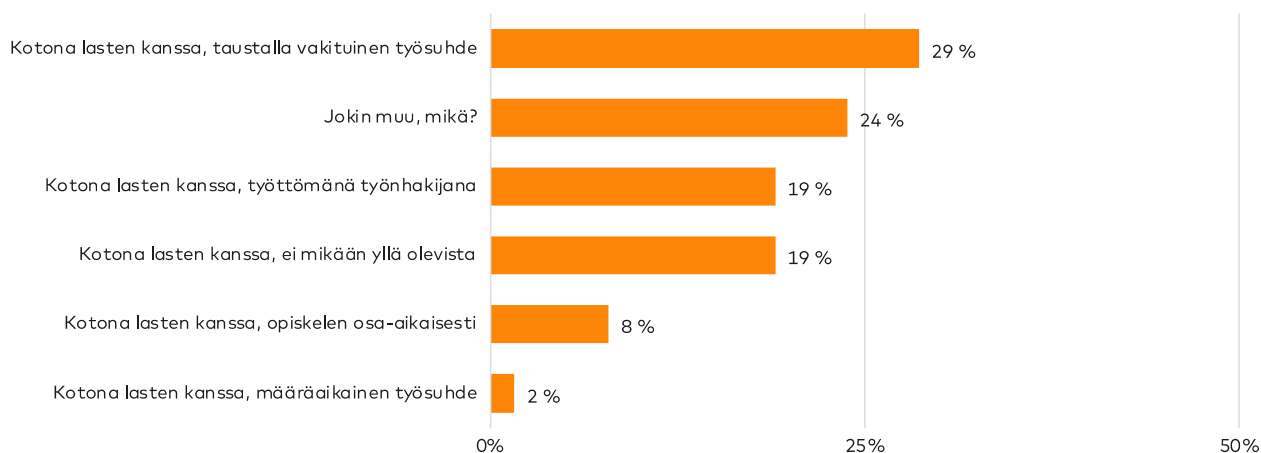
Muuttuja	Luokat	Prosenttia
Ikä	24–30 vuotta	8 %
	31–40 vuotta	48 %
	Yli 40 vuotta	44 %
Sukupuoli	Nainen	100 %
Koulutus	Peruskoulu	6 %
	Ylioppilas	3 %
	Ammattitutkinto	30 %
	Alin korkea aste	2 %
	Alempi korkeakouluaste	32 %
	Ylempi korkeakouluaste	25 %
	Tutkijakoulutusaste	2 %
Perhetilanne	Huolehdin perheen arjesta kokonaan yksin.	71 %
	Huolehdin perheen arjesta yksin suurimman osan ajasta yksin.	29 %
Viimeksi työelämässä	Alle vuosi sitten	34 %
	1–2 vuotta	36 %

Muuttuja	Luokat	Prosenttia
	3–4 vuotta	16 %
	5–7 vuotta	8 %
	8–10 vuotta	2 %
	yli 10 vuotta sitten	2 %
	En ole koskaan ollut työelämässä	3 %
Huollettavien lasten määrä	1	54 %
	2	29 %
	3	16 %
	4	2 %
Mahdollisuus hyödyntää tarvittaessa sukulaisia tai tuttavien lastenhoidossa	Lähes aina	2 %
	Useimmiten	35 %
	Harvoin	52 %
	En koskaan	11 %

Tilanne ja odotukset

Valmennuksen aloituskyselyyn vastanneista 29 prosenttia oli vastaushetkellä kotona lasten kanssa ja heillä oli taustalla vakituinen työsuhde, ja noin viidesosa vastaajista oli vastaushetkellä kotona lasten kanssa työttömänä työnhakijana. Jokin muu -vaihtoehdon vastanneet olivat muun muassa työttömänä, opiskelemissa tai osa-aikatyössä.

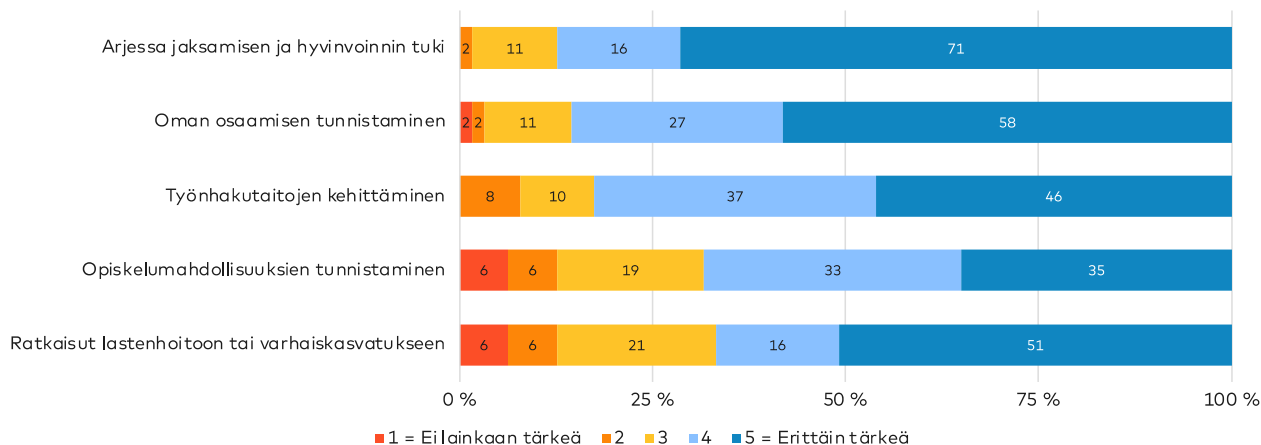
Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tilannettasi tällä hetkellä? (n=63)

Kuva 1 Vastaajan tilanne valmennuksen alussa

Suurin osa vastaajista koki kaikki palvelun teemat itselleen tärkeinä. Erityisesti arjessa jaksamisen ja hyvinvoinnin tuki, oman osaamisen tunnistaminen ja työnhakutaitojen kehittäminen koettiin tärkeiksi palvelun teemoiksi. Hieman vähemmän tärkeiksi koettiin ratkaisut lastenhoitoon tai varhaiskasvatukseen liittyen sekä opiskelumahdollisuuksien tunnistaminen.

Miten tärkeänä itsellesi pidät seuraavia palvelun teemoja? (n=62-63)

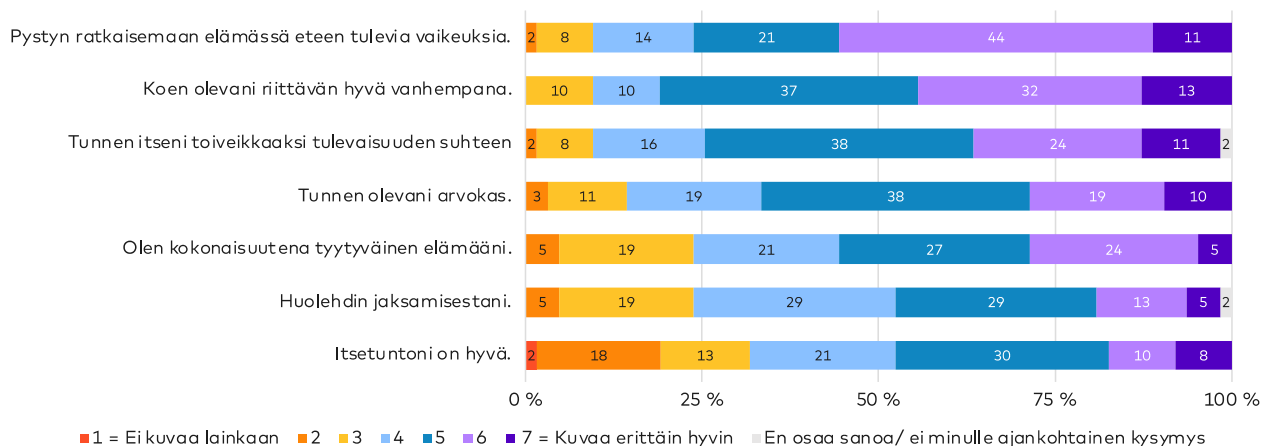

Kuva 2 Vastaajien arviot palvelun teemojen tärkeydestä valmennuksen alussa

Voimavarat

Vastaajista useimmat tunnistivat väittämän "pystyn ratkaisemaan elämässä eteen tulevia vaikeuksia" kuvaavan parhaiten tilannettaan, ja he kokevat olevansa riittävän hyviä vanhempina. Eniten haasteita vastaajat kokivat itsetuntonsa, jaksamisesta huolehtimisen ja elämäänsä tyytyväisyyden osalta.

Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi? (n=63)

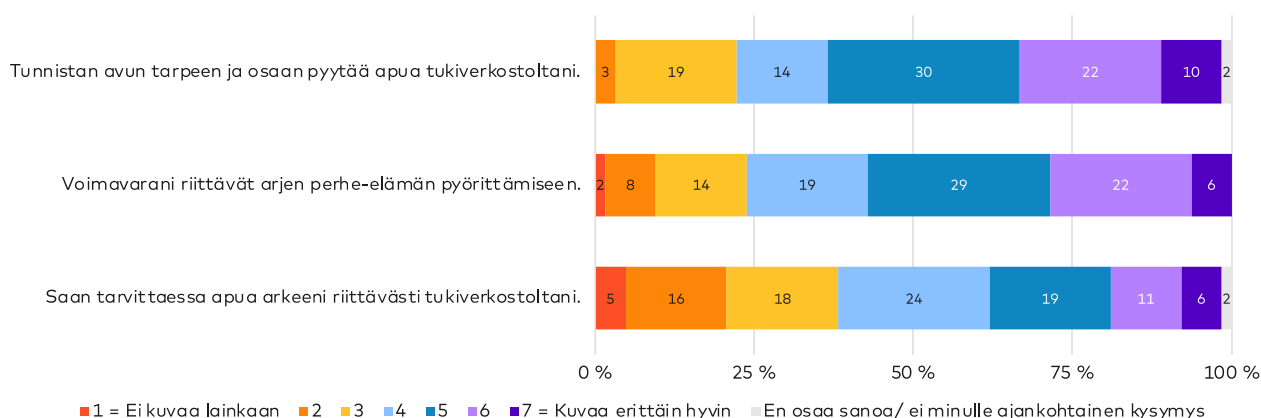

Kuva 3 Vastaajien arviot tilanteesta valmennuksen alussa

Voimavaroihin ja jaksamiseen liittyen useat vastaajat kokivat, että heillä on haasteita saada riittävästi apua arkeensa tukiverkostoltaan. Vain reilulla kolmanneksella vastaajista oli useimmiten

mahdollisuus hyödyntää tukiverkostoaan lastenhoidossa. Kuten taustakatsauksen aiemmissa selvityksissä ilmeni, yksinhuoltajat, joilla ei ole tukiverkostoja, ovat herkemmin vaarassa uupua hoitaessaan lasta yksin, ja tämä voi myös heikentää heidän kykyään osallistua samanaikaisesti työelämään.

Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi voimavaroihin ja jaksamiseen liittyen? (n=63)

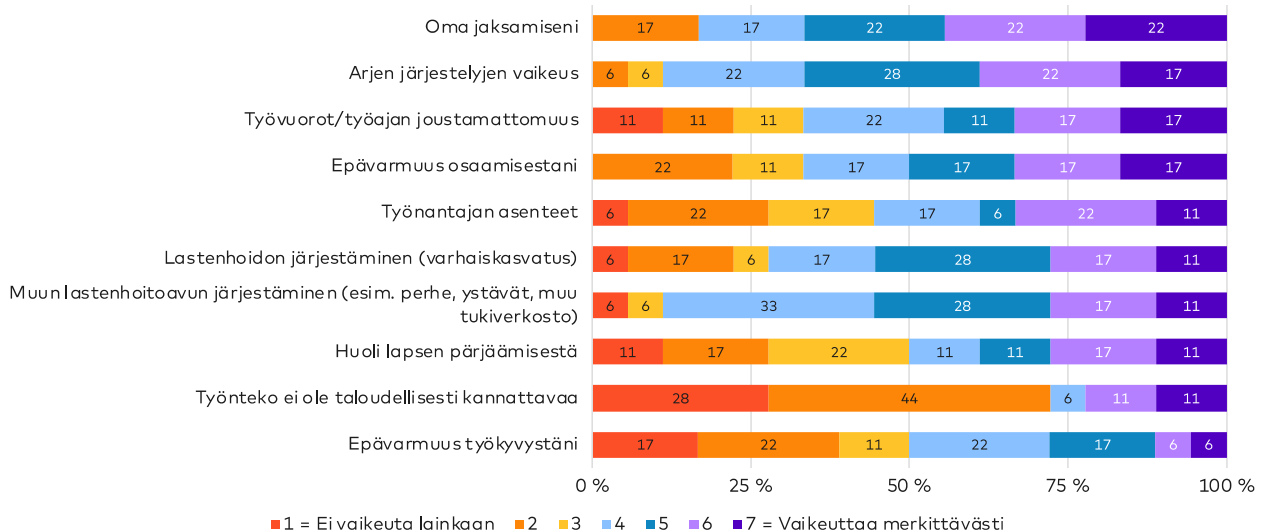

Kuva 4 Vastaajien arviot voimavaroista ja jaksamisesta valmennuksen alussa

Perheen ja työelämän yhteensovittaminen

Työelämässä olevat vastanneet kokivat, että eniten heidän paluutansa työelämään tai työskentelyään vaikeuttavat oma jaksaminen sekä arjen järjestelyjen vaikeus. Vähiten paluuta työelämään tai työskentelyä vaikeuttivat vastaajien mukaan epävarmuus omasta työkyvystä sekä se, että työnteko ei olisi taloudellisesti kannattavaa.

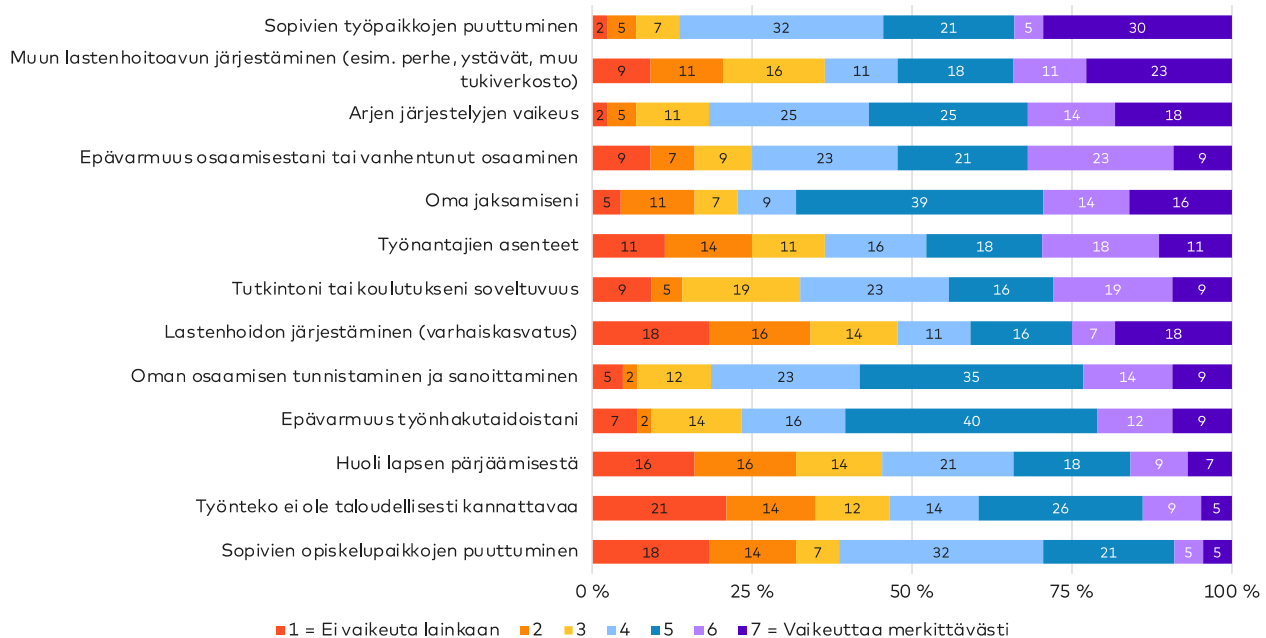
Vaikeuttavatko seuraavat tekijät paluutasi työelämään tai työskentelyäsi, jos olet työelämässä? (n=18)

Kuva 5 Vastaajien arviot työelämään paluuta tai työskentelyä vaikeuttavista tekijöistä valmennuksen alussa

Työelämän ulkopuolella olevien siirtymiseen kohti työelämää vaikeuttaa merkittävästi muun muassa sopivien työpaikkojen puuttuminen ja muun lastenhoitoavun järjestäminen. Reilu kolmannes vastaajista koki näiden vaikeuttavan melko merkittävästi siirtymään kohti työelämään. Vähiten siirtymään vaikeuttavina tekijöinä esiin nousivat se, että työnteko ei ole taloudellisesti kannattavaa ja varhaiskasvatuksen järjestäminen. Työnantajien asenteet työelämään siirtymistä vaikeuttavana tekijänä jakoi vastaajien mielipiteitä. Avovastauksissa, liittyen työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvään tukeen, nousi muutamia työpaikkaan ja työnantajaan liittyviä näkemyksiä. Osalla vastaajista oli huolia liittyen siihen, miten hyvin työnantaja ymmärtää yksinhuoltajan tilannetta esimerkiksi, jos yksinhuoltaja joutuu jäämään kotiin lapsen sairastuessa. Työnantajalta toivottiinkin joustavuutta työaikoihin liittyen, jotta yksinhuoltajan on mahdollista yhdistää työtä ja perhe-elämää.

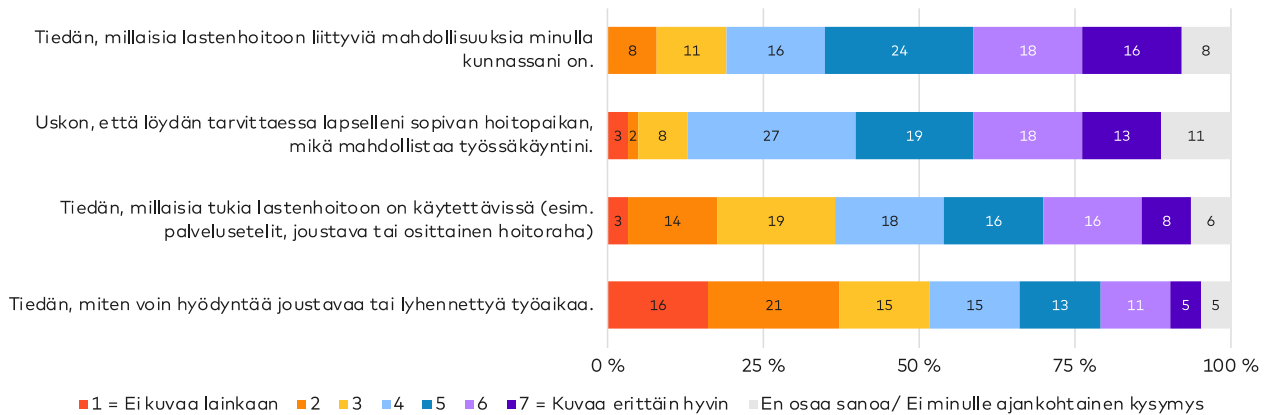
Vaikeuttavatko seuraavat tekijät siirtymistäsi kohti työelämää? (n=43-44)

Kuva 6 Vastaajien arviot työelämään siirtymistä vaikeuttavista tekijöistä valmennuksen alussa

Joustavan tai lyhennetyn työajan hyödyntäminen ei ollut useimmille vastaajille tiedossa. Nämä teemat nousivat kuitenkin esiin vastaajia kiinnostavina teemoina, kun heiltä kysyttiin, millaista tukea he tarvitsisivat työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Kunnan lastenhoitoon liittyvät mahdollisuudet olivat useimmille vastaajille tiedossa. Enemmistö vastaajista oli melko positiivisia sen suhteen, että löytävät tarvittaessa lapselleen sopivan hoitopaikan, mikä mahdollistaa työssäkäynnin. Kuitenkin avovastauksissa liittyen tarvittavaan tukeen työn ja perheen yhteensovittamiseen useilla vastaajilla nousi esiin lastenhoitoon liittyviä tukitarpeita, etenkin työaikojen ulkopuolella.

Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi perheen ja työn yhteensovittamiseen liittyen? (n=62-63)

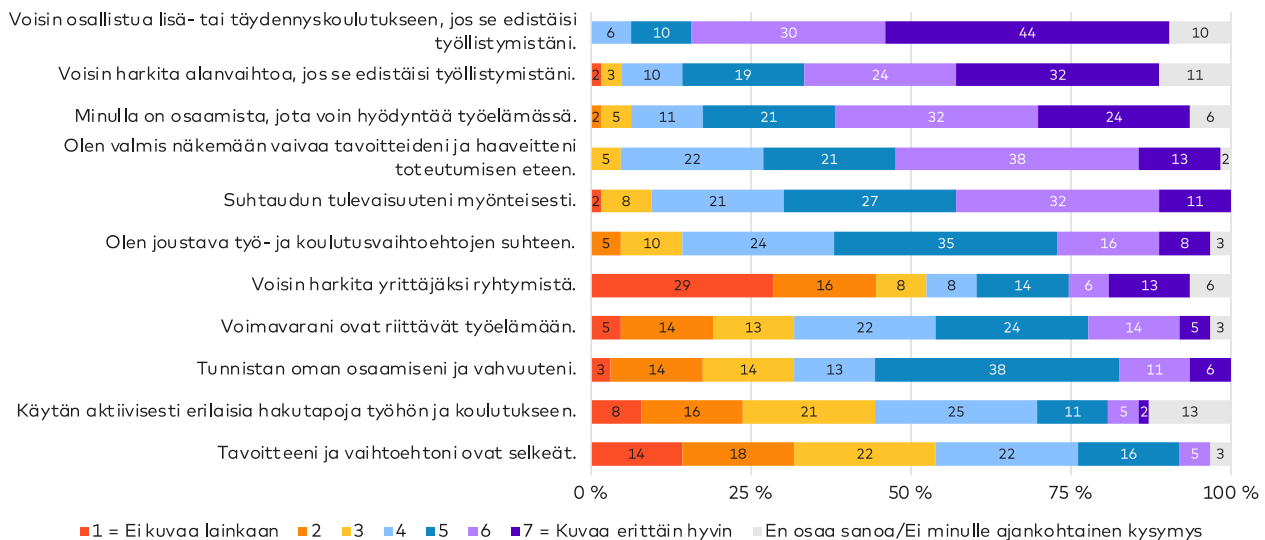

Kuva 7 Vastaajien arviot perheen ja työn yhteensovittamisen tilanteesta valmennuksen alussa

Eteneminen kohti työelämää

Enemmistö vastaajista koki, että he voisivat osallistua lisä- tai täydennyskoulutukseen tai harkita alanvaihtoa, jos ne edistäisivät hänen työllistymistään. Harvemmin oltiin valmiita harkitsemaan yrittäjäksi ryhtymistä. Useat vastaajat kokivat valmennuksen alkaessa myös, että heidän tavoitteensa ja vaihtoehtonsa eivät ole selkeitä ja valmennuksen myös toivottiin tuovan näihin selkeyttä.

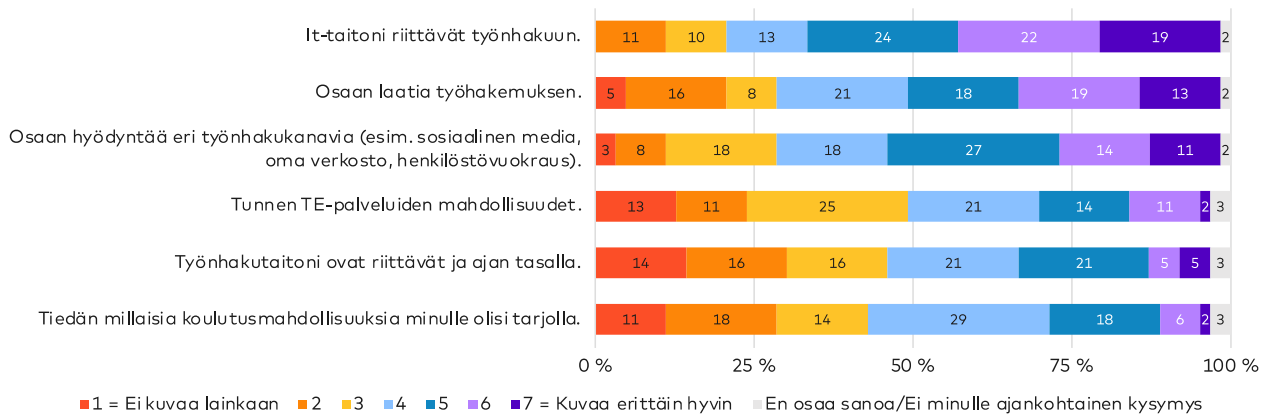
Miten seuraavat väittämät kuvaavat ajatuksiasi tulevaisuuden ja osaamisen suhteen? (n=63)

Kuva 8 Vastaajien arviot tulevaisuuteen ja osaamiseen liittyen valmennuksen alussa

Työelämään kohti etenemisen osalta vastaajat kokivat useimmiten, että heidän it-taitonsa riittävät työnhakuun ja he osaavat laatia työhakemuksen. Toisaalta useat vastaajat kokivat, että heidän työnhakutaitonsa eivät ole riittäviä ja ajan tasalla tai he eivät tiedä, millaisia koulutusmahdollisuuksia heille olisi tarjolla tai millaisia mahdollisuuksia TE-palveluissa on.

Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi liittyen työelämään kohti etenemiseen? (n=63)

Kuva 9 Vastaajien arviot työelämään kohti etenemisen tilanteesta valmennuksen alussa

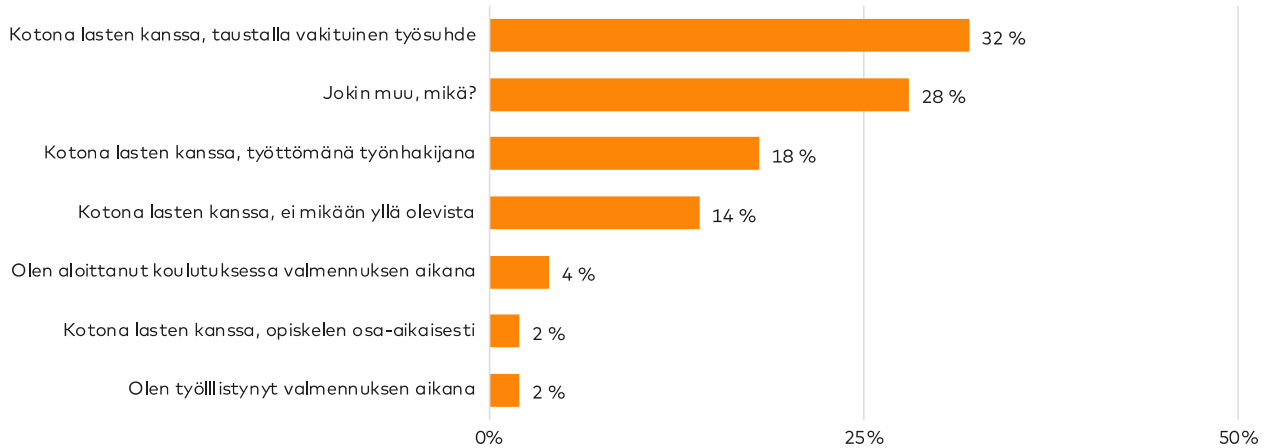
Valmennuksen alkaessa vastaajilta kysyttiin asteikolla 1–10, miten valmiita he ovat siirtymään työhön, opiskelemaan tai muuten kohti työelämään (arvioiden heidän ja perheensä tilannetta kokonaisuutena kattaen myös lasten hoidon järjestelyt ja omat voimavaransa). Vastaajien vastaukset vaihtelivat välillä 1–10 ja vastausten keskiarvo oli 6,3. Valmennukseen osallistujien keskuudessa oli osallistujia, jotka olivat täysin valmiita siirtymään työhön, opiskelemaan tai muuten kohti työelämään sekä osallistujia, jotka eivät kokeneet olevansa lainkaan valmiita siirtymään kohti työelämään.

5.2 Tilanne valmennuksen lopussa

Tilanne ja palvelun toteutuminen

Valmennuksen loputtua noin kolmasosa vastaajista oli kotona lasten kanssa taustallaan vakituinen työsuhte ja noin viidesosa kotona lasten kanssa työttömänä työnhakijana. Vastaajista 4 % oli aloittanut koulutuksessa valmennuksen aikana ja 2 % oli työllistynyt valmennuksen aikana. Jokin muu -vaihtoehdon vastanneet olivat muun muassa työttömiä, opiskelivat, osa-aikatyössä tai palanneet valmennuksen jälkeen töihin.

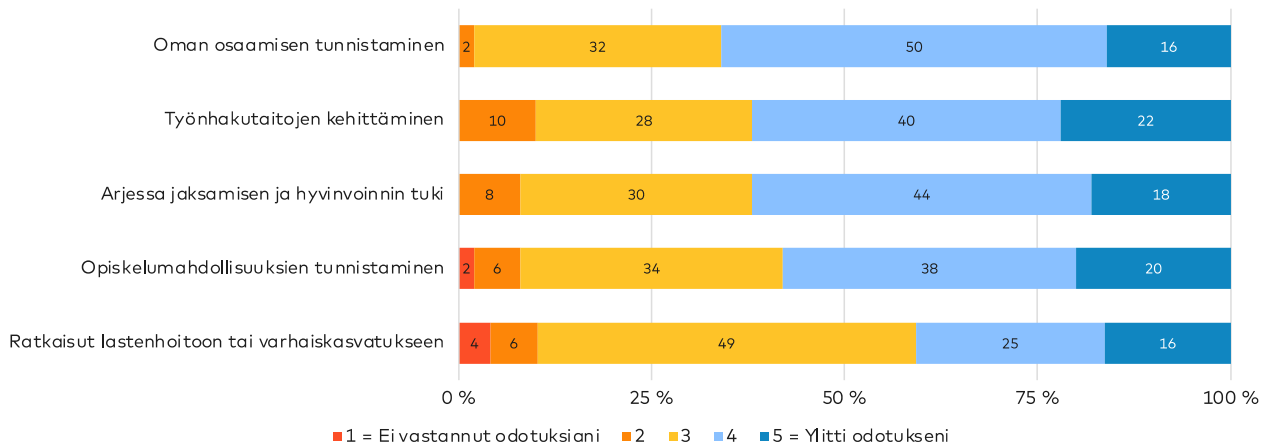
Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tilannettasi tällä hetkellä? (n=50)

Kuva 10 Vastaajan tilanne valmennuksen lopussa

Loppukyselyssä kysyttiin palvelun teemojen osalta sitä, miten palvelu vastasi odotuksia näihin liittyen. Yleisesti vain yksittäiset vastaajat kokivat, että palvelu ei vastannut odotuksia teemojen osalta. Palvelun koettiin vastanneen hyvin odotuksiin tai jopa ylittäneen ne oman osaamisen tunnistamisen ja työnhakutaitojen kehittämisen osalta. Vastaajat pitivät lastenhoitoon tai varhaiskasvatukseen liittyviä ratkaisuja tärkeänä aloituskyselyssä, mutta valmennuksen ei koettu niin hyvin vastanneen näihin liittyviin odotuksiin.

Miten koet palvelun vastanneen odotuksiasi seuraavien teemojen osalta? (n=49-50)

Kuva 11 Vastaajien arviot palvelun teemojen tärkeydestä valmennuksen lopussa

Yleisesti valmennus koettiin hyväksi ja hyödylliseksi. Erityisesti lastenhoidon tarjoaminen valmennuksen aikana koettiin erittäin hyödylliseksi ja sen myötä useammilla osallistujilla oli mahdollisuus osallistua valmennukseen. Useat valmennukseen osallistuneet pitivät siitä, että siinä otettiin huomioon elämä kokonaisuudessaan eikä keskitytty vain työnhaun ja työelämän näkökulmiin. Toisaalta osa osallistujista olisi kaivannut vielä enemmän konkreettista tietoa liittyen

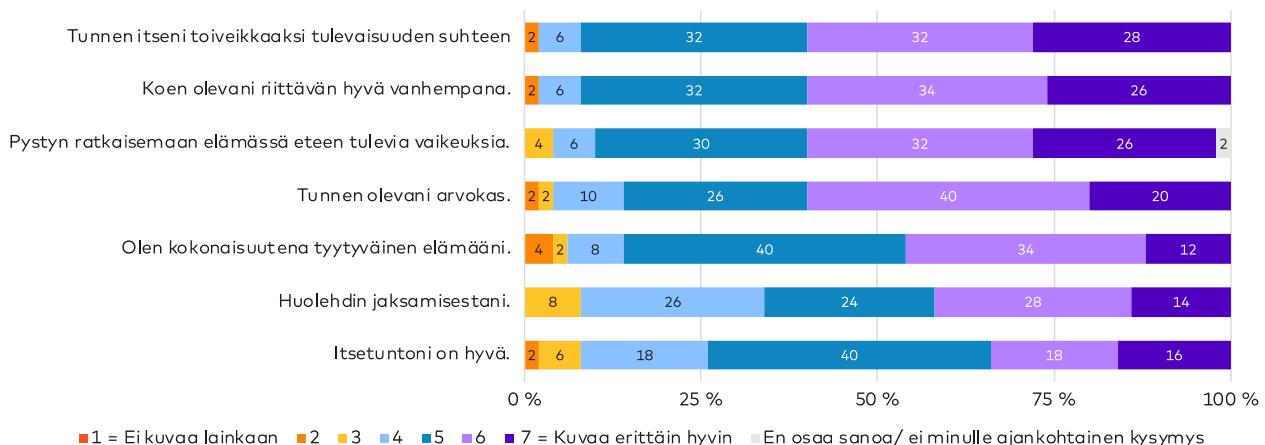
työn ja perheen yhdistämiseen yksinhuoltajana. Osallistujat toivoivat, että vastaavia valmennuksia olisi myös jatkossa. Esiin nousi ajatuksia siitä, että jos vastaavia valmennuksia jatkossakin järjestetään, voisi niissä hieman miettiä tarkemmin kohderyhmää ja sitä, voisiko ryhmiä jakaa esimerkiksi aiemman työkokemuksen mukaan tai sen mukaan, onko vastaajalla enemmän tarpeita liittyen koko elämän huomioimiseen vai nimenomaan esimerkiksi työnhaun näkökulmiin.

"Erittäin hyvä ja hyödyllinen koulutus, joka nimensä mukaisesti auttoi selkeämmän suunnan saamisessa työelämään paluussa."

Voimavarat

Enemmistö vastaajista koki väittämien liittyen muun muassa tulevaisuuden toiveikkuuden, vanhempana olemisen riittävyyden ja tulevien vaikeuksien ratkaisujen osalta kuvaavan hyvin heidän tilannettaan. Loppukyselyssä kaikkien väittämien koettiin kuvaavan tilannetta hieman paremmin kuin aloituskyselyssä.

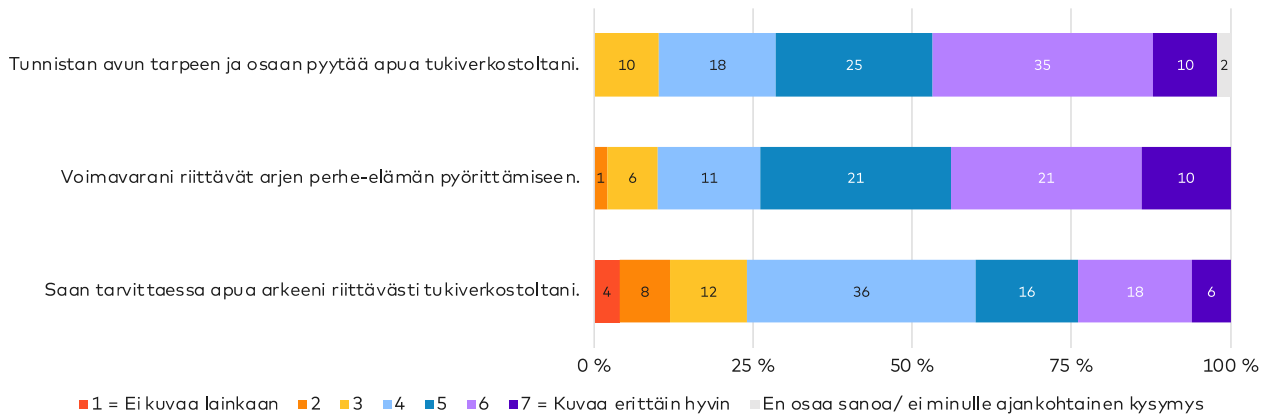
Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi? (n=50)

Kuva 12 Vastaajien arviot tilanteesta valmennuksen lopussa

Loppukyselyyn vastanneiden osalta tulokset väittämien osalta olivat samansuuntaisia kuin aloituskyselyssä. Kuitenkin hieman suurempi osuus koki, että he tunnistavat avun tarpeen ja osaavat pyytää apua tukiverkostoltaan, ja että heidän voimavaransa riittävät perhe-elämän pyörittämiseen.

Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi voimavaroihin ja jaksamiseen liittyen? (n=49-50)

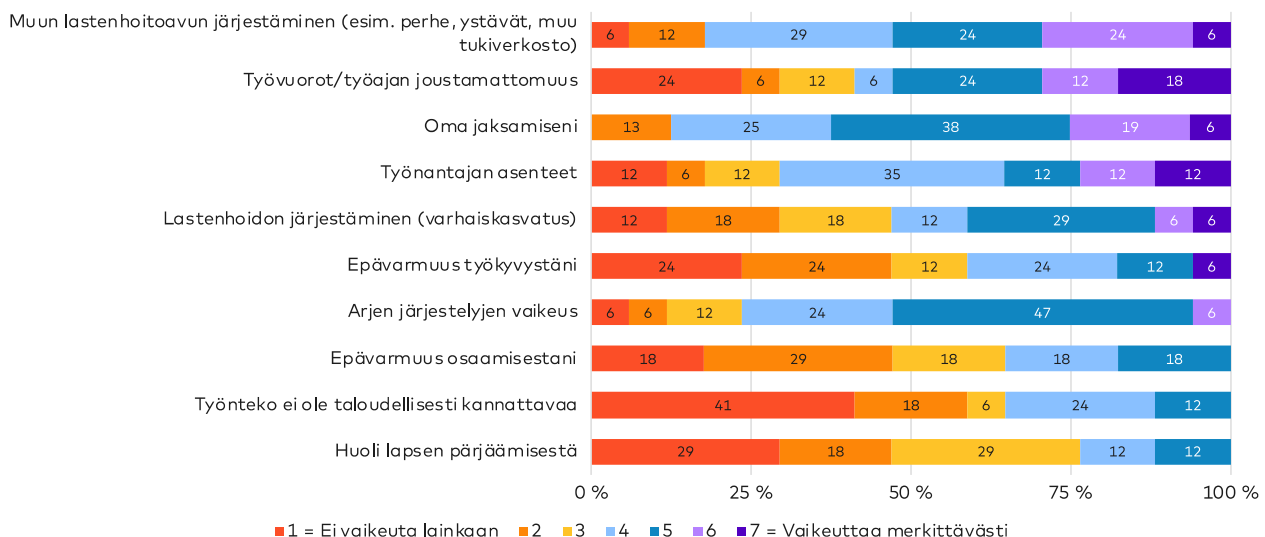

Kuva 13 Vastaajien arviot voimavaroista ja jaksamisesta valmennuksen lopussa

Perheen ja työelämän yhteensovittaminen

Työelämässä olevat vastaajat kokivat, että eniten heidän paluutansa työelämään tai työskentelyään vaikeuttavat muun lastenhoitoavun järjestäminen, työvuorot ja työajan joustamattomuus sekä oma jaksaminen.

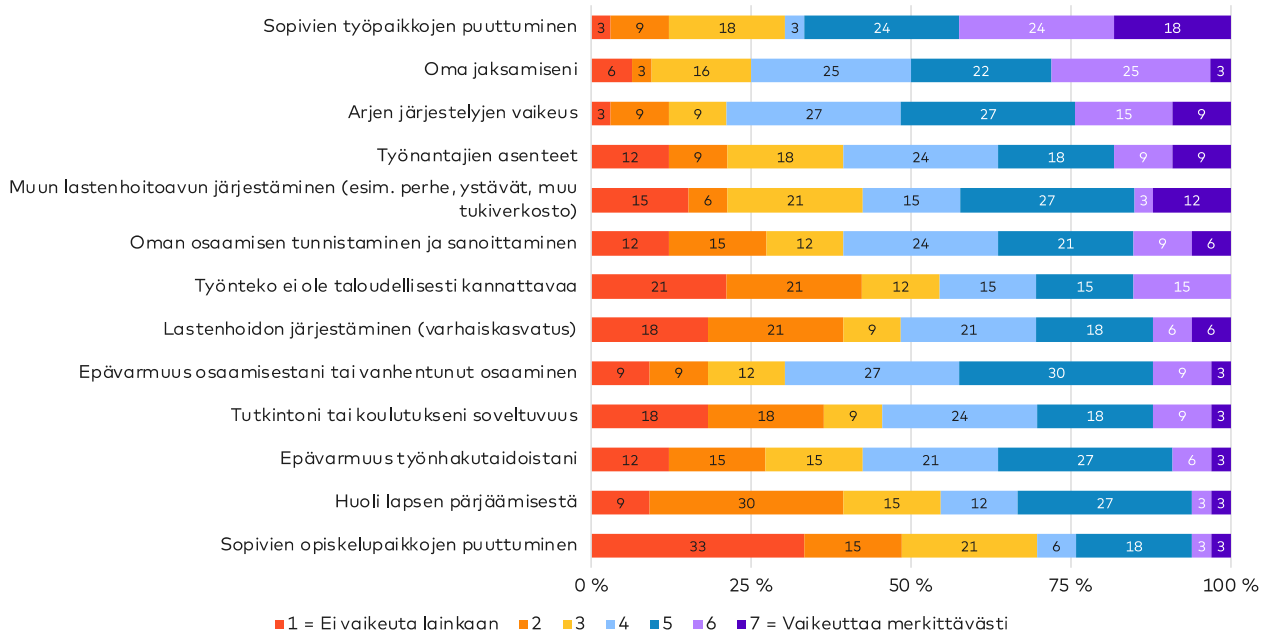
Vaikeuttavatko seuraavat tekijät paluutasi työelämään tai työskentelyäsi, jos olet työelämässä? (n=16-17)

Kuva 14 Vastaajien arviot työelämään paluuta tai työskentelyä vaikeuttavista tekijöistä valmennuksen lopussa

Valmennuksen lopussa työelämän ulkopuolella olevat vastaajat kokivat sopivien työpaikkojen puuttumisen ja oman jaksamisensa vaikeuttavan eniten siirtymistä kohti työelämään. Sopivien työpaikkojen puuttuminen koettiin erityisen vaikeuttavaksi tekijäksi myös valmennuksen alussa.

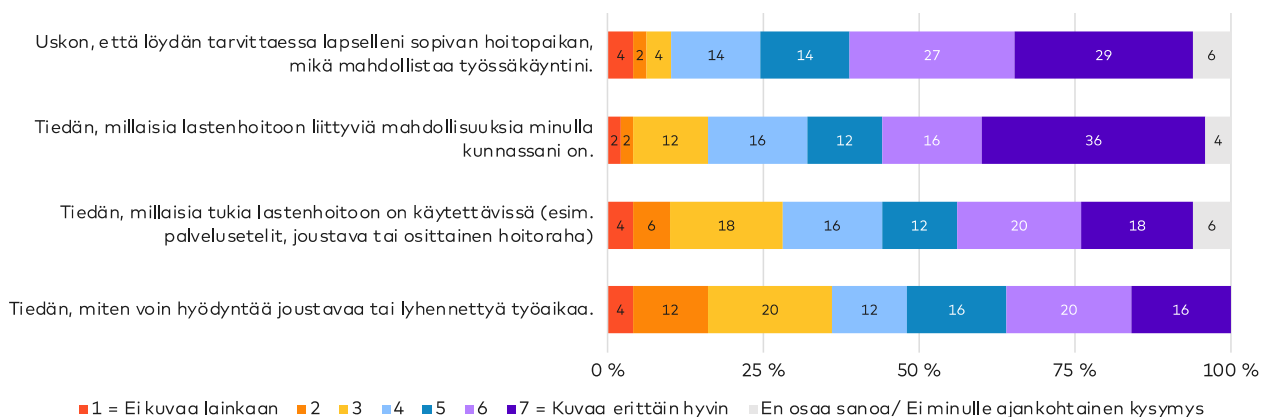
Vaikeuttavatko seuraavat tekijät siirtymistäsi kohti työelämää? (n=32-33)

Kuva 15 Vastaajien arviot työelämään siirtymiseen vaikeuttavista tekijöistä valmennuksen lopussa

Valmennuksen lopussa enemmistö vastaajista uskoi, että he löytävät tarvittaessa lapselleen hoitopaikan ja tietävät millaisia lastenhoitoon liittyviä mahdollisuuksia kunnassa on. Valmennuksen lopussa heikoiten tiedettiin, miten joustavaa tai lyhennettyä työaika voi hyödyntää.

Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi perheen ja työn yhteensovittamiseen liittyen? (n=49-50)

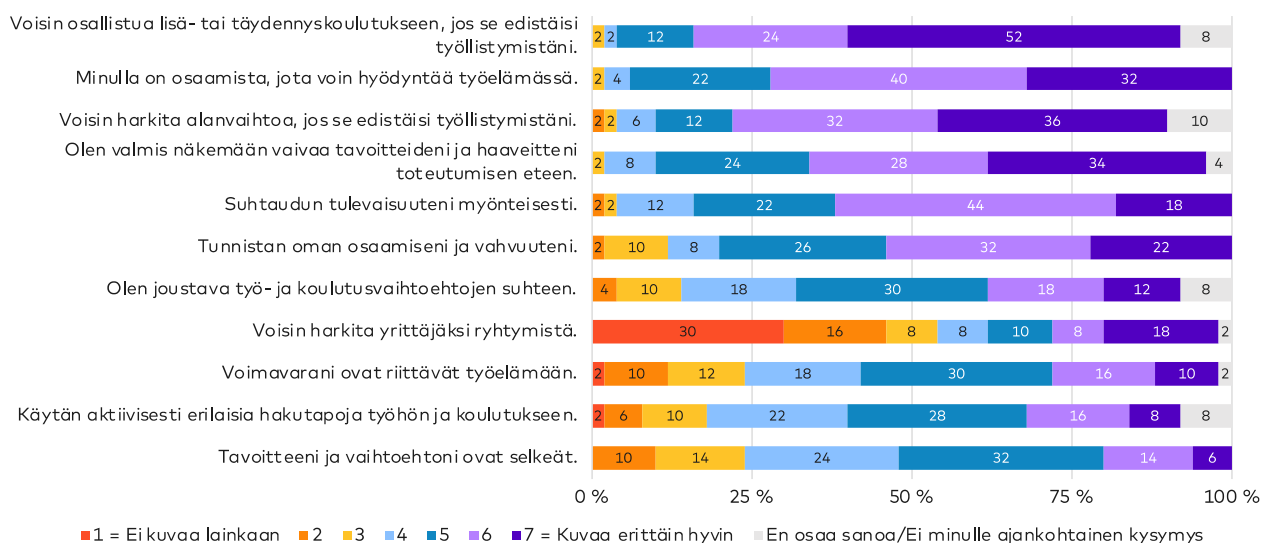

Kuva 16 Vastaajien arviot perheen ja työn yhteensovittamisen tilanteesta valmennuksen lopussa

Eteneminen kohti työelämää

Enemmistö vastaajista koki myös valmennuksen lopussa, että voisivat osallistua tarvittaessa lisä- tai täydennyskoulutukseen tai harkita alanvaihtoa. Kuten valmennuksen alussa, myös lopussa useimmat kokivat, etteivät voisi harkita yrittäjäksi ryhtymistä.

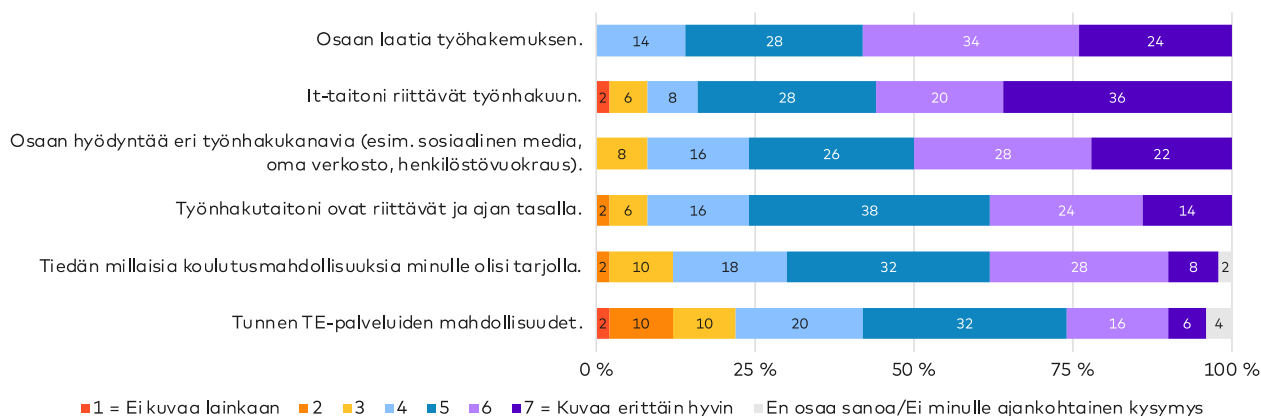
Miten seuraavat väittämät kuvaavat ajatuksiasi tulevaisuuden ja osaamisen suhteen? (n=50)

Kuva 17 Vastaajien arviot tulevaisuuteen ja osaamiseen liittyen valmennuksen lopussa

Valmennuksen loputtua lähes kaikki vastaajat kokivat, että he osaavat laatia työhakemuksen ja heidän it-taitonsa riittävät työnhakuun. Valmennuksen lopussa vain harvat kokivat tuntevansa huonosti TE-palveluiden mahdollisuuksia.

Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi liittyen työelämää kohti etenemiseen? (n=50)

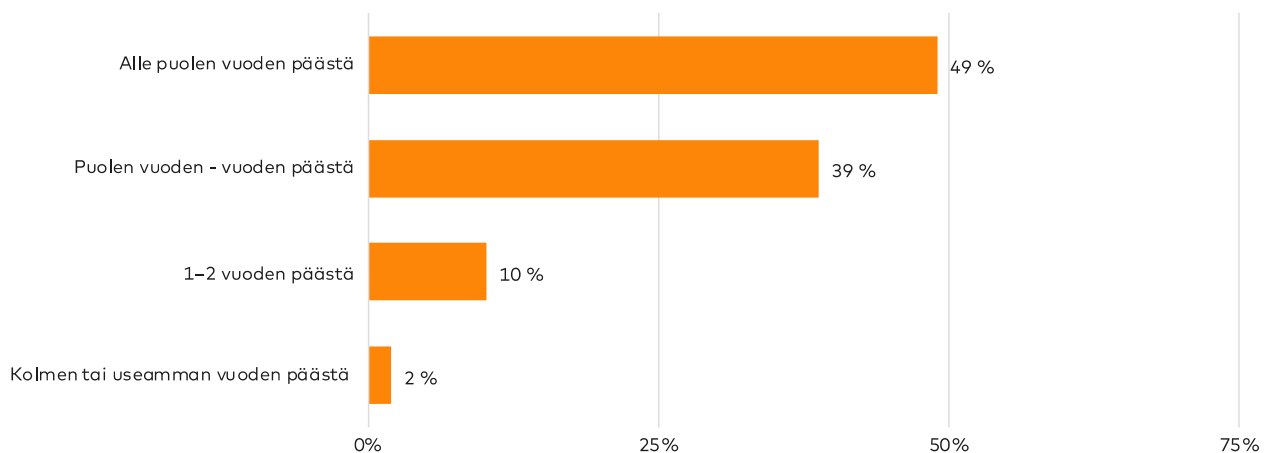

Kuva 18 Vastaajien arviot työelämää kohti etenemisen tilanteesta valmennuksen lopussa

Valmennuksen lopussa kysyttiin asteikolla 1–10, miten valmiita he ovat siirtymään työhön, opiskelemaan tai muuten kohti työelämää (arvioiden heidän ja perheensä tilannetta kokonaisuutena kattaen myös lastenhoidon järjestelyt ja omat voimavaransa). Vastaajien vastaukset vaihtelivat välillä 1–10 ja vastausten keskiarvo oli 6,6.

Valmennuksen lopussa lähes kaikki vastaajista suunnittelivat siirtyvänsä työelämään tai koulutukseen alle vuoden päästä ja heistä noin puolet alle vuoden päästä. Muutamat yksittäiset vastaajat suunnittelivat työelämään tai koulutukseen paluuta vasta yli vuoden päästä.

Milloin suunnittelet siirtyväsi työelämään tai koulutukseen? (n=49)

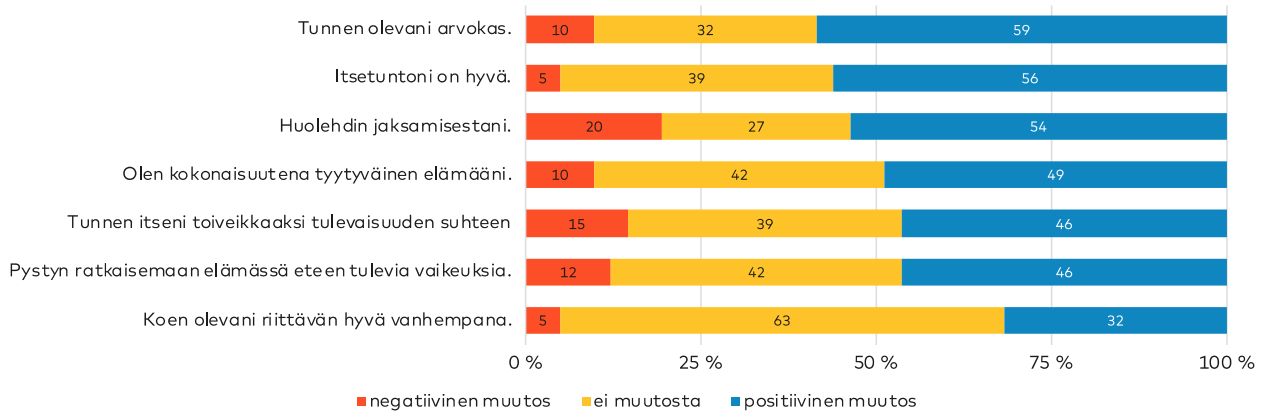
Kuva 19 Vastaajien arvio työelämään tai koulutukseen siirtymästä valmennuksen lopussa

5.3 Palvelun vaikutukset asiakkaisiin

Vastaajien näkemykset liittyen voimavaroihin, perheen ja työelämän yhteensovittamiseen ja työelämään etenemiseen ovat keskimäärin muuttuneet hieman positiivisemmiksi valmennuksen aikana. Tämän luvun tarkasteluissa on otettu mukaan vastaajat, jotka ovat vastanneet sekä valmennuksen alku- että loppukyselyyn (n=41). Seuraavissa tarkasteluissa negatiivisella muutoksella tarkoitetaan tilannetta, jossa vastaajan arvio väittämän osalta on matalampi loppukyselyssä kuin alkukyselyssä ja positiivisella muutoksella sitä, jos vastaajan arvio on loppukyselyssä korkeampi kuin alkukyselyssä. Enemmistöllä vastaajista muutokset yksittäisissä arvioissa olivat melko pieniä.

Vastaajien arviot etenkin omasta arvokkuudestaan, itsetunnostaan ja jaksamisesta huolehtimisestaan ovat muuttuneet positiivisemmiksi valmennuksen aikana. Noin puolet vastaajista vastasi näiden osalta positiivisemmän arvion loppukyselyssä kuin alkukyselyssä. Enemmistöllä vastaajista arvio vanhempana riittävydestä ei muuttunut valmennuksen aikana. Tosin tämän osalta vastaajien arviot olivat muita väittämiä positiivisempia jo alkukyselyssä.

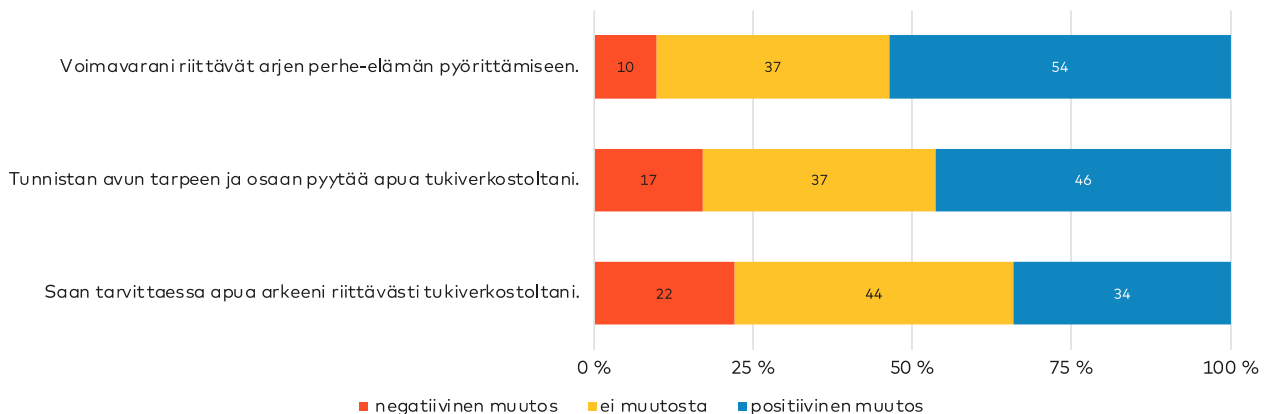
Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi? Loppukyselyn tilanne verrattuna alkukyselyn tilanteeseen (n=41)

Kuva 20 Muutos vastaajien arvioissa tilanteesta

Voimavarojen ja jaksamisen osalta palvelun aikana osallistujien arviot voimavarojen riittävyydestä arjen perhe-elämän pyörittämiseen ja avun tarpeen tunnistamiseen ja avun pyytämiseen tukiverkostolta muuttuivat positiivisemmiksi. Vähiten muutosta valmennuksen aikana tapahtui liittyen tukiverkostolta avun saamiseen. Tämä tosin onkin teema, johon valmennuksella ei suoraan pystytäkään vaikuttamaan.

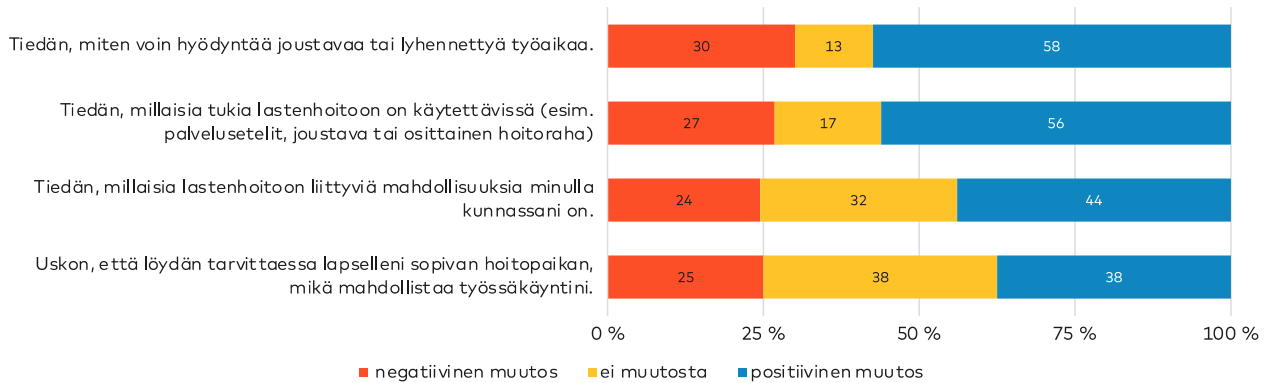
Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi voimavaroihin ja jaksamiseen liittyen? Loppukyselyn tilanne verrattuna alkukyselyn tilanteeseen (n=41)

Kuva 21 Muutos vastaajien arvioissa voimavaroista ja jaksamisesta

Perheen ja työelämän yhteensovittamisen osalta vastaajien arviot liittyen etenkin joustavan tai lyhennetyn työajan ja lastenhoitoon käytettävien tukien osalta muuttuivat positiivisemmiksi. Nämä olivat teemoja, joiden osalta vastaajat kokivat eniten epätietoisuutta alkukyselyssä. Vastaajien arviot lapsen hoitopaikan löytämiseen liittyen olivat melko positiivisia jo valmennuksen alussa, joten tämän osalta vastaajien arvioissa ei tapahtunut suuria muutoksia.

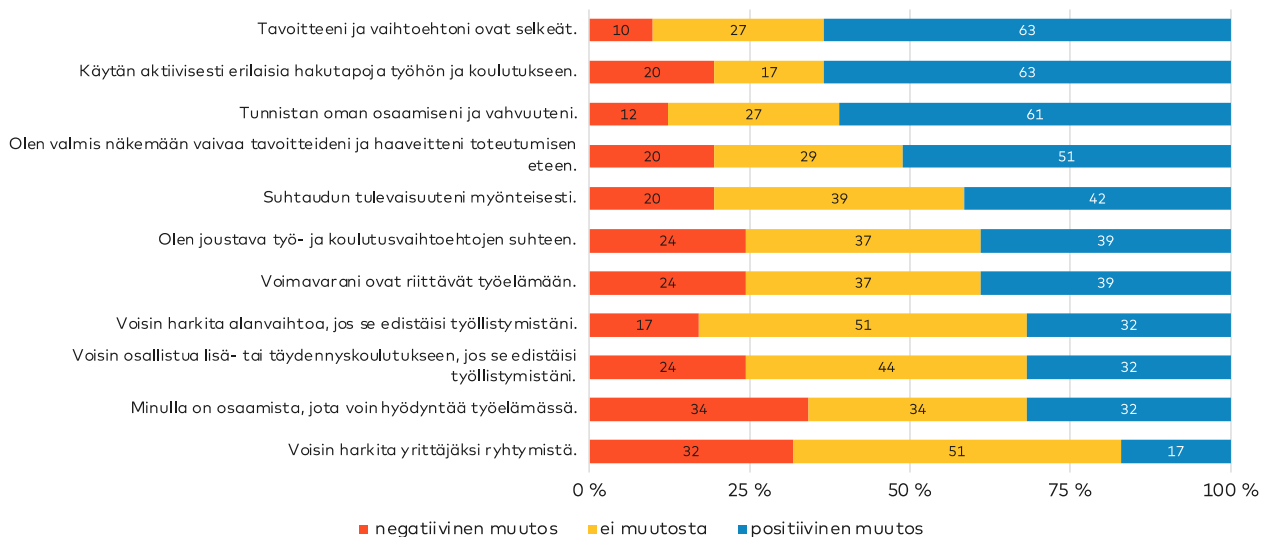
Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi perheen ja työn yhteensovittamiseen liittyen? Loppukyselyn tilanne verrattuna alkukyselyn tilanteeseen (n=41)

Kuva 22 Muutos vastaajien arvioissa perheen ja työn yhteensovittamisen tilanteesta

Valmennuksen myötä enemmistö vastaajista koki, että heidän tavoitteensa ja vaihtoehtonsa ovat selkeyntyneet, he käyttivät aktiivisemmin erilaisia hakutapoja työhön ja koulutukseen ja he tunnistavat paremmin oman osaamisensa ja vahvuutensa. Nämä olivat myös keskeisiä teemoja, joihin valmennuksella pyrittiin vaikuttamaan.

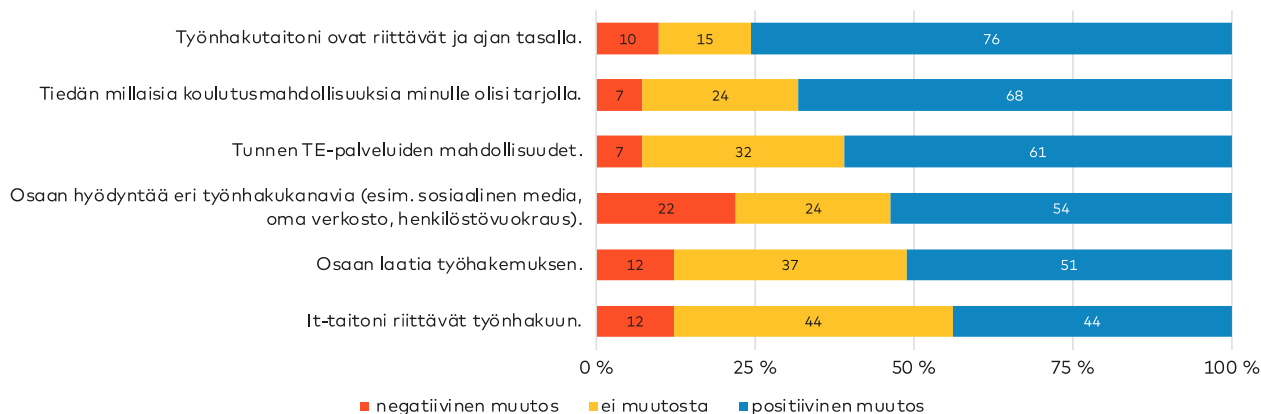
Miten seuraavat väittämät kuvaavat ajatuksiasi tulevaisuuden ja osaamisen suhteen? Loppukyselyn tilanne verrattuna alkukyselyn tilanteeseen (n=41)

Kuva 23 Muutos vastaajien arvioissa tulevaisuuteen ja osaamiseen liittyen

Valmennuksen myötä enemmistö vastaajista koki, että heidän työnhakutaitonsa ovat kehittyneet ja he tietävät paremmin, millaisia koulutusmahdollisuuksia ja TE-palveluiden mahdollisuuksia on tarjolla. It-taitojen osalta enemmistöllä vastaajista ei tapahtunut positiivista muutosta, mutta näiden arvioitiin jo alkukyselyssä olevan hyvällä tasolla.

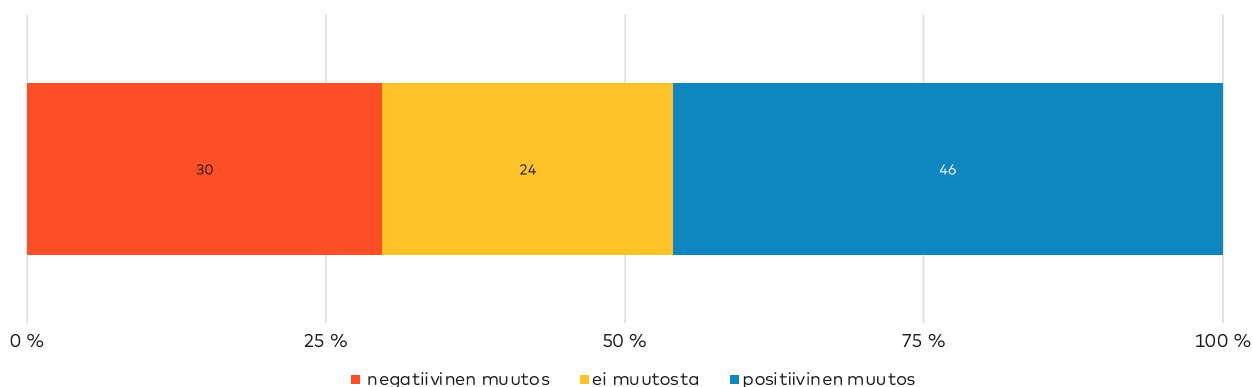
Miten seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi liittyen työelämää kohti etenemiseen? Loppukyselyn tilanne verrattuna alkukyselyn tilanteeseen (n=41)

Kuva 24 Muutos vastaajien arvioissa työelämää kohti etenemisestä

Valmennukseen osallistuneiden valmius siirtyä työhön, opiskelemaan tai muuten kohti työelämää nousi keskimääräisesti hieman valmennuksen aikana. Molempiin kyselyihin vastanneista 46 %:lla arvio valmiudesta oli valmennuksen lopussa korkeampi kuin valmennuksen alussa, 30 %:lla arvio oli matalampi ja 24 %:lla arvio pysyi samana. Molempiin kyselyiden vastanneiden keskiarvo (kysymys asteikolla 1–10) oli alkukyselyssä 6,3 ja loppukyselyssä 6,8.

Kun arvioit sinun ja perheesi tilannetta kokonaisuutena, miten valmis olet siirtymään työhön, opiskelemaan tai muuten kohti työelämää? Loppukyselyn tilanne verrattuna alkukyselyn tilanteeseen (n=37)

Kuva 25 Muutos vastaajien arvioissa työhön, opiskelemaan tai muuten kohti työelämää siirtymisestä

6. Arvioinnin yhteenveto ja johtopäätökset (Owal Group)

Tässä luvussa esitetään yhteenveto edellä kuvatuista tuloksista sekä näkökulmia palvelun vaikuttavuudesta.

Valmennuksen koettiin vaikuttaneen etenkin siihen, että valmennukseen osallistuneiden tavoitteet ja vaihtoehdot ovat selkiytyneet sen myötä. Valmennuksen avulla vastaajat ovat saaneet tietoa erilaisista mahdollisista vaihtoehdoista ja pystyvät niiden avulla paremmin pohtimaan omaa tulevaisuuttaan. Valmennuksen loputtua siihen osallistuneet kokivat olevansa keskimäärin valmiimpia palaamaan opiskelemaan, työhön tai muuten kohti työelämään kuin valmennuksen alussa.

Enemmistö valmennukseen osallistuneista vastaajista koki valmennuksen lopussa, että he osaavat sanoittaa paremmin oman osaamisensa ja vahvuutensa. Valmennuksesta koettiin saaneen myös konkreettista tietoa liittyen muun muassa erilaisiin työhön ja koulutuksen hakutapoihin. Valmennuksen myötä siihen osallistuneet kokivat positiivista muutosta myös hyvinvointiin, jaksamiseen ja itsetuntoon liittyen. Palvelun koettiin pääsääntöisesti vastanneen sen tavoitteisiin.

Osallistujat olivat kohdanneet työn ja perhe-elämän yhdistämisessä samoja haasteita, joita aiemmissa tutkimuksissa ja selvityksissä on noussut. Aiemmissä tutkimuksissa ja selvityksissä on noussut esiin se, että työn ja perhe-elämän yhdistämistä haastaa yksinhuoltajilla lastenhoidon järjestäminen etenkin, jos työajat ovat epätyypilliset. Valmennukseen osallistuneista noin puolella oli mahdollisuus hyödyntää sukulaisia tai tuttavien lastenhoidossa vain harvoin ja kymmenesosalla ei koskaan. Valmennukseen osallistuneista useat kokivat etenkin muun kuin varhaiskasvatuksen järjestämisen haastavan arkea ja tukiverkoston puutteen haastavan heidän elämäänsä. Valmennukseen osallistuneiden haasteet työelämään siirtymisen osalta liittyivät useimmiten konkreettisiin asioihin, kuten lastenhoidon järjestämiseen, sopivien työpaikkojen puuttumiseen tai arjen järjestelyiden vaikeuteen. Palvelun koettiin vastanneen hyvin odotuksiin tai jopa ylittäneen ne oman osaamisen tunnistamisen ja työnhakutaitojen kehittämisen osalta. Vastaajat pitivät lastenhoitoon tai varhaiskasvatukseen liittyviä ratkaisuja tärkeänä aloituskyselyssä, mutta valmennuksen ei koettu niin hyvin vastanneen näihin liittyviin odotuksiin. Samalla on tosin tunnistettava, että nämä liittyvät pääosin ulkoiseen toimintaympäristöön, johon palvelulla ei ole voitu vaikuttaa.

Kokonaisuutena valmennus on näyttäytynyt hyödyllisenä kohderyhmälle. Suurin osa valmennuksiin osallistuneista oli ollut poissa työelämästä suhteellisen lyhyen ajan. Tätä kautta myös edellytykset työhön palaamiseen eivät ole vielä vaikeutuneet pitkittyneen työttömyyden tai työvoiman

ulkopuolella olemisen kautta. Tunnistetut tarpeet liittyivät hyvin käytännöllisiin arjessa jaksamiseen ja arjen pyörittämiseen liittyviin asioihin sekä omaan itsetuntoon ja osaamisen tunnistamiseen.

Vastaajista monet tunsivat tarvitsevansa työnhakutaitojen päivitystä, ja tähän myös vaikutukset erityisesti kohdentuivat. Tältä osin tarpeet ja tulokset limittyivät muiden työllistymistä edistävien palveluiden kanssa. Näihin tarpeisiin palvelulla on pystytty vastaamaan hyvin. Kokonaisuutena yksinhuoltajakohderyhmälle järjestelyiltään ja sisällöltään kohdennetulle palvelulle vaikuttaisi olevan paikkansa osana työllisyyspalveluita. Palveluita kohderyhmille ilman tunnistettuja työttömyyden pitkittymisen riskejä on saatavilla vähemmän, eikä niille usein ole tarvettakaan. Yksinhuoltajien tapauksessa riskit työttömyyden pitkittymiselle ovat kuitenkin erilaisia ja voivat liittyä lastenhoidon järjestämiseen tai arjessa jaksamiseen. Jos näihin pystytään valmennuksen avulla puuttumaan, hyödyt voivat olla yhtä suuria kuin vaikeammin työllistyvien kohderyhmien palveluissa. Kysymyksenä aineiston perusteella esiin nousee se, onko valmennuksella pystytty tavoittamaan kaikkein vaikeimmassa tilanteessa olevia yksinhuoltajavanhempia, joiden työllistymisen esteet näkyvät jo esteinä myös tämän kaltaiseen palveluun osallistumisessa. Aineiston perusteella pystytään osoittamaan valmennuksen hyödyllisyys vain nyt osallistuneen kohderyhmän osalta.

7. Valmennusten kokemusarviointi

Tässä luvussa tarkastellaan valmennusten käytännön toteutuksen onnistumista sekä valmentajien kokemuksia kohderyhmästä. Hankkeen oman kokemustiedon lisäksi hanketiimi haastatteli valmennusten loputtua palveluntuottaja Arffman Finland Oy:n palvelujohtajaa sekä valmentajia valmennuskokemuksistaan kohderyhmän kanssa.

7.1 Valmennusten, lastenhoidon ja markkinoinnin toteutuksen onnistuminen

Valmennusten rakenne ja sisällöt koettiin niin valmennuksiin osallistuneiden yksinhuoltajien kuin valmennuksen palveluntuottajankin näkökulmasta relevanteiksi ja hyödyllisiksi. Valmennuksen pituus (8+18 tuntia valmennusta kuuden viikon aikana) koettiin sopivan pituiseksi. Valmennuksen aikahaarukkaa voisi jatkossa joustavoittaa kuuden viikon toteutuksesta esimerkiksi kahdeksaan viikkoon, mikä mahdollistaisi valmennuksen käymisen vanhemmille omaan tahtiin, nopeammin tai hitaammin. Valmentajien kokemuksen mukaan tämän kaltaisessa palvelussa luottamuksen rakentuminen vanhempien ja valmentajan välille vaati aikaa. Luottamuksen rakentaminen oli erityisen tärkeää haastavammissa tilanteissa olevien vanhempien kanssa. Myös fyysinen läsnäolo valmennuksessa koettiin vanhempien kesken hyödylliseksi: vanhemmat pääsivät irrottautumaan kotoa ja lapsista hetkeksi. Valmennuksen palveluntuottaja tarjosi vanhemmille myös esimerkiksi aamupalaa tai päiväkahvit, jotka yksinhuoltajavanhemmat kokivat luksukseksi arjen keskellä ja olivat niistä hyvin kiitollisia.

Suunta selkeäksi -hankkeen palveluntuottaja tarjosi valmennettavien käyttöön myös digitaalisen materiaalikirjaston, jonka vanhemmat kokivat erittäin hyödylliseksi. Materiaalikirjasto sisälsi monia aiheita esimerkiksi työnhakuun, hyvinvointiin, osaamiseen ja yrittäjyyteen liittyen. Vanhemmille materiaalikirjasto toimi hyvänä lisänä valmennukselle: jos johonkin aiheeseen halusi palata jälkikäteen tai perehtyä lisää, kirjaston kautta aiheisiin sai tutustua itselle sopivana aikana.

Suunta selkeäksi -valmennukseen kuului vanhemmalle maksuton lastenhoito valmennustuntien ajaksi. Lastenhoito järjestettiin valmennustilojen yhteydessä olevissa, sille soveltuvissa tiloissa. Tarvittaessa vanhemmat pääsivät katsomaan lapsiaan valmennuksen lomassa. Lastenhoidon tarjoaminen oli suurelle osalle vanhempia ehto palveluun osallistumiselle. Lastenhoidon jakaminen perheessä ei ole mahdollista, jos perheessä on vain yksi vanhempi. Lapsen mukanaolo valmennuksessa olisi ollut teoriassa myös mahdollinen vaihtoehto, mutta yksinhuoltajavanhemmille oman ajan tarjoaminen valmennuksessa ilman lasta hyvin tärkeää: vanhemmat pääsivät irrottautumaan perhearjesta ja miettimään omia toiveitaan ja tavoitteitaan. Lastenhoidon hankinta yksityisen palveluntuottajan kautta oli hankkeessa taloudellisesti melko suuri investointi. Tulevaisuudessa lastenhoidon järjestämiseen vastaavassa palvelussa voisi hakea ratkaisuja esimerkiksi yhteistyössä kuntien ja/tai kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Palvelun alussa ilmeni haasteita lastenhoidon ja valmennustuntien yhteensovittamisessa. Lastenhoitoa ja valmennuksia toteuttivat kaksi erillään hankittua palveluntuottajaa, joiden tuli sopia keskenään valmennuskerroille tulevasta lastenhoidon henkilöstövahvuudesta. Valmennuksen luonteen ja kohderyhmän arjessa ilmenevien tilanteiden vuoksi vanhempien osallistumisessa valmennuskerroille saattoi tulla yllättäviä muutoksia. Samaan aikaan varhaiskasvatusalan ajankohtaisen työvoimapulan vuoksi oli ajoittain haasteita saada tarvittava määrä lastenhoitajia paikalle, erityisesti lyhyellä varoitusaajalla. Valmennusten palveluntuottajan mukaan lastenhoidon ja valmennuskertojen järjestelyä olisi helpottanut erillisen valmennuskoordinaattorin palkkaaminen hankkeeseen valmennusten kilpailutuksessa. Koordinaattori hoitaisi valmennusten järjestelyyn liittyvät asiat: valmennusaikojen varaamiset, peruutukset ja siirrot sekä lastenhoidon järjestelyjen hoitamisen yhdessä lastenhoidon palveluntuottajan kanssa. Ilman koordinaattoria näitä tehtäviä hoitivat valmentajat itse, mikä vei jonkin verran valmentajien työaikaa. Tulevia hankkeita varten palveluntuottaja tarjosi lisäksi kehittämisvaihtoehdoksi lastenhoidon hankinnan sisällyttämisen valmennusten hankintaan siten, että palveluntuottaja voisi käyttää sellaista lastenhoidon palveluntuottajaa, jonka kanssa yhteistyö on ennestään tuttua. Kuitenkin hankkeen edetessä lastenhoidon ja valmennuksen yhteensovittaminen alkoi sujua, ja loppua kohden haasteet vähenivät merkittävästi. Lastenhoidon järjestämisen haasteet pois lukien, valmennuksen käyneet vanhemmat ja lapset olivat tyytyväisiä lastenhoitoon ja sen järjestämiseen oltiin hyvin kiitollisia.

Valmennusten markkinoinnin ulkoistaminen markkinoinnin palveluntuottajalle oli todella onnistunut kokonaisuus. Markkinoinnin ulkoistaminen säästi hanketiimin työaikaa merkittävästi ja tuotti todella hyvät tulokset. Yhteistyö markkinoinnin palveluntuottajan kanssa oli helppoa ja sujuvaa. Valmennukset saivat hyvin kohdennetun markkinoinnin kautta paljon näkyvyyttä kohderyhmässä. Markkinoinnissa hyödynnetty vaikuttajayhteistyö oli myös oikein onnistunutta ja saavutti paljon ilmoittautumisia valmennuksiin. Ainoana kehittämismahdollisuutena hanketiimissä jäätiin miettimään kaikkein haastavimmassa elämäntilanteessa olevien kohderyhmän vanhempien tavoittamista ja palveluun sitouttamista: sosiaalisen median- ja natiivimarkkinointi eivät välttämättä tavoita tai sitouta kaikkia kohderyhmän vanhempia. Valmennuksiin osallistui kohderyhmän vanhempia hyvin erilaisista lähtökohdista ja elämäntilanteista, mutta paljonko haastavimmissa tilanteissa olevia vanhempia jäi vielä piiloon? Kaikkein haastavimmassa tilanteessa olevien vanhempien mukaan saaminen valmennuspalveluun voi vaatia henkilökohtaisen kontaktin ja enemmän kannustusta osallistua, etenkin silloin, kun vanhemman omat voimavarat ovat hyvin vähäiset aloittamaan mitään uutta. Valmennuspalvelua kohtaan voi nousta myös epäilyksiä, joita on tarpeen purkaa valmennukseen osallistumiseen rohkaisemiseksi. Suunta selkeäksi- ja Perhevapaalta työelämään -hankkeiden kokemuksella vanhemmat saattoivat epäillä valmennuksen olevan "liian hyvää ollakseen totta". Lisäksi osa vanhemmista epäili valmennuksen sitouttavan heitä johonkin tai antavan heistä sellaista tietoa viranomaisille, mitä he eivät tahtoneet itsestään jakaa. Nämä tekijät voivat osaltaan estää kohderyhmän vanhempia osallistumasta valmennukseen. Epäilyksiä pyrittiin purkamaan hanketiimin ja valmentajien toimesta tiedottamalla vanhempia ja yhteistyökumppaneita valmennuksen ja hankkeen taustoista ja tarkoituksesta. Hanketiimi kuvasi esimerkiksi videon valmennukseen tuleville vanhemmille, jossa hankkeen koordinaattori kertoi itse vanhemmille valmennuksessa täytettävän kyselylomakkeiden käyttötarkoituksesta sekä tietojen käsittelystä luottamuksellisesti. Vanhemmat saivat videolta

kasvot heidän vastauksiaan käsittelevälle henkilölle sekä henkilökohtaisen vakuutuksen tietojen oikeellisesta käytöstä.

Jos hankekausi olisi vastaavassa uudessa hankkeessa pidempi, vastaavien palvelupilottien kehittämisessä voisi ensin järjestää kierroksen "testivalmennusta" ja kerätä pieneltä joukolta valmentajien ja asiakkaiden palautetta toiminnan kehittämiseksi ketterämmin. Suunta selkeäksi - hankkeessa valmennusten palvelukuvaus oli kirjoitettava tarkkaan muotoonsa jo hankkeen alussa, ennen kuin oli käytännön kokemusta kohderyhmästä. Tämän vuoksi hankkeessa olisi oltu mahdollisten muutostarpeiden suhteen hieman palvelukuvauksen vankina. Hankkeen onneksi yhteistyö Pienperheyhdistyksen ja Yhden vanhemman perheiden liiton kanssa oli hankkeen alkuvaiheessa vahvaa ja onnistunutta, ja yhteistyöllä sekä aiemmista hankkeista tietoa hyödyntäen valmennukset saatiin rakennettua senhetkiseen parhaaseen tietoon nojaten. Pidemmällä aikavälillä Suunta selkeäksi -hankkeen tyyllisen valmennuksen sisältöä voisi hieman terävöittää.

Kaupunkien kanssa tehtävää yhteistyötä haastoi osaltaan hankkeen lyhyt toiminta-aika. Vastaavia haasteita on havaittu myös muissa hankkeissa: hankkeiden lyhyt toiminta-aika, henkilöstön kiireet omissa työtehtävissään ja pirstaloitunut toimintakenttä haastavat tiivistä hankeyhteistyötä kiinteiden palvelujärjestelmien kanssa. Esimerkiksi valmennustiedon levittämiseksi oli haastavaa löytää yhtä pääkanavaa. Samaan aikaan viestin vieminen montaa eri reittiä pitkin oli pienillä henkilöstöresursseilla aikaa vievää, eikä kaikista tehokkain tapa toimia. Hankkeen yhteistyössä kohderyhmän tunnistavat ja tärkeäksi kokevat asiantuntijat eri palveluissa olivat tärkeä linkki palvelusta kertomiseksi suoraan yksinhuoltajavanhemmille. Lisäksi valmennusten palveluntuottajan rooli valmennustiedon levittämisessä sekä jalkautuminen kohderyhmän keskuuteen oli hankkeelle arvokasta.

7.2 Valmentajien kokemukset valmennuksista ja vanhempien tilanteista

Valmentajien asiakkailta saaman palautteen mukaan Suunta selkeäksi -valmennus koettiin nimensä mukaiseksi. Valmennukseen hakeutuneet vanhemmat kuvailivat valmentajien mukaan elämänsä suunnan olevan hukassa ja kaipaavansa siihen selkeyttä. Valmennus vastasi tähän toiveeseen myös arviointitutkimuksen mukaan: valmennuksen havaittiin tuoneen vanhemmille selkeyttä omiin tavoitteisiin ja heille mahdollisiin vaihtoehtoihin. Valmennusten arviointitutkimuksen mukaan **46 % kyselyyn vastanneista vanhemmista koki valmennuksen jälkeen olevansa valmiimpia siirtymään työelämään** kuin ennen valmennusta. 24 % vastanneista vanhemmista ei kokenut muutosta tässä suhteessa. Lisäksi 30 % kyselyyn vastanneilla vanhemmilla havaittiin valmiudessa siirtyä työelämään lievä negatiivinen muutos suhteessa valmennusta edeltävään aikaan.

Valmentajien haastattelun perusteella työelämään siirtymisen varmuuden muuttumattomuutta tai negatiivista muutosta ei kuitenkaan voida nähdä yksinomaan huonona tuloksena tai epäonnistumisena. Valmennusten arviointitutkimuksen mukaan valmennus sai aikaan positiivista muutosta vanhemmissa oman arvokkuuden, itsetunnon sekä jaksamisen huolehtimisen suhteen. Lisäksi valmennus toi vanhemmille voimavaroja arjen pyörittämiseen. Vanhemmat olivat

valmiimpia valmennuksen jälkeen myös tunnistamaan avun tarvetta ja pyytämään apua. Myös valmentajien kokemuksen mukaan vanhemmat saivat valmennuksesta paljon varmuutta omaan tilanteeseensa. Toisilla varmuuden tunne sai vanhemman haluamaan nopeammin työelämään, toisille varmuus tarkoitti varmuutta omasta senhetkisestä tilanteestaan. Monelle vanhemmalle varmuus tarkoitti myös selkeyttä siitä, ettei työelämään siirtyminen ole vielä ajankohtaista esimerkiksi voimavaroihin liittyvistä syistä. Valmentajat näkivät valmennuksen vaikuttavan siis vanhempiin positiivisesti poistamalla esimerkiksi syyllisyyden kierrettä omasta elämäntilanteestaan. Valmennus myös purki epävarmuutta ja pelkoa siitä, ovatko vanhemman elämäntilanne ja tavoitteet "oikeanlaisia". Jo tämä oivallus oli vanhemmille merkittävä kuormitusta purkava tekijä. Osa vanhemmista sai näin valmennuksesta rauhan tehdä asioita omassa tahdissaan ja selkeän suunnitelman seuraavien askelten ottamiseen. Valmentajat kuvailivat valmennuksesta saadun selkeyden ja suunnan olleen vanhemmille merkittävä hyvinvointiteko, joka varmasti auttaa vanhempia kerryttämään voimavaroja tulevaisuutta ja työhön siirtymistä varten.

Valmentajat havaitsivat valmennuksen aikana, että **yksinhuoltajavanhemmilla oli paljon erilaisia uskomuksia hyvään vanhemmuuteen tai oman pystyvyyteen liittyen**. Nämä uskomukset olivat usein ajatusvääristymiä tai sosiaalisia normeja, jotka lisäsivät vanhempien kuormitusta tai näköalattomuutta omista vaihtoehdoista. Tyypillinen uskomus yksinhuoltajavanhemmilla liittyi hyvään äitiyteen: vanhemman saaman käsityksen mukaan pienen lapsen äidin oli oltava tietyn ajan kotona ennen työelämään siirtymisen harkitsemista, jotta hän on tarpeeksi hyvä äiti. Vanhemmilla oli usein kokemus "liian nopeasta" työhön paluusta paheksuttavana, vaikka samaan aikaan he toivoivat kouluttautumista tai työllistymistä. Valmennuksen kautta saatiin purettua näitä uskomuksia ja vanhemmat saivat myös vertaistuen myötä paljon oivalluksia siitä, että äiti on muutakin kuin ainoastaan vanhempi lapselleen. Sama aihe toistuu myös useissa äitiyden ja vanhemmuuden kulttuuriseen ulottuvuuteen kuvailevissa tutkimuksissa (esim. Berg 2008).

Lisäksi vanhemmat kärsivät paljon huijarisyndroomasta. Riippumatta vanhempien kotonaolon tai työttömyyden kestosta, kaikilla oli yhteinen ajatus siitä, etteivät he osaa mitään. Tämä ajatusvääristymä aiheutti vanhemmille usein ajatuksen siitä, että he eivät voi palata työelämään tai jos palaavat, heidän täytyy aloittaa alusta ja opiskella viisi vuotta. Valmennus auttoi purkamaan näitä myyttejä ja avaamaan vanhempien kotoa saamaa osaamista sekä aiemman osaamisen yhdistämistä uusiin mahdollisuuksiin.

(Vanhempien uskomukset liittyivät) -- *ainakin tähän niinku pystyvyyteen: siihen mihin minä kykenen. Mitä minä saan, mitä minä voin, mihin mulla on mahdollisuus, mihin mulla on lupa.*

– Suunta selkeäksi -valmentaja

Valmentajien mukaan **yksinhuoltajavanhemmat kantoivat usein mukanaan myös uskomuksia heidän elämäntarinastaan ja sen muuttumattomuudesta**. Valmentajat ja vanhempien saama vertaistuki saivat vanhemmissa aikaan oivalluksia siitä, että heidän menneisyytensä ei määrittele heitä lopun ikäänsä. Vanhemman eteen osuneiden kriisien ja vastoinkäymisten ei tarvitse olla se

tarina, jolla hän määrittää itseään myös tulevaisuudessa. Vanhemmat saivat tämän oivalluksen myötä rakennettua uskoa tulevaisuuteen. Valmennuksissa vanhemmat pääsivät myös käsittelemään surua rakentavalla tavalla. Tätä moni vanhempi ei ollut vielä päässyt tekemään. Valmennus sai vanhemmat myös oivaltamaan, että heidän ei tarvitse aina olla vahvoja. Vanhempi saa olla itsekin heikko ja tarvitseva. Yleensä yksinhuoltajavanhempi kokee olevansa aina se, jolta asioita tarvitaan. Valmentajat kokivat nähneensä vanhemmissa merkittävää muutosta lannistuneisuudesta kohti reippautta ja iloisuutta valmennuksen edetessä.

Valmentajat saivat paljon kiitosta lastenhoidon järjestymisestä. Valmentajien mukaan valmennuksen lastenhoito oli monelle valmennukseen osallistuvan vanhemman lapselle ensimmäinen kerta kodin ulkopuolisessa hoidossa. Yksinhuoltajien pärjäämisen kulttuuri ja vahvasti kiinni oleminen näyttäytyivät myös valmennuksen lastenhoidon yhteydessä. Vaikka lapsen saaminen hoitoon antoi vanhemmalle kaivattua omaa aikaa ja tilaa, lapsesta irrottautuminen ja luovuttaminen ulkopuoliselle lastenhoitajalle osoittautui monelle vanhemmalle jännittäväksi tilanteeksi.

Ryhmävalmennuksissa tarjottu vertaistuki oli tärkeää siihen osallistuneille vanhemmille.

Valmentajien mukaan yksinhuoltajavanhemman kokevat usein olevan hyvin yksin tilanteessaan. Valmennus auttoi ryhmien myötä vanhempia oivaltamaan, että he eivät ole yksin tilanteessaan ja muilla on paljon samanlaisia haasteita. Valmentajat näkivät myös vertaistuen toimivan tärkeänä pahoinvointia ja yksinäisyyttä ennaltaehkäisevänä tekijänä, ja arvioivat valmennuksen ehkäisevän esimerkiksi tarvetta hakeutua mielenterveys- ja sosiaalipalveluiden piiriin. Moni valmennusryhmä jatkoi tapaamisia yhdessä valmennuksen jälkeenkin.

Valmentajien haastattelussa nousi esiin useita yksinhuoltajia koskettaneita teemoja, joita valmennuksessa onnistuttiin purkamaan sen elämäntilannelähtöisyyden ansiosta. Esimerkiksi **vanhempien velkaantuminen ja taloudelliset haasteet osoittautuivat merkittäväksi työllistymistä ja eteenpäin menemistä jarruttavaksi tekijäksi.** Taloudelliset haasteet aiheuttivat osaltaan vanhemmissa näköalattomuutta omasta tulevaisuudesta. Velkakierre, ulosottoon joutuminen tai esimerkiksi muunlainen taloudellinen riippuvuus entisestä puolisosta nousi esiin valmennuksissa monella vanhemmalla. Valmennuksiin osallistuneilla vanhemmilla oli valmentajien kokemuksen mukaan paljon eroja taloudellisen toimeentulon suhteen. Valmentajat havaitsivat esimerkiksi eroja monien yksinhuoltajaksi päätyneiden vanhempien ja itsellisten vanhempien välillä. Esimerkiksi ero parisuhteesta, puolison kuolema tai muu yllättävä käänne perheessä, joka on johtanut vanhemman yksinhuoltajuuteen päätymiseen, aiheutti osalle vanhemmista taloudellisia haasteita. Osa vanhemmista oli kokenut aiemmassa parisuhteessaan myös taloudellista hyväksikäyttöä, josta he toipuivat valmennuksessa edelleen. Taloudellinen tilanne oli taas keskimäärin vakaampi itsellisillä vanhemmilla, jotka olivat suunnitelleet perheen perustamista yksin ja varautuneet siihen jo pitkään ennen lapsen saantia. Oman talouden kartoittaminen ja suunnitelmat sen tasapainottamiseksi olivat tärkeä teema valmennuksessa monelle vanhemmalle.

Usealla vanhemmilla oli valmennuksessa myös aluksi ristiriitaiset toiveet perheen elättämiseen tarvittavan palkan määrästä suhteessa omaan koulutustasoon ja työkokemukseen, minkä vuoksi sopivia töitä ei ollut ennen valmennusta löytynyt. Korkea palkka on hyvin ymmärrettävä toive, kun perheen talous on yhden vanhemman varassa. **Valmentajat havaitsivat, että monella**

vanhemmalla ei ollut kunnollista käsitystä eri alojen palkkauksesta, koska palkoista ei puhuta kovin avoimesti. Palkka-avoimuuden edistämällä väärää käsityksiä voisi saada vähennettyä.

Koko väestön tasolla mitattuna yksinhuoltajilla on selvitysten mukaan suhteessa useammin heikompi koulutustaso, joka toimii etenkin nuorilla yksinhuoltajaäideillä työllistymisen esteenä. Yhdeksi työllistymistä haastavaksi syyksi on havaittu myös sopivien työpaikkojen puute, mikä havaittiin myös valmennuksen arviointitutkimuksen tuloksissa ja valmentajien kokemuksissa. **Yhden vanhemman perheiden kuvausten mukaan sopiva työpaikka on sellainen, jossa on joustavuutta, joka sijaitsee lähellä kotia ja josta ansaitsee tarpeeksi** (Tani & Valtonen 2017). Samaan aikaan yksinhuoltajaäideillä on usein korkeampi motivaatio osallistua työelämään kuin parisuhteessa olevilla, jopa silloinkin, kun palkasta jää vähemmän käteen kuin sosiaaliturvasta. Tämän arvioidaan johtuvan siitä, että työelämä korvaa osittain sosiaalisia tarpeita, joita perhe tyydyttää: arvostusta, sosiaalisia suhteista ja onnistumisen kokemuksia. Ammattitaito on nykyihmisen kallein omaisuus pitkällä tähtäimellä ja työllistyminen ylläpitää ammattitaitoa ja avaa mahdollisuuksia työelämässä. (YVPL 2020: *Yhden vanhemman perheet haluavat työmarkkinoille*)

Valmennus tarjosi valmentajien näkökulmasta merkittäviä hyötyjä työllistymiseen ja vanhempien työllisyyden tukemiseksi pitkällä tähtäimellä. Valmennusten arviointitutkimus tarjoaa näkökulman vanhempien tilanteesta ennen valmennusta sekä heti sen päättyessä. Valmentajat kuitenkin arvioivat vanhempien saaneen tärkeitä kestävästä työllistymisestä tukevia työkaluja ja voimavaroja tulevaisuutta varten, uusia ystäviä, verkostoja sekä pystyvyyden tunnetta ja itsemyötätunnon taitoja tukemaan hyvinvoinnin ylläpitämistä ja työllistymistä jatkossa. Lyhyen hankekauden vuoksi näitä pitkäaikaisia vaikutuksia ei pystytäkään mittaamaan, mutta niiden arvo on tärkeää tunnistaa. Valmentajien näkökulmasta valmennuksen tuoma vanhemman aktiivisen toimijuuden vahvistuminen on merkittävä tekijä myös koulutukseen ja työelämään hakeutumisen mahdollistajana. Lisäksi moni vanhempi kertoi valmennuksen alussa haluavansa vaihtaa alaa, mutta valmennuksen aikana oivaltaneensa todelliseksi syyksi alanvaihtotoiveille omat pystyvyyden kokemuksen ja osaamisen tunnistamisen puutteet. Nämä oivallettuaan moni vanhempi halusi palata vanhaan työhönsä. Työelämään siirtymisen mittareiksi ei näin voida määritellä ainoastaan työn hakemista ja sen saamista. Valmentajat kertoivat esimerkiksi piilotyöpaikkojen käsitteen ja hakemisen olleen aiemmin tuntematon asia. Valmennus tarjosi paljon vaihtoehtoja monelle vanhemmalle, jotka eivät tienneet millaista työtä haluaisivat joskus tehdä. Esimerkiksi vapaaehtoistyön kautta tarjottiin mahdollisuuksia vanhemmille kokeilla erilaisia työtehtäviä ja toimialoja.

Valmentajat toivoivat jatkossa valmennustuntien järjestämiseen enemmän joustavuutta: osa vanhemmista toivoi valmennuskertojen järjestämistä pidemmällä aikajaksolla, kun osa vanhemmista hyötyi parhaiten tiiviisti järjestetyistä tapaamiskerroista. Vanhempien sitoutumisen ylläpitämiseksi valmentajat suosittelevat kuitenkin tapaamisia pisimmillään parin viikon välein, jotta vanhemmat eivät putoa palvelusta pois. Joustava valmennuksen järjestämistapa tukee vanhempien oman tarpeen toteutumista oikea-aikaisesti: asiakasta ohjataan oikealla toteutustavalla kohti työelämää hänen omassa tahdissaan. Valmennusten järjestämisessä koettiin hyödylliseksi raamit esimerkiksi valmennustuntien tarjolla olevasta määrästä, mutta koko valmennusjakson aikahaarukka voisi joustaa hieman nykyistä enemmän (esim. toteutusaika kuudesta viikosta kahdeksaan viikkoon).

8. Digitaaliset sisällöt Omaperhe-portaalissa

Tässä luvussa kerrotaan Suunta selkeäksi -hankkeessa tuotetuista digitaalisista artikkeleista ja videoista.

Hankkeen tavoitteena oli löytää tapoja jakaa tietoa yhden vanhemman perheiden tueksi digitaalisessa muodossa. Hankkeessa tuotettiin tiiviissä yhteistyössä DigiFinlandin kanssa yhden vanhemman perheiden vanhemmille suunnattua sisältöä Sähköisen perhekeskus -hankkeessa luotuun Omaperhe-portaaliin. Omaperhe.fi -portaali on tietopankki perheellisille ja perhettä perustamassa oleville kansalaisille. Se tarjoaa monipuolista tietoa ja tukea perheen eri tilanteisiin ja kokoaa kaikki perheen palvelut yhteen paikkaan. Portaalissa hyödynnetään myös Palvelutietovarannosta tulevaa hakemistoa, jonka kautta palvelu tarjoaa Aurora AI -tekoälyn avulla myös kohdennettuja palvelusuosituksia sivuston käyttäjälle. Moni hyvinvointialue ympäri Suomen on ottanut palvelun käyttöön vuodesta 2023 alkaen.

Suunta selkeäksi -hanke tuotti artikkelisisällöt sekä valmentavat videot neljästä hankkeen työelämävalmennusten kokemuksen pohjalta valitusta aiheesta. Lisäksi Perhevapaalta työelämään -hankkeessa tuotettiin oma sisältökokonaisuutensa portaaliin, jossa neuvotaan kansalaisia työelämään ja koulutukseen siirtymisessä perhevapaiden ja kotivanhemmuuden jälkeen. Suunta selkeäksi -hankkeen sisältöaiheet rakennettiin täydentämään portaalissa näitä sisältöaiheita yhden vanhemman perheiden näkökulmasta. Hanketiimi kirjoitti artikkelien sisällöt ja projektipäällikkö Saija Enqvist esiintyi videoilla puhujana. Artikkelien sisällöt käytiin läpi ja videoiden tuotanto tehtiin yhdessä DigiFinlandin sekä heidän videopalveluntuottajansa Source Creativen kanssa. Sisällöt sijoitettiin Omaperhe-portaalissa Vanhemmuus-teeman alle. Linkit hankkeen tuottamiin sisältöihin löytyvät alta:

- Yhden vanhemman perhe: <https://omaperhe.fi/vanhemmuus-ja-parisuhde/vanhemmuus/yhden-vanhemman-perhe>
- Lastenhoito ja varhaiskasvatus yhden vanhemman perheessä: <https://omaperhe.fi/vanhemmuus-ja-parisuhde/vanhemmuus/lastenhoito-ja-varhaiskasvatus-yhden-vanhemman-perheessa>
- Mistä apua yhden vanhemman perheelle? <https://omaperhe.fi/vanhemmuus-ja-parisuhde/vanhemmuus/mista-apua-yhden-vanhemman-perheelle>
- Raha-asiat yhden vanhemman perheessä: <https://omaperhe.fi/vanhemmuus-ja-parisuhde/vanhemmuus/raha-asiat-yhden-vanhemman-perheessa>

Kuvat: Omaperhe-portaalin markkinointibanneri suomeksi ja englanniksi. Kuvien käyttö lupa: DigiFinland.

Suunta selkeäksi -hankkeen ja Sähköinen perhekeskus -hankkeen yhteistyö oli erittäin onnistunut. Yhteistyössä onnistuttiin toteuttamaan molempien hankkeiden tavoitteita niin yhden vanhemman perheille suunnatusta, digitaalisessa muodossa saavutettavasta tiedosta kuin perheiden monimuotoisuuden huomioivasta sisällöstä portaaliin yhden vanhemman perheiden näkökulmasta. Portaali luo digitaalisen ympäristön elämäntilannelähtöisille palveluille. Palvelu auttaa kansalaisia löytämään matalalla kynnyksellä luotettavaa tietoa vanhempia mietityttävistä aiheista. Omaperhe-portaali voi osaltaan vähentää myös fyysisten palveluiden kuormitusta tarjoamalla vastauksia kansalaisille kevyen palvelutarpeen tilanteissa.

9. Kansainvälinen yhteistyö: Irlanti, Kreikka ja Suomi

Tässä luvussa kerrotaan Suunta selkeäksi -hankkeen kansainvälisestä yhteistyöstä Irlannin ja Kreikan hankkeiden kanssa. Luvussa kerrotaan myös Suomen hanketiimin havaintoja kokemuksistaan muissa toteuttajamaissa.

Hankkeen tavoitteena oli kehittää kansainvälisessä yhteistyössä yhteisiä toimintamalleja ja suosituksia Euroopan komissiolle kohderyhmän tukemiseksi tulevaisuudessa. Suomen hankeaika päättyi kolmesta hankkeen toteuttajamaasta ensimmäisenä toukokuussa 2023. Irlannin ja Kreikan hankkeet jatkuvat keväälle 2024 saakka. Kaikki hankkeen toteuttajamaat järjestävät hankkeessa valmennuksia kohderyhmälle. Valmennusten toteutuksen tavoissa on kuitenkin eroja maiden välillä, mikä tarjoaa hienon pohjan yhteistyölle toimivien toimintamallien vertailemiseksi ja kehittämiseksi. Irlannin ja Kreikan työelämävalmennusta toteuttivat paikalliset lapsi- ja perhejärjestöt, joilla oli vahva kokemus yksinhuoltajavanhempien tukemisesta. Suomen valmennukset toteutti kokenut, yksityinen palveluntuottaja.

Irlannin ja Kreikan valmennuksiin tavoiteltiin kohderyhmää etuusjärjestelmän kautta: valmennuksiin kutsuttiin etuuksien saajia, jotka kuuluivat valmennuksen kohderyhmään. Suomen valmennuksiin osallistumista ei sidottu etuuden saajiin, vaan osallistuminen valmennuksiin perustui vanhemman omaan kokemukseen valmennuksen tarpeesta omassa elämäntilanteessaan. Eroavaisuudet näkyivät myös valmennusten markkinoinnissa: Irlannissa ja Kreikassa vanhempia rekrytoitiin virallisia väyliä pitkin, kun Suomen valmennuksia markkinoitiin vapaamuotoisemmin sosiaalisessa mediassa sekä yhteistyökumppanien voimin. Irlanti ja Kreikka jatkavat palvelun tuottamista vuodelle 2024 saakka, jonka jälkeen vertailukelpoista tietoa valmennusten haasteista ja onnistumisista on tarjolla enemmän.

Hankkeen toteuttajamaat järjestivät yhdessä säännöllisin väliajoin kolmenvälisiä tapaamisia. Tapaamisissa kerrottiin hankkeiden etenemisestä ja vaihdettiin kokemuksia onnistumisista ja haasteista hankkeissa. Lisäksi kansainväliseen yhteistyöhön maiden välillä kuului opintomatkojen järjestäminen hankkeiden aikana kuhunkin toteuttajamaahan. Opintomatkoja järjestettiin Dublinissa marraskuussa 2022, Helsingissä tammikuussa 2023 sekä Ateenassa maaliskuussa 2023. Kolmenvälisessä yhteistyössä vaihdetut kokemukset ja ajatukset kohderyhmän erityispiirteistä ja tarpeista vahvistuivat paljon opintomatoilla läsnä olevien tapaamisten aikana. Toteuttajamaat saivat jo Suomen hankkeen lyhyessä toteutusajassa vaihdettua paljon arvokasta tietoa ja tulivat yhteisymmärrykseen siitä, mikä yhdistää ja erottaa toteuttajamaiden yksinhuoltajavanhempien tilannetta toisistaan.

Suomen, Irlannin ja Kreikan välillä havaittiin hankeyhteistyössä paljon eroavaisuuksia valtionhallinnon erilaisten rakenteiden ja järjestelmien organisoinnin tavoissa.

Suomen julkisen varhaiskasvatuksen laaja saatavuus sekä tapa pitää varhaiskasvatuksen maksut matalina sai kumppanimaiden toimesta paljon kiitosta. Irlannissa ja Kreikassa vanhempien tulee panostaa taloudellisesti isoja summia saadakseen lapsensa varhaiskasvatukseen. Pienituloisille yksinhuoltajavanhemmille lapsen saaminen varhaiskasvatukseen on käytännössä hyvin haastavaa. Järjestöjen toiminta Irlannissa ja Kreikassa on Suomeen verrattuna hyvin vahvaa, ja ne vastaavat toiminnallaan merkittävästi palveluihin pääsyn haasteisiin.

Suomeen verrattuna lapsi- ja perhejärjestöt toimivat Irlannissa ja Kreikassa paljon suuremmalla kapasiteetilla. Suomessa järjestöjen toiminta on verrattain pienimuotoisempaa, vaikka ne tekevät paljon tärkeää työtä perheiden eteen ja omaavat merkittävää erityisosaamista esimerkiksi yhden vanhemman perheiden tukemiseen. Lisäksi Suomessa järjestöt joutuvat vuosittain tekemään paljon työtä ja kilpailemaan saamansa rahoituksen eteen. Taloudellinen tuki suomalaisille järjestöille havaittiin kansainvälisessä yhteistyössä verrattain pieneksi. Lisäksi järjestöt saavat muissa toteuttajamaissa verrattain enemmän kansalaislahjoituksia toimintaansa kuin Suomessa, mikä kertoo myös järjestöjen tärkeästä asemasta yhteiskunnassa.

Keskusteluissa Irlannin ja Kreikan hankkeiden kanssa nousi esiin myös suomalainen erityispiirre itsenäisyyden ja pärjäämisen kulttuurista verrattaessa irlantilaiseen ja kreikkalaiseen vahvaan yhteisöllisyyteen. Kenties suomalaisessa kulttuurissa vallitsee muihin maihin nähden erilainen suhtautuminen myös esimerkiksi vapaaehtoistyöhön. Suomen hankkeen työelämävalmennukseen osallistuneet vanhemmat nostivat kuitenkin valmennuksessa saamansa vertaistuen hyvin tärkeäksi elementiksi. Hanketiimissä heräsikin kysymys, saako vertaistukea Suomessa siis tarpeeksi?

Kreikassa on viime vuosina tehty kaksi merkittävää uudistusta, joiden etenemistä Suomen kannattaa seurata ja ottaa näkökulmiksi kehittämistyöhön:

Perustulo heikoimmassa asemassa oleville kansalaisille. Perustulon jakaminen aloitettiin Kreikassa vuonna 2020 ja sen suuruus yhdelle hengelle on noin 200 euroa kuukaudessa. Perustulon määrä kasvaa sadalla eurolla jokaista taloudessa asuvaa aikuista kohden. Noin 326 000 ihmistä on Kreikassa perustulon piirissä. Perustulon saajat jaetaan kohderyhmänä eri kategorioihin, joiden mukaan toimenpiteitä kohdennetaan perustulon saajan aseman edelleen parantamiseksi. Perustulo toimii merkittävänä tekijänä nostamaan heikoimmassa asemassa olevia henkilöitä köyhyydestä toimeentulon piiriin. Seuraavaksi Kreikan tavoitteena on kehittää edelleen toimintamalleja perustulon saajien nostamiseksi kohti työelämää ja parempaa toimeentuloa. Perustulo vaikuttaa Suomen hanketiimin näkökulmasta oivalta keinolta tukea kansalaisia yksinkertaisella ja helposti lähestyttävällä sosiaalietuusjärjestelmällä. Lisäksi viranomaisilla on mahdollisuus saada paremmin yhteys haastavassa asemassa oleviin henkilöihin ja ehkäistä syrjäytymistä yhteiskunnassa. Hanketiimi suosittelee Suomea seuraamaan Kreikan perustulon kehittymistä ja kokemuksia sen käytöstä osana sosiaaliturvuudistusta.

Työttömyysetuuden uudistus vuonna 2022: Kreikassa työttömällä on oikeus 6–12 kuukauden pituiseen työttömyysetuuteen. Mikäli työnhakija onnistuu saamaan työpaikan tukikautensa aikana, Kreikan valtio maksaa kansalaisen saaman palkkatulon lisäksi edelleen puolet työttömyysetuudesta määrätyn työttömyysetuusjakson loppuun saakka. Uudistuksen on havaittu nostavan merkittävästi kansalaisten motivaatiota löytää työpaikka nopeasti ja pysymään työssä myös etuuden päättymisen jälkeen. Hanketiimin Ateenassa kuulemien työvoimatoimiston uraohjaajien mukaan myös työn hakeminen vasta etuuskauden lopulla on silminnähden vähentynyt. Hanketiimi suosittelee Suomen viranomaisia tarkastelemaan mallin toteutumista Kreikassa näkökulmana suomalaisen työttömyysturvan kehittämiseen.

Vaikka kolmen hankkeen toteuttajamaan välillä oli paljon kulttuurisia ja hallinnollisia eroavaisuuksia, yksinhuoltajavanhempien elämäntilanne, toiveet, haasteet ja tarpeet ovat loppujen lopuksi hyvin samanlaisia kaikissa hankkeen toteuttajamaissa. Hankkeen tuloksia ja yhteisiä johtopäätöksiä eritellään loppuraportin seuraavassa luvussa.

Suomen Suunta selkeäksi -hanke vierailee hankkeen päättyessä vielä Brysselissä huhtikuun lopussa jakamassa tietoa hankkeen kokemuksista ja tuloksista. Lisäksi toteuttajamaat suunnittelevat viimeistä yhteistä yhteistyömatkaa Irlantiin keväälle 2024.

10. Hankkeen tulokset ja suositukset tulevaisuuteen

Tässä luvussa esitellään yhteenvedona hankkeen tulokset sekä neljä suositusta kehittämistyöhön yksinhuoltajien tukemiseksi tulevaisuudessa.

Tulokset: Suomen toimintamalli vastasi yksinhuoltajavanhempien elämäntilanteen tuomiin haasteisiin - yksinhuoltajat ovat selviytyjiä

Yhden vanhemman perheiden vanhemmat ovat hankekokemuksen mukaan usein "selviytymisasetuksella": vanhempia vaivaa näköalattomuus omasta tulevaisuudesta, kun ensisijainen tarve on pärjätä jokapäiväisessä arjessa. Yksinhuoltajavanhempia mietityttävät monet hyvin käytännölliset asiat: miten rahat riittävät, onko lapsella vaatteita ja ruokaa, miten pyöritän arkea yksin. Monella vanhemmalla arkea haastaa tukiverkkojen puute. Yksinhuoltajavanhempi on ainoa aikuinen kotona ja vastuussa kotitaloudesta. Siksi vanhempien kantama metatyon määrä voi vastata kokopäivätyötä. Erilaisten etuuksien tukiviidakkossa liikkuminen vaatii myös vanhemmilta paljon aikaa ja panosta, mikä on samanaikaisesti pois esimerkiksi työllistymistä edistävistä työskentelystä. Suunta selkeäksi -valmennuksella onnistuttiin tarttumaan vanhempien tilanteeseen ajoissa, ennen elämäntilanteen haasteiden syventymistä sekä työttömyyden pitkittymistä. Haasteeksi hankkeen valmennuksissa nousi kaikista haastavimmissa tilanteissa olevien vanhempien ja tavoittaminen palveluihin, kun osallistumisen haasteita tulee jo tähän työelämävalmennukseen osallistumisessa. Kenties ilmoittautumisen jälkeen kadonneissa asiakkaissa oli mukana juuri näitä vanhempia, mutta heidän voimavarojensa eivät riittäneet mukaan lähtemiseksi.

Selviytymisasetus tarkoittaa sitä, että vanhemmat ovat hyvin tiukasti elämäntilanteessaan kiinni. Elämäntilanne muodostuu useista palasista, kuten itsenäisestä vastuusta perheessä, kodin- ja metatöistä sekä hoivasta ja taloudenhoidosta. Yksinhuoltajuuteen myös päädytään monin eri tavoin, mikä tuo oman palasensa elämäntilanteeseen. Yksinhuoltajuus voi tuoda mukanaan myös taloudellisen niukkuuden, kun kotitalous on yhden vanhemman tulojen varassa. Hankkeen kokemuksen mukaan lisäksi kriisit yksinhuoltajaksi päättymisen yhteydessä sekä mahdolliset kriisin käsittelyn mahdollisuuksien puutteet kuormittavat osaltaan vanhempia. Esimerkiksi eron tai läheisen menetyksen jälkeen vanhemman henkinen kuorma voi olla suuri arjen pyörittämisen keskellä. Nämä kokemukset olivat yhteisiä kaikkien hankkeen toteuttajamaiden kesken. Lisäksi Suomessa on vahva itsenäisyyden ja pärjäämisen kulttuuri niin yksinhuoltajien kuin muunkin väestön keskuudessa.

Yksinhuoltajavanhemmilla ei usein ole paljoa tai ollenkaan aikaa ja siten mahdollisuutta miettiä itseään. Suunta selkeäksi -valmennuksissa vanhempien havaittiin omaavan myös monenlaisia uskomuksia vanhemmuudesta, jotka voivat osaltaan vaikuttaa heidän toimijuuteensa ja

jaksamiseensa. Samaan aikaan vanhemmat ovat hyvin ratkaisukeskeisiä ja motivoituneita työllistymään ja kehittämään ratkaisuja arjen helpottamiseksi. Joskus jokainen meistä vain tarvitsee siihen vähän apua.

Kohderyhmän vanhemmat tarvitsevat enemmän tukea työnhakutaitojen, itsetunnon ja minäpystyvyyden kehittämiseen, osaamisen tunnistamiseen ja sanoittamiseen sekä oman tulevaisuuden suunnitteluun. Valmennus tarjosi vanhemmille omaa aikaa, uusia näkökulmia sekä tukea ammatillisesta ja muista samassa tilanteessa olevista vanhemmista. Hankkeen päättyessä tukea saa jatkossa myös digitaalisessa muodossa Oma-perhe-portaalin kautta. Edellä mainittujen asioiden prosessointi ja edistäminen vaativat palveluiden lisäksi vanhemmalta sellaista huokoisuutta ajankäytössä, mitä vanhemmilla ei hankkeen kokemuksella tällä hetkellä juuri ole. Mistä yksinhuoltajavanhemmat saisivat enemmän aikaa vuorokauteensa?

Vanhempien tilanteet ovat moninaisia ja heidän kokemansa haasteet voivat tuntua nopealla katsauksella hyvin käytännönläheisiltä ja arkisilta. Suomalainen yhteiskunta pystyisi kuitenkin vastaamaan näihin haasteisiin monin tavoin, ja tukemaan vanhempia kohti kestävää hyvinvointia, mielenterveyttä ja työllisyyttä.

Suositus 1: Lastenhoidon sujuvuus ja saatavuus on avain yksinhuoltajavanhempien hyvinvoinnille ja työelämässä menestymiselle

Niin Suomen, Kreikan kuin Irlanninkin yksinhuoltajavanhemmat jakavat yhteiset arjen haasteet, tunteet ja tarpeet. Kun hankkeessa tarkasteltiin niin hanketiimin kuin valmentajienkin kesken sekä kansainvälisessä yhteistyössä asiakkaiden eniten pohtimia haasteita ja teemoja, kaikkien teemojen havaittiin johdattavan lopulta lastenhoitoon.

Tärkein panostettava asia jatkossa on monipuolinen sekä ilmainen tai nykyistä edullisempi lastenhoito kaikille vanhemmille. Yksinhuoltajavanhemmilla oli työelämävalmennuksissa suhteellisen hyvä käsitys yleisen varhaiskasvatuksen mahdollisuuksista, mutta muun lastenhoidon sekä vuorohoidon toteutuksesta ja mahdollisuuksista vanhemmilla ei ollut tarpeeksi tietoa ja sopivia ratkaisuja tarjolla.

Tulevaisuudessa on kiinnitettävä erityistä huomiota varhaiskasvatuksen laatuun ja riittävyteen panostamiseen. Yksinhuoltajavanhempien kontekstissa on kuitenkin huomattava, että varhaiskasvatus koskettaa vain pienten lasten vanhempia. Varhaiskasvatus vastaa pääosin myös säännölliseen ja lapsen pitkäaikaiseen hoitoon. Yksinhuoltajavanhemmat ovatkin kokeneet eniten haasteita kouluikäisten lasten sekä lyhytaikaisen- ja vuorohoidon järjestämisestä. On kiinnitettävä erityistä huomiota vuorotyötä tekeviin vanhempiin sekä kouluikäisten lasten vapaa-ajan toimintaan, kun vanhemmat ovat töissä. Esimerkiksi Helsingissä myös avointen päiväkotien toiminta on hyödyllinen yksinhuoltajavanhemmille, mutta sen toimintaa on supistettu koronavirukseen ja varhaiskasvatuksen työvoimapulan seurauksena.

Merkittävä osa vuorotöistä sijoittuu esimerkiksi naisvaltaiselle sosiaali- ja terveyspalveluiden alalle, jossa Suomessa on tälläkin hetkellä merkittävää työvoimapulaa. Lastenhoidon tilanteen

korjaaminen EU-maissa on hankkeen näkökulmasta tehokkain yksittäinen toimenpide panostaa yhden vanhemman perheiden työllisyyden ja osaamisen kehittämiseen. Näillä toimilla on suorat yhteydet myös työelämässä kiinni pysymiseen, arjen sujuvuuteen, hyvinvointiin ja toimeentuloon. Näillä tekijöillä on suora vaikutus lapsiperheköyhyyden ehkäisyyn.

Lastenhoidon saatavuus ja sen ketterä järjestäminen ovat keskeinen viesti kansalaisille perheystävällisestä yhteiskunnasta, joka haluaa mahdollistaa työn ja perheen yhteensovittamisen sekä lisätä turvallisuuden tunnetta perheen perustamista ja elättämistä kohtaan.

Suositus 2: Yksinhuoltajavanhemmat tulee tunnistaa työllisyyspalveluissa omaksi kohderyhmäkseen

Suomessa on useissa yhteyksissä tunnistettu tarpeita verkostomaisempien palveluiden kehittämiseksi sekä toimialojen välillä olevien sekä valtionhallinnon siilojen purkamiselle. Palveluiden pirstaleisuus koskettaa erityisen paljon kotivanhemmuuden ja työelämän nivelvaiheessa olevia lapsiperheiden vanhempia. Suunta selkeäksi -hankkeen työelämävalmennusten toimintamalli sekä Omaperhe-portaali ovat hyviä esimerkkejä elämäntilanne edellä toimivasta palvelukokonaisuudesta. Elämäntilanteen tarkastelun näkökulma palveluissa voi hanketiimin näkemyksen mukaan vähentää erinäisten palvelujen tarvetta, kun asiakkaan elämäntilanteesta otetaan monimuotoisuudessaan kiinni. Näin myös asiakas saa itse kokonaiskuvan ja selkeyden omasta tilanteestaan ja näkee asiayhteydet osien välillä.

On tärkeää ymmärtää, että työntekoon, työn vastaanottamiseen, työnhakuun ym. linkittyy ihmisen koko elämäntilanne. Esimerkiksi yksinhuoltajilla korostuvat voimavarojen ja työn joustojen merkitys.

Työllisyyspalvelut eivät pysty tällä hetkellä vastaamaan tarvittavilla toimenpiteillä yksinhuoltajavanhempien työllistymisen haasteisiin. Vanhemmille, erityisesti yksinhuoltajille, ei ole tunnistettu tarvetta kehittää räätälöityä palvelua työllisyyspalveluissa, sillä työllistymisen haasteet ovat valmennusten arviointitutkimuksen mukaan poikkeavia tyypillisemmiksi tunnistetuista työttömyyden pitkittymisen riskitekijöistä. Lisäksi perhevapaalla ja kotihoidontuen piirissä olevia vanhempia ei tällä hetkellä nähdä työllisyydenhoidon kohderyhmänä. Työllisyyspalveluissa tarjottavat toimenpiteet ovat usein yksinhuoltajavanhemmalle vain yksi kala meressä, eivätkä nämä yksittäiset toimet vie heitä eteenpäin. Lastenhoidon, arjen sujuvuuden ja jaksamisen tuen yhdistelmä työllistymisen tuen ohella on kokonaisuutena keskeinen yksinhuoltajavanhemman työllistymiselle. Valmennusten arviointitutkimuksen mukaan, mikäli näihin pystytään puuttumaan, hyödyt voivat olla yhtä suuria kuin vaikeammin työllistettävien palveluissa. Elämäntilannelähtöisyys palveluissa vastaa parhaiten niiden asiakkaiden tarpeisiin, joiden tavoitteen saavuttaminen on kiinni monista tekijöistä.

Irlannin OneFamily-järjestön toteuttamassa hankkeessa valmennus toteutettiin verkkokurssina. Verkkokurssitoteutuksella on omat hyötynsä, jotka ovat myös tärkeä tunnistaa. Irlannin hankkeen kaltaisesta verkkokurssista hyötyisivät myös monet suomalaiset yksinhuoltajavanhemmat. Valmennuksen piiriin päästäkseen vanhemman ei tarvitse kulkea pitkän etäisyyden takaa

valmennukseen. Mikäli lastenhoitoa ei pystytä järjestämään, vanhempi voi osallistua palveluun kotoa käsin. Verkkototeutus voisi Suomessakin olla varteenotettava vaihtoehto palvelun toteuttamiselle erityisesti alueilla, joissa etäisyydet ovat pitkät. Toteutus verkkokurssina tai voi toimia joillekin vanhemmille matalamman kynnyksen vaihtoehtona tutustua ja osallistua palveluun. Kenties verkkomateriaaleja voisi hyödyntää myös sisäänheittotuotteena ennen valmennuspalveluun osallistumista.

Kyseessä on motivoitunut, monipuolinen kohderyhmä, jolla olisi paljon annettavaa työmarkkinoille. – Suunta selkeäksi -hankkeen koordinaattori

Kiinnostusta vanhemman työllisyysasioihin voitaisiin osoittaa entistä enemmän myös vastavuoroisesti perheiden palveluissa perheen taloudellisen toimeentulon turvaamiseksi. Palveluohjauksilla tai verkostomaisella työskentelyotteella esimerkiksi neuvolan ja työllisyyspalveluiden välillä voidaan ehkäistä vanhempien palveluiden väliin putoamista. Asiantuntijoiden voi olla helpompi hakea sopivia asiantuntijoita eri toimialoilta esimerkiksi yhteisten hakemistojen avulla: esimerkiksi DigiFinlandin sähköinen perhekeskus -hanke on kehittämässä tällaisten asiantuntijoiden hakemistoa. Vastaavaa verkostomaisuutta edistävää hakemistoa tulisi kehittää myös toimialarajat ylittävänä kokonaisuutena.

Suositus 3: Suomalaisia hankerahoitusmalleja tulee kehittää elämäntilannelähtöisten palveluiden edistämiseksi

Lastenhoidon mahdollisuus oli yksinhuoltajavanhemmilta työelämävalmennukseen osallistumisen kynnyskysymys. Ilman sitä osallistuminen ei suurimmalle osalle olisi ollut käytännössä mahdollista. EaSI-rahoituksen myötä lastenhoidon hankinta työllisyyspalvelun hankinnan yhteydessä oli mahdollista sen tarjoaman joustavuuden ansiosta. Suomessa ministeriöiden hankerahoituksen käyttöä ohjaa kunkin ministeriön toimialaan sidottu lainsäädäntö, mikä voi estää useampaa hallinnonalaan koskevien palveluhankintojen toteuttamisen. Työvoima- ja työelämävalmennukset katsotaan kuuluvaksi Suomessa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan. Lastenhoito katsotaan kuuluvaksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan. Aiemmin näiden kahden yhdistäminen valtion rahoituksella ei ole siis ollut tyyppistä, kun hankkeen rahoittajana on vain yksi taho. Suomessa hankkeiden rahoitusmalleja olisi tarpeen tältä osin kehittää. Esimerkiksi Irlannissa Suomen sosiaali- ja terveysministeriötä, työ- ja elinkeinoministeriötä sekä Kelaa edustavat tahot ovat sijoitettu saman katon alle. Tämä helpottaa Irlannissa osaltaan tiedon vaihtoa ja yhteistyötä näiden teemojen välillä. Työllisyyttä edistävissä toimenpiteissä erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön välistä rahoitusyhteistyötä on tärkeää edistää. Rahoitusmallien joustavoittaminen mahdollistaisi osaltaan uusien, elämäntilannelähtöisten toimintamallien ja palveluiden kehittämisen hanketoiminnan kautta sekä niiden jalkauttamista olemassa oleviin palvelujärjestelmiin.

Suositus 4: Suomalaisen tukiviidakon yksinkertaistaminen sosiaaliturvauudistuksella - Kansainvälisestä yhteistyöstä näkökulmia kehittämiseen

Suomen sosiaaliturvajärjestelmässä on tällä hetkellä 70 erilaista etuutta.

Sosiaaliturvauudistuksella ja etuusvalikoiman yksinkertaistamisella ja yhtenäistämällä monien yksinhuoltajien tilannetta voidaan helpottaa merkittävästi. Esimerkiksi ketterämpää ja vanhemmalle turvallista siirtymistä toimeentulotuesta työllistymiseen on tärkeä edistää.

Tukiviidakossa pärjääminen on vanhempien sekä perheitä tukevien järjestöjen mukaan jo itsessään työ, ja vie paljon voimavaroja. Tukiviidakossa luoviminen korostuu etenkin yksinhuoltajaperheissä, joissa on erityisiä tarpeita omaavia lapsia. Vanhemman saamat tuet eivät saisi tällä tavoin estää työllistymistä. Samaan aikaan työllistymisen yrittäminen sekä siinä mahdollinen epäonnistuminen eivät saa olla riskinä tuen menettämiselle. Joustoja ja limittäisyyttä etuuden ja palkkatulon syrjään pääsemisen nivelvaiheessa on hyvä kehittää näistä näkökulmista. Epäonnistumisen ja seurausten pelko voi estää tuen saajaa yrittämästä. Yksinhuoltajavanhemmille tulee taata turvallinen siirtymä tukiviidakosta kohti taloudellista itsenäisyyttä. Myös velkaantumisen katkaisemiseen ja siitä irtipääsyyn tulee jatkossa kehittää lisää matalan kynnyksen tukea, sillä velkakierre voi osaltaan estää työllistymistä merkittävästi.

Apua ja näkökulmia kehittämistyöhön suositellaan hakemaan hankkeen kokemuksella muista Euroopan Unionin maista. Näkökulmien vertailu Suomen, Irlannin ja Kreikan kesken oli hyvin hyödyllistä ja hedelmällistä

Lähteet

Valmennusten arviointitutkimuksen lähteet (Owal Group)

EANP-Fin (2021). EAPN-Fin Kunta voi vähentää lapsiperheköyhyyttä ja lieventää sen vaikutuksia. Haettu 24.3.2023: <https://www.eapn.fi/kunta-voi-vahentaa-lapsiperhekoehyytta-ja-lieventaa-sen-vaikutuksia/>

EANP-Fin (2021). EAPN-Fin Lapsiperheköyhyysryhmä 2021: Vaalit ja koronapandemian vaikutukset puheenaiheina. Haettu 24.3.2023: <https://www.eapn.fi/koyhyys/lapsikoyhyys/>

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (2022) Suunta selkeäksi -hanke. Haettu 24.3.2023 <https://www.ely-keskus.fi/web/suunta-selkeaksi>

Eskelinen, N. & Sironen, J. (toim.) (2017) Köyhyys – Syitä ja seurauksia. Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin. Grano Oy.

Grahn, Kuusela, Mäkinen, Sarpila & Munkila (2023) Mitä ihmisarvoinen elämä maksaa Suomessa? Viitebudjettielämään perustuvat laskelmat vuonna 2022.

Hakovirta, M. (2004). Yksinhuoltajat ja taloudellinen työorientaatio. Timo Toivonen–Leena Haanpää–Taru Virtanen (toim.), 53.

Hakovirta, M. (2007). Yksinhuoltajaäidit työmarkkinoilla. Työelämän tutkimus, 5(2), 138–143.

Hakulinen, T., Laajasalo T. & Mäkelä, J. (toim.) (2019) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen.

Helsingin sanomat (2019) Suomalaisäidit kärsivät ”tuplaperfektionismista” – Katri lauloi vauvalleen yötä päivää ja itki syljettyjen luomusoseiden perään. Haettu 24.3.2023: <https://www.hs.fi/perhe/art-2000006266243.html>

Helsingin sanomat (2022) Suomessa äidit ovat uupuneempia kuin heikomman tasa-arvon maissa – ”Tasa-arvo ei ole ihan onnistunut, kun se ei näy kotona” Haettu 24.3.2023 <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008727747.html>

Hiilamo, A., Helander, J. & Ristikari, T. (2022). Rapid review: perhetaustasta kumpuavat erot koulumenestyksessä ja koulutuspoluissa. Horisontti : Itlan tutkimukset 2022:1. Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö. Saatavilla: <https://itla.fi/aineistot/>

INVEST (2021) Lapsiköyhyys koko väestön köyhyyttä yleisempää Euroopassa – Suomessa lapsiköyhyyttä esiintyy etenkin yksin- huoltaja- ja maahanmuuttajaperheissä. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145116/Lapsikoyhyys-koko-vaeston-koyhytta-yleisempaa-Euroopassa-Suomessa-lapsikoyhytta-esiintyy-etenkin-yksin-huoltaja-ja-maahanmuuttajaperheissa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ITLA (2023) Lapsiperheköyhyys datana. Haettu 24.3.2023 <https://itla.fi/lapsiperhekoehyyys-datana/>

Julkinen, R. (2009) Työelämän tasa-arvopolitiikka. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:53. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72756/URN:NBN:fi-fe201504225251.pdf?sequence=1>

Kela (2013). Toimeentulotukea käytetään asumiseen ja terveydenhoitomenoihin. Haettu 24.3.2023 <https://www.kela.fi/haku/751914/toimeentulotukea-kaytetaan-asumiseen-ja-terveydenhoitomenoihin>

Kela (2021) Kelan asumistukitilasto 2020. Saatavilla: <http://hdl.handle.net/10138/337918>

Kemppi, H. (toim.) (2021) Eroon lapsiperheköyhyydestä. Kokoava selvitys ja politiikkatoimet. Luovutettu valtionvarainministeri Annikka Saarikolle 17.9.2021. Saatavilla: https://www.hilkkakemppi.fi/wp-content/uploads/2021/09/Lapsiperhekoehyys2021_Kemppi-2.pdf?x54235

Kröger, T. (2005). Hoivaköyhyys yksinhuoltajaperheissä: kenelle lastenhoito-ongelmat kasautuvat? Teoksessa Takala, P. (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Kela

Lammi-Taskula, J. (2022) Young Parents on Parental Leave in the Nordic Countries. THL. Discussion Paper 13/2022. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144170/TYO2022_013_final_k.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) (2009). Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80047/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Miettinen, A., Hakovirta M., Saarikallio-Torp M., Haapanen M., Kurki P., Kalliomaa-Puha, L., Sihvonen, E., Heinonen, H. & Kivistö, N. (2020) Lasten vuoroasuminen ja sosiaaliturva. Vuoroasumisen nykytila ja merkitys etuus- ja palvelujärjestelmän kannalta. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162548/TEAS_2020_51.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Moilanen, S. (2020) Monitahoisten vaatimusten keskellä: Yksinhuoltajaäitien epätyypilliset työajat ja työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Varhaiskasvatuksen Tiedelehti 9(2), 230-241. <https://journal.fi/jecer/article/view/114131/67330>

Monimuotoiset perheet -verkosto (2021) Monimuotoiset perheet työelämässä. Opas perheystävällisyyteen johtajille, henkilöstöhallinnolle ja luottamushenkilöille. Saatavilla: https://monimuotoisetperheet.fi/wp-content/uploads/2021/11/monimuotoiset_perheet_tyoelamassa_2021-1.pdf

Monimuotoiset perheet (2022) Etävanhemmalle: "Eikö lapsi voi mennä sairastamaan oikeaan kotiinsa?" Haettu 24.3.2023 <https://monimuotoisetperheet.fi/etavanhemmalle-eiko-lapsi-voimenna-sairastamaan-oikeaan-kotiinsa/>

Monimuotoiset perheet (2023) Yhden vanhemman perheet. Haettu 24.3.2023 <https://monimuotoisetperheet.fi/ammattilaisille/monimuotoisten-perheiden-kohtaaminen/yhden-vanhemman-perheet/>

Morling, A. & Kaunisto, T. (2021) Miten työelämän perheystävällisyydessä huomioidaan perhetilanteiden monimuotoisuus? Työelämän tutkimus 19(4), 646-659

Oulun seudun omaishoitajat (2022) Palkka on elintärkeä, vaikka se pieni onkin. Erityislaster vanhempien työssäkäynnin mahdollistavien palveluiden kustannusvaikutukset. Saatavilla: <https://www.osol.fi/wp-content/uploads/2022/10/Erityislaster-vanhempien-tyosakaynnin-mahdollistavien-palveluiden-kustannusvaikutukset.pdf>

Paju P. (2021) Paikoillaan pyörivä arki. Selvitys lapsiperheiden arjesta koronaviruksen toisen aallon aikana. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 4/2021. Saatavilla: https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/04/Lskl_Paikoillaan_pyoriva_arki.pdf

Pienperheyhdistys (2008) ESRA Työtä tehden tulevaa kohden -projektin loppuraportti.

Roskam, I., Gallée, L., Aguiar, J., Akgun, E., Arena, A., Arian, G., ... & Mikolajczak, M. (2022). Gender equality and maternal burnout: A 40-country study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 53(2), 157-178.

Sorkkila, M., & Aunola, K. (2020). Risk factors for parental burnout among Finnish parents: The role of socially prescribed perfectionism. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 648-659.

Suomen startup-yhteisö (2022) Analyysi: Yhden vanhemman perheet yleistyvät nopeasti. Haettu 24.3.2023 <https://startupyhteiso.com/fi/blog/yhden-vanhemman-perheet-yleistyvat-nopeasti/>

Suomen startup-yhteisö (2022): Yhden vanhemman perheiden määrä on kasvanut rajusti – Lähivanhempien matala työllistyminen vaatii erityistoimia. Haettu 24.3.2023 <https://www.sttinfo.fi/tiedote/yhden-vanhemman-perheiden-maara-on-kasvanut-rajusti-lahivanhempien-matala-tyollistyminen-vaatii-erityistoimia?publisherId=69818937&releasId=69943615>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3215. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 20.4.2022].

Tasa-arvolain neuvottelukunta (2022) Myös etävanhemmat tarvitsevat perheystävällisiä joustoja – 6 vinkkiä perheystävällisyyteen työelämässä. Haettu 24.3.2023 <https://tane.fi/-/myos-etavanhemmat-tarvitsevat-perheystavallisia-joustoja-6-vinkkia-perheystavallisyyteen-tyoelamassa>

THL (2015) Toimeentulotuki 2014. Suomen virallinen tilasto. Sosiaaliturva 2015. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129623/Tr27_15.pdf?sequence=5

THL (2016) Perusturvan riittävyys ja köyhyys. Suomen sosiaalinen tila 3/16. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131346/URN_ISBN_978-952-302-743-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

THL (2019) Teoriasta käytäntöön. Ohjaus 9/2019.. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN_ISBN_978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

THL (2021) Kansalliset syntymäkohortit 1987 ja 1997. Haettu 24.3.2023 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kansallinen-syntymakohortti-1987>

Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt (2021) Korona-arjen haasteet kasautuvat yksinhuoltajaperheisiin. Haettu 24.3.2023 <https://vsl.fi/korona-arki-yksinhuoltajaperheet/>

Väestöliitto (2015) Miten yksinhuoltaja yhdistää työn ja perheen. Haettu 24.3.2023 <https://vaestoliitonblogi.com/2015/02/25/miten-yksinhuoltaja-yhdistaa-tyon-ja-perheen/>

YVPL (2020) Yhden vanhemman perheet haluavat työmarkkinoille. Haettu 24.3.2023 <https://www.sttinfo.fi/tiedote/yhden-vanhemman-perheet-haluavat-tyomarkkinoille?publisherId=64090014&releasId=69888729>

YVPL (2023) Yhden vanhemman perheet tilastoina. Haettu 24.3.2023 <https://yvpl.fi/meista/yhden-vanhemman-perheet-tilastoina/>

Loppuraportin muu taustoitus ja lähteet (ELY)

Berg, Kristiina: *Äitiys kulttuurisina odotuksina*. Väestöntutkimuksen julkaisusarja D48/2008. Väestöliitto 2008. Haettu 20.4.2023.

<https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/02684f72-itiys-kulttuurisina-odotuksina_berg_2008.pdf>

Kallio, Johanna & Hakovirta, Mia: *Lapsiperheiden köyhyys ja huono-osaisuus*. Vastapaino 2020.

Lammi-Taskula, Johanna (2014): *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Haettu 13.4.2023.

<<https://www.julkari.fi/handle/10024/116712>>

Miettunen, I. & Saloniemä, A.: Korona-arjen organisointi lapsiperheissä. *Teoksessa* Mäkikangas, A. & Pyöriä, P. (toim.): *Koronapandemia, työ ja yhteiskunta – Muuttuiko Suomi?* Gaudeamus 2023.

Nieminen, Tarja: Kumpi joustaa – työ vai perhe? *Tieto ja trendit* 5.12.2019. Haettu 13.4.2023.

<<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/kumpi-joustaa-tyo-vai-perhe/>>

Pienperheyhdistys: *Tietoa yhden vanhemman perheistä*. Haettu 20.4.2023.

<<https://www.pienperhe.fi/yhdistys/tietoa-yksinhuoltajuudesta/>>

Tani, Milla & Valtonen, Mona (2017): *Yksinhuoltajien työllistymisen esteet ja vaikeudet*. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Haettu 13.4.2023-

<<https://www.theseus.fi/handle/10024/129417>>

THL (2020) Ulkomailla syntyneiden vanhempien lapset ovat Suomessa muita lapsia heikommassa asemassa – uusi tutkimus tuo kaivattua tietoa perheistä. Haettu 13.4.2023.

<<https://thl.fi/fi/-/ulkomailla-syntyneiden-vanhempien-lapset-ovat-suomessa-muita-lapsia-heikommassa-asemassa>>

Yhden vanhemman perheet mediassa 2020–2023

Lukijan mielipide: Yksinhuoltajaperheen ahdinkoa ei usein tunnusteta. *HS Mielipide* 4.6.2022. Haettu 13.4.2023.

<<https://www.hs.fi/mielipide/art-200008858265.html>>

Nelihen kisen lapsiperheen ihmisarvoinen elämä maksaa Helsingissä lähes 3 300 euroa kuussa, muualla maassa 2 900 euroa. Yle 1.2.2023. Haettu 13.4.2023.

<<https://yle.fi/a/74-20015789>>

Kansanedustaja Sofia Virta jäi yksinhuoltajaksi turvattoman parisuhteen jälkeen: "Tunsin häpeää perheen hajoamisesta". *Kaksplus* 28.10.2022. Haettu 13.4.2023.

<<https://kaksplus.fi/perhe/minun-tarinani/kansanedustaja-sofia-virta-kertoo-mika-oli-musertavin-hetki-hanen-aitiudessaan/?shared%3D135910-bce097fb-1>>

Pienituloiset yksinhuoltajaäidit pelkäävät köyhyyden siirtyvän lapsilleen ja pyrkivät estämään sen jopa hyvinvointinsa kustannuksella. THL Uutinen 21.9.2020. Haettu 13.4.2023.

<<https://thl.fi/fi/-/pienituloiset-yksinhuoltajaäidit-pelkaavat-koyhyiden-siirtyvan-lapsilleen-ja-pyrkivat-estamaan-sen-jopa-hyvinvointinsa-kustannuksella?redirect=%2Ffi%2F>>

Pienituloisten lapsiperheiden Kela-tuet nousevat hetkeksi: lapsilisän yksinhuoltajakorotus nousee 5 euroa kuukaudessa. Yle 28.11.2022. Haettu 13.4.2023.

<<https://yle.fi/a/74-20006400?origin=rss>>

"Sitä on mieluummin itse töissä kipeänä" – yksinhuoltajaäidit kertovat kipukohdista työelämässä. *Kaksplus* 3.11.2022. Haettu 13.4.2023.

<<https://kaksplus.fi/perhe/vanhemmuus/sita-on-mieluummin-itse-toissa-kipeana-yksinhuoltajaaudit-kertovat-kipukohdista-tyoelamassa/?shared%3D136277-5ddb6a71-1>>

Sofia Virta: yksinhuoltajien ja yhden vanhemman perheiden asemaa parannettava Suomessa. Kaupunkimedia Aamuset 29.10.2022. Haettu 13.4.2022.

<<https://aamuset.fi/artikkeli/5805951>>

Yhden vanhemman lapsiperheet ovat yleistyneet – tällainen on tyypillisin asumisjärjestely eron jälkeen. MTV Uutiset 5.3.2022. Haettu 13.4.2023.

<<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/yhden-vanhemman-lapsiperheet-ovat-yleistyneet-tallainen-on-tyypillisin-asumisjarjestely-eron-jalkeen/8371214>>

Yhden vanhemman perheissä on muita alhaisempi työllisyys – ratkaisuksi ehdotetaan lisää vuoropäiväkoteja ja hoitoa myös koululaisille. Yle 7.6.2022. Haettu 13.4.2023.

<<https://yle.fi/a/3-12479111>>

Yhden vanhemman perheet haluavat työmarkkinoille. YVPL Tiedote 14.9.2020. Haettu 13.4.2023.

<<https://www.sttinfo.fi/tiedote/yhden-vanhemman-perheet-haluavat-tyomarkkinoille?publisherId=64090014&releasId=69888729>>

Yksinhuoltajille elämä tulee nyt kalliiksi – katso, kuinka paljon eri kotitalouksien kulut ovat nousseet. Yle 19.10.2022. Haettu 13.4.2023.

<<https://yle.fi/a/74-20001746>>

Yksinhuoltaja Kirsti Leinonen, 26, sai ilmaista uravalmennusta ja löysi varmuuden palata työelämään – "Ennen tätä olin ihan hukassa". Uutinen Suunta selkeäksi -valmennuksista, Yle 13.7.2022. Haettu 13.4.2023.

<<https://yle.fi/a/3-12518686>>

Yksinhuoltajien työllisyys paranisi joustavamman lastenhoidon avulla. JHL 15.1.2021. Haettu 13.4.2023.

<<https://www.jhl.fi/yksinhuoltajien-tyollisyys-paranisi-joustavamman-lastenhoidon-avulla/>>

Äitiyden normeja toistetaan ja vastustetaan. Yle: *Havaintoja ihmisestä -podcast: Äitimyytti murtuu.* Uutinen podcastin jaksosta julkaistu 30.12.2021. Haettu 20.4.2023.

<<https://yle.fi/aihe/a/20-10001881>>

Liite 1. Valmennusmarkkinoinnin raportti (Kubo)

Suunta selkeäksi - kampanja

Kampanjan tulokset 22.8.2022-
15.1.2023

Pauliina Paija
Uudenmaan ELY-keskus

Kampanjan tavoite

Kampanjan tavoitteena oli saada työelämän ulkopuolella olevia yksinhuoltajavanhempia ilmoittautumaan mukaan ELY-keskuksen järjestämään työelämävalmennukseen Helsingissä ja Tampereella.

Mainonnan tavoite

Somemainonnan avulla pyrittiin tuomaan Suunta Selkeäksi-ohjelmaa tunnetuksi kohderyhmän joukossa sekä ohjaamaan käyttäjiä ilmoittautumaan mukaan.

Natiivimainonnalla avatiin valmennuksen hyötyjä vaikuttajan kertoman vertaistarinan avulla ja pyrittiin luomaan tunnettuutta ohjelmalle.

Kohderyhmä- ja kanavas suunnitelma

Mainonta Facebookin ja Instagramin verkostossa

Käytössä olevan mediabudjetin ja kohderyhmän kustannustehokkaan ja laajan tavoittamisen näkökulmasta somemainonta nähtiin järkeväksi keskittää Facebookin ja Instagramin verkostoon (Meta).

Facebookin ja Instagramin roolina kampanjassa oli tavoittaa kohderyhmää tehokkaasti, sitouttaa jaluoda tietoisuutta valmennuksista, että tuoda liikennettä valmennusten verkkosivulle tutustumaan aiheeseen ja ilmoittautumaan mukaan ohjelmaan.

Alkuperäinen kohderyhmä: demografinen kohdennus 18–55-vuotiaat miehet ja naiset Helsinki & Tampere +17km, lisävaatimuksena kiinnostukset/tunnistetut kohdennukset: Vanhemmat/Vanhemmuus + Eronnut/yksin asuva + työnhaku/työllistymiskiinnostus. Tampereen alueen maantieteellistä kohdennusta laajennettiin kampanjan loppuvaiheessa.

Liikenne-tavoitteisessa mainonnassa hyödynnettiin lisäksi kohderyhmän tavoittavuus-kampanjan animaatiomainosten videokatselijoista (vähintään 3 sekunnin katselut), poll-kyselyyn vastanneista ja Suunta selkeäksi -sivun faneista ja näiden kanssa samankaltaisten (lookalike) yleisöstä luotua kohderyhmää.

Natiivimainonta ja natiivimainontaa tukeva mainonta

Palvelun hyötyjen esiin tuomiseksi ja kiinnostuksen herättämiseksi toteutettiin natiivimainontakampanja, joka perustui aiheesta tehtyyn, valitussa mediassa natiivistä julkaistuun artikkeliin, natiiviartikkelin jakamiseen kohdennetusti perhekeskeisten sivustojen natiivimainospaikoilla, sosiaalisessa mediassa ja uutiskirjeissä sekä display-mainonnassa perheaiheisiin kohdennettuna.

Natiivikampanjan mediaratkaisu kilpailutettiin ja kampanja päädyttiin toteuttamaan Kubon toteuttamana artikkelina ja A-lehtien tarjoamana lukijatakuu-natiiviratkaisuna Terve.fi-sivustolla kontekstikohdennuksella perheaiheisiin.

Natiiviratkaisun osana Kubo suositteli toteuttavaksi vaikuttajayhteistyötä lisäämään valmennuksen ymmärrettävyyttä, kiinnostavuutta ja tuomaan mainontaa lähemmäs kohderyhmää.

Hyvin kohderyhmää tavoittava yksinhuoltaja-somevaikuttaja @iidanmatkassa esiintyi kampanjassa ja artikkelissa kasvoillaan ja nimellään ja ohjasi seruraajiaan tutustumaan siihen myös omista Instagram-stooreistaan. Artikkelin samastuttavassa vertaistarinassa hän kertoi omasta urapohdinnastaan ja toi esiin hyötyjä, joita valmennuksesta olisi hänelle. Vaikuttajayhteistyön koordinointi toteutettiin osana natiivikampanjan budjettia ja vaikuttaja laskutti oman palkkionsa suoraan Uudenmaan ELY-keskukselta.

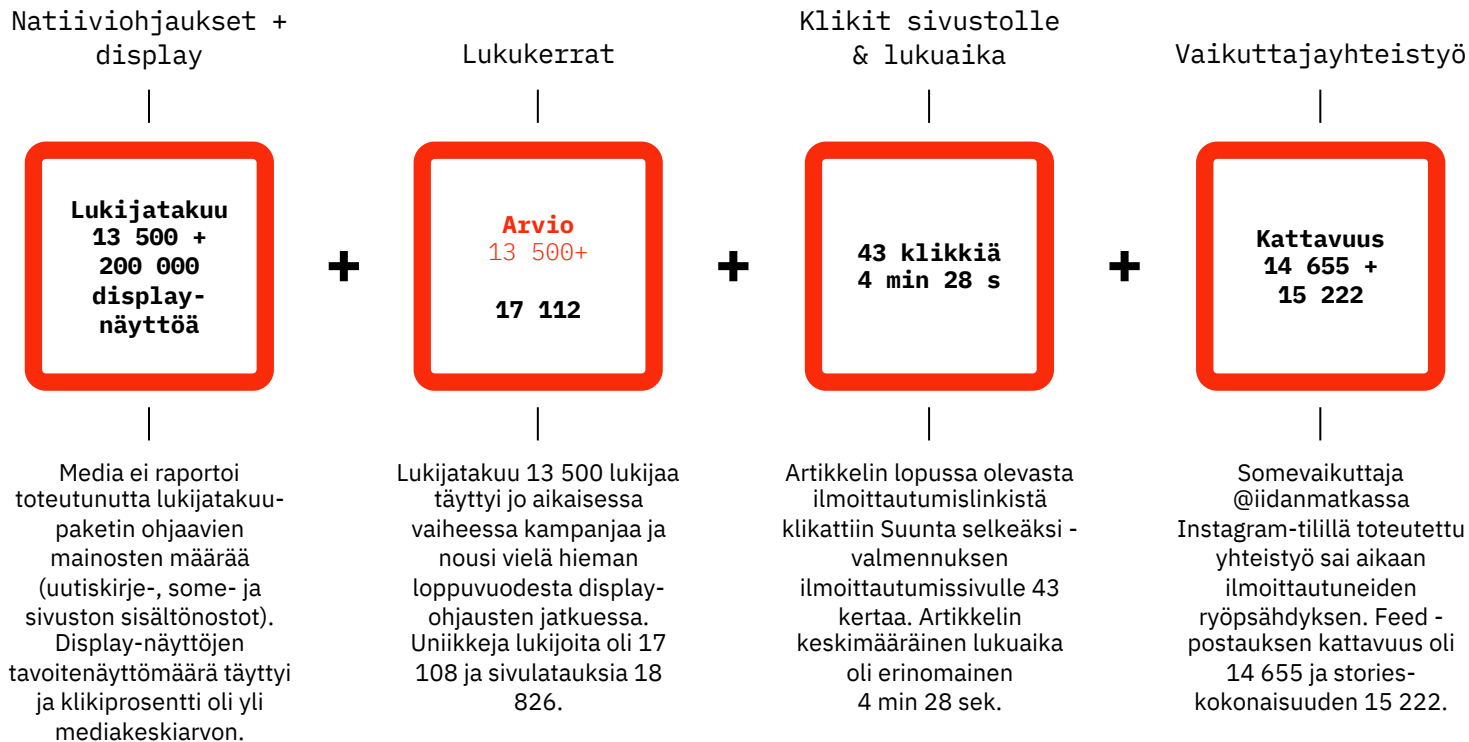
01

Kampanjan kokonaistulokset

Somekampanjan kokonaistavoitteet ja tulokset

Natiivikampanjan kokonaistavoitteet ja tulokset

02

Kampanjan tulokset
kanavittain /
Facebook & Instagram

Kohderyhmä Facebook/Instagram

Mainonta kohdennettiin 18–55-vuotiaille käyttäjille, jotka on tunnistettu vanhemmiksi ja jotka ovat todennäköisesti yksinhuoltajia ja samanaikaisesti kiinnostuneita uudesta työstä.

Age:

18-55

People who match:

Interests: Motherhood, Parenting, Parent or Family, Parents: Parents (All), New parents (0-12 months), Parents with toddlers (aged 1-2), Parents with pre-schoolers (3-5 years), Parents with primary school-age children (6-8 years), Parents with teenagers (aged 13-17) or Parents with pre-teens (aged 9-12)

And must also match:

Interests: Divorce, Proud Single Moms, Legal separation, Single Mothers or Divorce Court, Relationship Status: Single, Separated, Divorced or Widowed

And must also match:

Interests: Entry-level job, Temporary work, Recruitment, Job interview, Employment, Career, Part-time, Career development, Application for employment, Employment website, Employment agency, Job fair, Job, Professional development or Job hunting, School/University: Unemployed or Not Yet Working, Field of study: Not Yet Working, Employers: Looking for work, searching for job, Currently looking for a job. or Unemployed, Job title: Unemployed or Not Yet Working

Kampanjatulokset / Facebook & Instagram

- Kampanjalla tavoitettiin hyvin valmennusten kohderyhmää somessa, sillä ilmoittautuneiden tavoitemäärä 130 ilmoittautunutta saavutettiin jo lokakuun aikana. Kaikkiaan ilmoittautuneita saatiin tammikuun puoliväliin mennessä 174. Suurin osa ilmoittautuneista kertoi kuulleensa kampanjasta Facebookin tai Instagramin kautta.
- Brändäävä kampanja jaettiin erikseen Helsingin ja Tampereen kohderyhmiin, ja Tamperetta korostettiin budjetoinnissa. Kuitenkin Tampereen pienemmän kohderyhmän huomioiden kampanjan toistoa seurattiin tarkkaan, jottei se päässyt kasvamaan liian suureksi, sillä liiallinen mainonnan näkyminen saa helposti käyttäjät ärsyntymään.
- Taktiseen kampanjaan otettiin mukaan Helsingin ja Tampereen peruskohderyhmien lisäksi kohderyhmä, joka muodostettiin brändikampanjan videoita vähintään 3s katselleista, Suunta Selkeäksi-someseurajista sekä näistä luoduista samankaltaisista käyttäjistä. Tällä kohderyhmällä oli läpi kampanjan paras klikkausaste (0,50%). Tampereen kohderyhmällä on puolestaan taktisessa kampanjassa heikoin klikkausaste (0,36%).
- Taktisessa kampanjassa parhaiten mainoksina toimivat vaikuttajien kuvista tehdyt linkkimainokset. Checklist-mainos laitettiin varhaisessa vaiheessa tauolle, koska sen klikkausaste oli näitä selvästi matalampi.
- Tampereen kohderyhmän kohdalla toteutettiin kampanjan loppuvaiheessa kohdennussäteen kilometrimäärän laajentaminen, mikä nosti hieman klikkauprosenttia kampanjan vaiheessa, jossa muiden kohderyhmien klikkiaste alkoi jo laskea. Aluekohdennuksen laajennuksella tavoitettiin uusia potentiaalisia käyttäjiä alueelta.

Somemainonnan avainluvut

Brändin tunnettuus -tavoitteinen kampanja

- Kattavuus 44 488 henkilöä
- Näyttökerrat 638 146
- Näyttötiheys 14,34
- Arvio mainonnan muistettavuudesta*
(ad recall lift rate) 13,40 %
- Kustannus / 1000 näyttöä (CPM) 5,62 €
(HKI 4,32 €/ TRE 7,60 €)
- Linkin klikkaukset 925

*arvio niiden mainontaa nähneiden osuudesta, jotka muistavat mainoksen kahden päivän kuluttua mainoksen näkemisestä, suuntaa-antava vertailuluku 6 %

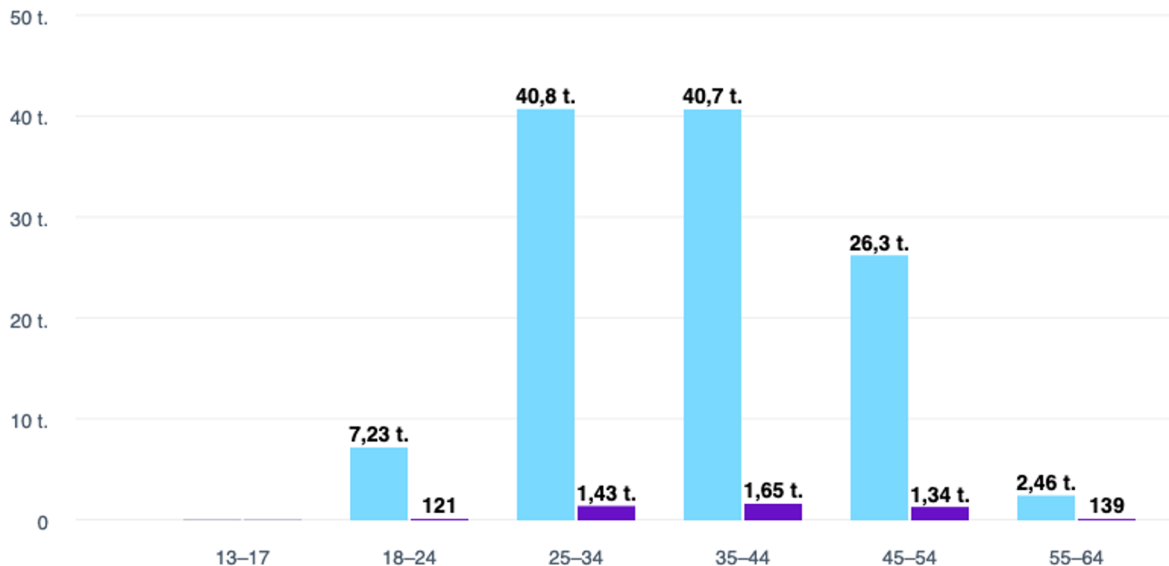
Taktinen kampanja

- Kattavuus 90 625 henkilöä
- Näyttökerrat 810 958
- Näyttötiheys 8,95
- Linkin klikkaukset 3 752
(josta videon katselijat, fanit & lookalike -
kohderyhmän osuus 2 533 klikkiä)
- Klikkiprosesntti (CTR) 0,46%
- Klikkihinta (CPC) 0,94 €
(videon katselijat, fanit & lookalike kohderyhmä
0,75 €)

Kampanjan tulokset ikäryhmittäin

22.8.2022–15.1.2023

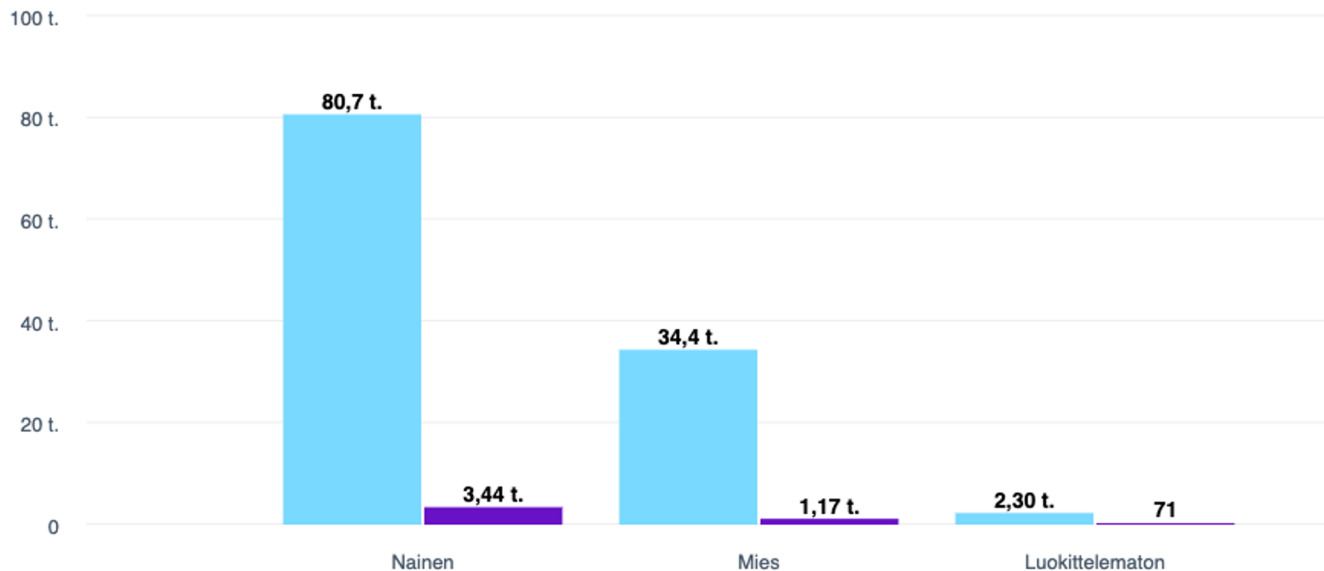
✓ Kattavuus ✓ Linkin klikkaukset

Kampanjan tulokset sukupuolen mukaan

22.8.2022–15.1.2023

☒ Kattavuus
 ☒ Linkin klikkaukset

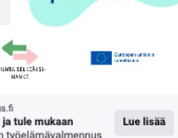
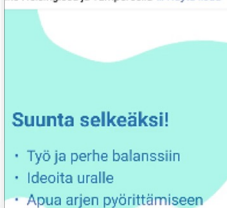

Parhaiten toimineet mainokset

Parhaiten toiminut mainos/brändäävä kampanja

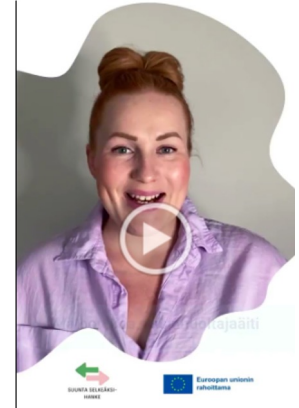
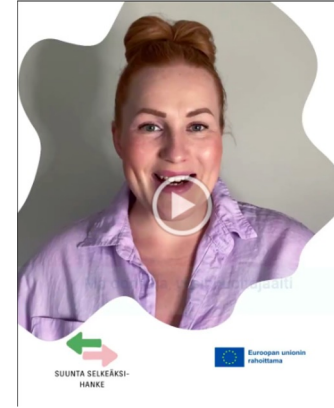
Paras mainonnan muistettavuusaste (ad recall lift rate) 16,22 %

Parhaiten toiminut mainos/taktinen kampanja

Paras linkin klikkausaste 0,60%

Esimerkkejä luovista aineistoista

03

Kampanjan tulokset /
Natiivikampanja ja
vaikuttajayhteistyö

Natiivikampanjan kuvaus ja tulokset

Natiivimainonnan kampanjaan toteutettiin Kubon koordinoima somevaikuttajayhteistyö Iida Åfeldtin kanssa sekä A-lehtien medioissa julkaistu Kubon toteuttama natiiviarikkeli.

Valittu median natiiviratkaisu:

- Valmiin natiiviarikkelin julkaisu Terve.fi-sivusto
- Yleisötakuu L -paketti (minimissään 13 500 lukijaa): A-lehdet toteutti ennalta määräämättömän määrän erilaisia ohjauksia medioiden somekanavista, uutiskirjeistä ja natiivimainospaikoista sivustoilla, kunnes lukijatakuu toteutui
- Display-mainonta: Lily.fi 100 000 intersititiaali-näyttöä + Terve.fi 100 000 intersititiaali-näyttöä perhe & vanhemmuus kohdennuksella. Interstitiaali-aineisto toimi ohjauksena mediakeskiarvoa paremmalla klikkiprosentilla 3,40 %

Iida Åfeldt @iidanmatkassa -vaikuttajayhteistyö:

- 1 Instagram feed -postaus Suunta selkeäksi -valmennuksista, jonka kattavuus oli 14 655
- 1 Instagram stories -kokonaisuus, jonka tavoitavuus oli 15 222.

ETUSIVU

JUMPPAA ANNA SAIVOSALMEN KANSSA! VALITSE VIIDESTÄ ILMAISESTA TREENISTÄ

Yksinhuoltaja Iida Åfeldt koki olevansa hukassa työn ja arjen paineessa: "Tästä olisi ollut hyötyä" – Haku maksuttomaan valmennukseen nyt auki!

♥ 2 💬 0

KAUPALLINEN YHTEISTYÖ: UUDENMAAN ELY-KESKUS

Työn ja arjen yhdistämisestä tuli haaste yksinhuoltaja Iida Åfeldtille. Tukea yhden vanhemman perheiden huoltajille tarjoavat nyt maksuttomat Suunta selkeäksi – työelämävalmennukset Helsingissä ja Tampereella.

Julkaistu: 7.9.2022

"Koin olevani hukassa, mutta ajattelin, että ajatukset selviävät

ETUSIVU AIHEET BLOGIT OSALLISTU LEHDET TIETOA MEISTÄ PODCASTIT

JUMPPAA ANNA SAIVOSALMEN KANSSA! VALITSE VIIDESTÄ ILMAISESTA TREENISTÄ KUUNTELE VOI HYVIN -MEDITAATIOIT TÄÄLTÄ

Yksinhuoltaja Iida Åfeldt koki olevansa hukassa työn ja arjen paineessa: "Tästä olisi ollut hyötyä" – Haku maksuttomaan valmennukseen nyt auki!

♥ 2 💬 0

KAUPALLINEN YHTEISTYÖ: UUDENMAAN ELY-KESKUS

1 kommentti

JULKAISTU ▼

” LEENA 18.9.2022

Olisin toivonut että vastaavaa olisi tarjottu Te-keskukselta myös minulle mutta käsittelijäni ei ehkä ollut edes tietoinen palvelusta. Toinen iso haaste on palata työelämään ja sovittaa arki tähän, käytännössä se on nopeat aamutoimet, kiire ja huoli että kaikki sujuu hyvin, ehtiä noutamaan lapsi ennen kuin päiväkotit sulkeutuu, iltatoimet ja unille, yhteistä aikaa ei ole kuin pukemiset ja syömiset, n. 2h/pvä.. Työttömänä voi vielä muokata aikatauluja, työelämän ja perheen yhdistämiseen olisi hyvä saada konkreettisia apuja, esim. 6 vuotias ei ole monesti vielä itse kykenevä hoitamaan itseään eikä saa mm. matkustaa bussilla jne.. Ja samat ongelmat ovat myös monissa ydinperheissä. Aikaa ei ole valmennukseen mutta monissa tilanteissa olisi tarve niin valmennukseen kuin konkreettiseen tukeen.. Siti hienoa että mm. valmennusta tarjotaan 👍

Vastaa

<https://www.terve.fi/artikkelit/yksinhuoltaja-iida-afeldt-koki-olevansa-hukassa-tyon-ja-arjen-paineessa-tasta-olisi-ollut-hyotya-haku-maksuttomaan-valmennukseen-nyt-auki>

Vaikuttajayhteistyön tulokset

- Iidan yhteistyösisällöt julkaistiin to 8.9. ja samana päivänä ilmoittautuneita tuli 10 yhdessä ryppäessä
- Samassa yhteydessä käynnistyivät myös natiivimainonta Terve.fi-sivustolla ja Lily.fi:ssä sekä somemainonta, jossa Iida oli kasvona
- Iidan kuvilla toteutetut somemarkkinointitimet toimivat mainonnassa verrokkeina olevia checklist-aineistoja selvästi paremmin ja klikkiaste lähti nousuun kun ne lisättiin mainontaan
- Iida sai myös paljon spontaania positiivista palautetta yhteistyöstä

Ihan mieletön juttu tää ja huippu yhteistyö sinulta ❤️

Onpa hieno tää!

Instagram-yhteistyön raportti

Feed-kuva

- Kattavuus 14 655, josta muita kuin seuraajia 3 510
- Näyttökerrat 16 452
- Tykkäykset 654
- Kommentit ja tallennukset 15

Stoorit

- Ensimmäisen kattavuus 15 222, näyttökerrat 15 321
- Viimeisen (neljäs) kattavuus 13 896, näyttökerrat 14 313
- Napautuksia 248 (suunta selkeäksi tarra)
- Linkin klikkauksia 101

**Suunta selväksi -
natiivikampanjan raportti**
A-lehdet 11.1.2022

Kampanjan yhteenveto

- **Mainostaja:**
Uudenmaan ELY-keskus
- **Kampanja:**
Suunta selväksi -työelämävalmennus
- **Kampanja-aika:** 7.9.–31.12.2022
- **Toimenpiteet ja kanavat:**
Natiiviartikkeli Terve.fi + 13 500 uniikin lukijan yleisötakuu
Interstitialiaali Terve.fi ja Lily.fi
- **Tavoitteet:**
Kertoa lukijoille yksinhuoltajille suunnatusta työelämäkoulutuksesta.

Kampanjan tulokset

- Natiiviartikkeli keräsi todella suuren yleisön Terve.fissä: uniikkeja lukijoita kerääntyi yhteensä yli 17 100 ja sivulatauksia yli 18 800. Artikkelisi sisälsi 13 500 uniikin lukijan yleisötakuun.
- Artikkelisi onnistui hienosti sitouttamaan lukijoita keskimääräisen lukuajan ollessa 4:28 minuuttia, mikä on yli Terve.fin natiiviartikkeleiden lukuaikakeskiarvon.
- Displayn osalta sovitut 200 000 näyttöä toimitettiin kokonaisuudessaan ja ajallaan.
- Klikkiprosentti oli 3,40 %, joka on selkeästi yli mediakeskikeskiarvon.
- Kampanjan toisto pysyi kohtuullisena.
- Tarkat luvut seuraavilla sivuilla.

Natiiviartikkeli

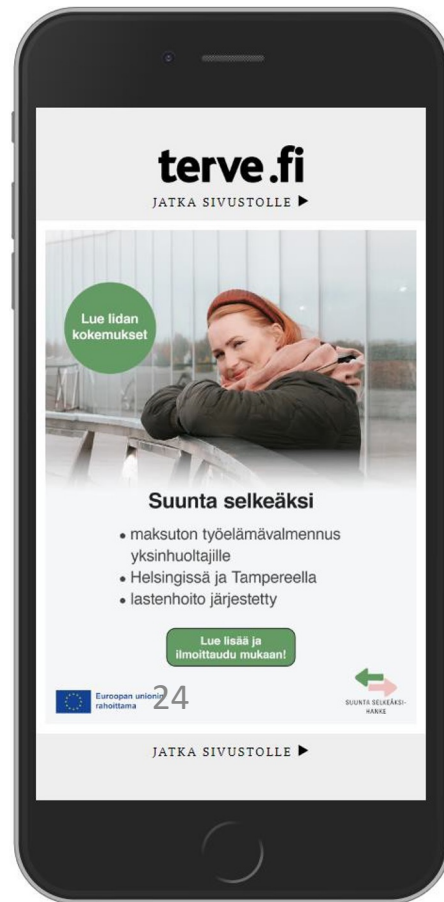
- Kampanja-aika: **7.9.–31.12.2022**
- Formaatti: **Natiiviartikkeli**
- Media: **Terve.fi**
- Uniikit lukijat: **17 108**
- Sivulataukset: **18 826**
- Keskimääräinen lukuaika: **4:28 minuuttia**
- Kokonaislukuaika: **304 h 01 min 06 sek**
- Klikit: **43**
- CTR: **0,23 %**
- Url:

<https://www.terve.fi/artikkelit/yksinhuoltaja-iida-afeldt-koki-olevansa-hukassa-tyon-ja-arjen-paineessa-tasta-olisi-ollut-hyotya-haku-maksuttomaan-valmennukseen-nyt-auki>

Display

- Kampanja-aika: 7.9.–31.12.2022
- Formaatti: Interstitiaali
- Mediat: Terve.fi, Lily.fi
- Sovitut näytöt: 200 000
- Toimitetut näytöt: 200 001
- Klikit: 6 801
- Klippiprosentti: 3,40 %
- Tavoittavuus: 73 328
- Mainonnan toisto: 2,73

04

Yhteenveto

Kampanjan tulosten yhteenveto

- Kampanjan päätavoite 130 osallistujaa valmennukseen saavutettiin varhaisessa vaiheessa kampanja-aikaa toimivan kampanjakokonaisuuden, kohdennusten ja luovien aineistojen ansiosta. Kaikkiaan ilmoittautuneita saatiin 174.
- Kampanjan eri osa-alueet tukivat toisiaan hyvin:
 - tavoitavuus- ja liikenne-tavoitteinen somemainontakokonaisuus Facebookissa ja Instagramissa toi valmennukselle tunnettuutta, tavoitti halutun kohderyhmän tehokkaasti demografisia kohdennuksia ja kiinnostuksenkohteita yhdistelemällä ja ohjasi tehokkaasti liikennettä tutustumaan valmennukseen
 - natiivimainonta tuki valmennuksen ymmärrettävyyttä ja A-lehtien lukijatakuupaketti aihealuekohdennuksella ja display-ohjauksilla täydennettynä tavoitti ja sitoutti yleisöä erinomaisesti
 - kokonaisuuden yhteen sitovana liimana ja onnistumisen takeena toimi hyvin pohjustettu vaikuttajayhteistyö yhteistyöhän sopivan somevaikuttajan kanssa: Kubon ja vaikuttajan yhteistyössä luomat luovat aineistot toimivat poikkeuksellisen hyvin ja nostivat sekä some- että natiivimainonnassa mainonnan tehokkuutta selvästi keskimääräiseen nähden
- Somemainonnan tuloksia saatiin parannettua huolellisen kohdennuksen avulla, luomalla vaihtelevia luovia mainosaineistoja, optimoimalla mainontaa jatkuvasti kampanjan aikana ja tauottamalla mainontaa erityisen kalliina mainostusaikoina kuten Black Weekin aikana. Erityisen tehokkaasti liikennettä ohjasi mainosvideon nähneistä ja lookalike-yleisöstä luodulle kohderyhmälle kohdennettu mainonta.

Kiitos!

Anna Kurkela-Vilén
anna.kurkela-vilen@kubo.fi
+358 50 4380 815
www.kubo.fi

Kubo Oy
Liisankatu 21 B 11
00170 HELSINKI

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

owalg^{||}group

**Euroopan unionin
rahoittama**

SUUNTA SELKEÄKSI
CLEAR DIRECTION